

Arveavgift

- *En deskriptiv analyse av konsekvensene ved opphevingen av arveavgiftsloven i Norge*

Malene Andreassen og Henriette Funner Gjerjordet

Veileder: Guttorm Schelderup

Masterutredning i Finansiell økonomi og Økonomisk styring

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiet i økonomi- og administrasjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at Høyskolen eller sensorer innestår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Forord

Denne masterutredningen utgjør avsluttende del av masterstudiet i økonomi og administrasjon ved Norges Handelshøyskole (NHH), og utgjør 30 studiepoeng av våre hovedprofiler i Finansiell økonomi og Økonomisk styring. Utredningen er skrevet med stipend fra Norsk senter for skatteforskning og Skatteetaten. Og analyserer hvilken effekt opphevelsen av arveavgiftsloven får for arv av eiendeler, familieeiendom og familiebedrifter i Norge. Dette er en aktuell problemstilling på grunn av at arveavgiftsloven ble opphevet fra 1. Januar 2014, og det som gjør problemstillingen interessant å forske på et at regjeringen innførte kontinuitet som en effekt av denne lovendringen.

Grunnen til at masterutredningen er skrevet om arvegift, er fordi dette er et viktig politisk tema som påvirker den norske økonomien. Arveavgiften blir ofte omtalt i media, og vi ønsker å benytte denne anledningen til å tilegne oss mer kunnskap om utfordringene knyttet til arv og kontinuitet. Arbeidet har vært krevende på grunn av begrensede forkunnskaper knyttet til lover om arv, skatt og kontinuitet når vi startet å skrive oppgaven. Vi brukte derfor mye tid på å sette oss inn i Norges offentlige utredninger, lover og regelverk, samt hvordan det offentlige skattesystemet i Norge skiller seg ut fra resten av The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) og den Europeiske Union (EU).

Vi ønsker å takke vår veileder, Guttorm Schjelderup, som har vist stor interesse, og kommet med raske, gode og konstruktive tilbakemeldinger. Han har gitt oss oppfølging og råd i forhold til litteratur som har hjulpet med å tilegne oss nødvendig informasjon og lærdom der vår kunnskap ikke var tilstrekkelig. Vi ønsker også å takke alle andre som har hjulpet oss med gode innspill, tips og råd underveis i prosessen.

Bergen, juni 2016

Malene Andreassen og Henriette Funner Gjerjordet

Sammendrag

Denne masterutredningen har som formål å belyse arveavgiftens virkning på arv av eiendeler, familieeiendom og familiebedrifter. Ved hjelp av deskriptiv analyse, undersøker vi hvordan opphevelsen av arveavgiftsloven og innføring av kontinuitetsprinsippet, påvirker arv og gaver etter 2014. Først ser vi på arveavgiftens historiske utvikling, arveavgiftens funksjoner og arveavgiftens formål i Norge. Deretter ser vi nærmere på hvilke konsekvenser innføringen av kontinuitetsprinsippet har, og hvordan dette kan medføre økte skattekostnader ved mottak av arv eller forskudd på arv i form av gave. Videre blir det norske skattesystemet sammenlignet med medlemslandene i OECD, for å se hvor Norge ligger i forhold til disse når det gjelder skatt på kapital. Det blir gått dypere inn på hvordan skatt på arv- og gave har utviklet seg i Sverige og Danmark.

Vår utredning viser at lovendringene kan føre til vesentlig høyere gevinstbeskatning for privatpersoner og bedrifter som har planer om å realisere tomter og andre eiendommer. I tillegg kan kontinuitetsprinsippet også medføre økte skattekostnader for privatpersoner og bedrifter som skal realisere utleieboliger. Ved å analysere sekundære tall ser vi at det var en økning på 20% i gaveoverføringer i 2013, og en vesentlig økning i gaver over 2 millioner i desember 2013. Dette kan trolig begrunnes i at regjeringen vedtok opphevingen av arveavgiftsloven 26 dager før den trådte i kraft.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Figur-liste.....	7
Tabell-liste	7
1. Innledning.....	8
1.1 Problemstilling og formål med oppgaven	10
1.2 Avgrensning	12
1.3 Redegjørelse av begreper	13
1.3.1 Arveloddsavgift.....	13
1.3.2 Boavgift.....	13
1.3.3 Diskontinuitetsprinsippet	14
1.3.4 Kontinuitetsprinsippet.....	14
1.3.5 Legalarv.....	15
1.3.6 Skjermingsgrunnlag og skjermingsfradrag	15
2. Norge – før og etter avskaffelsen	16
2.1 Historie.....	16
2.2 Arverekkefølgen i Norge.....	18
2.2.1 Legalarv.....	18
2.2.2 Testamentarv.....	20
2.2.3 Arv og unntak.....	21
2.3 Hvorfor etterlate seg arv?.....	21
2.4 Planlagt formuesoverføring i forbindelse med avvikling	24
2.5 Arveavgiften som politisk virkemiddel	25
2.6 Kontinuitet og diskontinuitet?	27
2.6.1 Verdivurdering.....	29
2.7 Skatteinntekter i Norge	29
2.7.1 Skatt på kapitalbeholdning i Norge	30
2.7.2 Skattesubjekt og dobbeltbeskatning.....	31
3. Det internasjonale bildet	32
3.1.1 Fokus på familiebedrifter	36

3.2	Sverige	37
3.2.1	Historisk utvikling av arve- og gaveavgift i Sverige.....	37
3.2.2	Arverekkefølge i Sverige	39
3.2.3	Skatteunndragelse.....	40
3.2.4	Tap av legitimitet.....	40
3.2.5	Arv i dag.....	41
3.3	Danmark	42
3.3.1	Historisk utvikling av arve- og gaveavgift i Danmark.....	42
3.3.2	Arverekkefølgen i Danmark.....	44
3.3.3	Verdivurdering.....	46
3.3.4	Skatteunndragelse.....	46
3.3.5	Familiebedrifter	47
4.	Norge: Effekten av de nye reglene	48
4.1	Arv av fast eiendom	49
4.1.1	Unntak fra gevinstbeskatning ved mottak av fast eiendom.....	50
4.2	Arv av familiebedrift	52
4.2.1	Arv av ikke-børsnoterte aksjer	52
4.2.2	Arv av børsnoterte selskaper.....	54
4.3	Arv av eiendeler	54
5.	Arveavgift i Høyesterett	55
5.1	Hvorfor dette er aktuelt i denne oppgaven	55
5.2	Bakgrunn for Reitansaken	55
5.3	Tingretten	58
5.4	Lagmannsretten	59
5.5	Høyesterett	59
5.5.1	Arveavgiftsplikt.....	59
5.5.2	Masterfranchiseavtalen.....	61
5.5.3	Verdsettelsen.....	62
5.5.4	Omgåelsesregelen, den ulovfestede gjennomskjæringsregelen.....	63
5.5.5	Reitansaken med dagens regelverk.....	65
6.	Avslutning	67
6.1	Gjeninnføre arveavgift	67
6.2	Konklusjon	72

6.3	Forslag til videre arbeid	74
7.	Referanseliste	75

Figur-liste

Figur 1: Livsløpshypotesen.	21
Figur 2: Historisk utviklingen av skatteinntekter i Norge 1990 - 2014.....	29
Figur 3: Utvikling av skatt på kapitalbeholdning i Norge fra 1990-2014, prosent	30
Figur 4: Skatt på kapitalbeholdning i 2013, som andel av totale skatteinntekter i OECD landene, prosent.....	34
Figur 5: Skatt på kapitalbeholdning i 2014, som andel av totale skatteinntekter i OECD landene, prosent.....	35
Figur 6: Utvikling av skatt på kapitalbeholdning i Sverige fra 1990-2014, prosent	38
Figur 7: Utvikling av skatt på kapitalbeholdning i Danmark fra 1990-2014, prosent	43
Figur 8: Illustrasjon for hvordan arveavgift og kontinuitet påvirker arv av fast eiendom og familiebedrift	48
Figur 9: Viser transaksjonsrekkefølgen Reitansaken hadde i 1992.	57
Figur 10: Tidslinje over hendelsene i saken mot Reitan	58

Tabell-liste

Tabell 1: Avgiftssatser i Norge 1985-2014.	17
Tabell 2: Oversikt over arve- og gaveavgift i prosent for alle landene i OECD.....	33

1. Innledning

Stortinget gjorde et vedtak om oppheving av arveavgift på arv og gaver 5. Desember 2013 (Finansdepartementet, 2013). Opphevingen av arveavgiftsloven fikk effekt fra 1. januar 2014, noe som medførte at all arv hvor arvelater døde 1. januar 2014 eller senere, ble fritatt for arveavgift. Forskudd på arv i form av gaver, ble også fritatt for arveavgift i tilfeller hvor gaven ble gitt slik at mottaker ikke fikk rådighet over gaven før 1. januar 2014 (Finansdepartementet, 2013). Ifølge arveavgiftsloven (aal.) ble arven eller gaven arveavgiftspliktig når arvemidlene ble ansett for å ha gått over til arvingen eller mottakeren, jf. aal. §§ 9 og 10. Arveavgiften var en av omfordelingsskattene i Norge, og når denne ble avvirket vil det ikke være noe avgift i forbindelse med mottak av arv og gave. Som en konsekvens av denne avviklingen valgte regjeringen derfor å endre verdsettelsesreglene fra diskontinuitet til kontinuitet (Zimmer, 2013). Dette vil få en konsekvens for den skattemessige inngangsverdien som arvtaker mottar. Kontinuitetsprinsippet innebærer at mottaker overtar sin forgjengers skattemessige posisjoner som inngangsverdi og skjermingsgrunnlag. Oppgaven vil gå nærmere inn på dette senere, og det som gjør denne lovendringen veldig aktuell er at individer som mottar ubebygde tomter eller utleieboliger, og ønsker å selge kan ende opp med en vesentlig skatteskjerpelse ved de nye verdsettelsesreglene (Borge & Kihle, 2014). Kunnskap til de nye reglene kan hjelpe individer å redusere unødvendige skattekostnader som kan oppstå grunnet kontinuitetsprinsippet.

Mange vil trolig komme bedre ut med de nye lovendringene. Grunnen til dette er at utgifter knyttet til arveavgift er fjernet og det finnes ulike unntaksregler som begrenser gevinstbeskatning ut fra kontinuitetsprinsippet. Dersom mottaker ikke har planer om å realisere arvet eiendel, familieeiendom eller familiebedrift, vil vedkommende komme bedre ut med de nye reglene. I tilfeller hvor mottaker ønsker å realisere arvet bolig regulerer skatteloven § 9, 3. ledd unntak for gevinstbeskatning i tilfeller hvor arvelater eller mottaker oppfyller krav til bo- og eiertid. Oppgaven går nærmere inn på reglene for bo- og eiertid i kapittel 4.1.

Siden regjeringen fattet et vedtak 5. Desember 2013 var det fremdeles 26 dager til opphevelsen trådte i kraft. Dette førte til at individer kunne velge å overføre formuesverdier til neste generasjon innen 1. januar 2014 for å unngå gevinstbeskatning ved salg ut fra

---

kontinuitetsprinsippet. Individuer som ønsket å overføre pengegaver og formuesgjenstander ventet trolig med å overføre til 2014 (Borge & Kihle, 2014). Ved å vente til over nyttår unngikk de arveavgift på pengegaven de overførte (Borge & Kihle, 2014). Oppgaven skal se på i hvilke tilfeller det var hensiktsmessig å overføre arv før nyttår, og i hvilke tilfeller arvelater burde vente med å overføre arv- og gave til etter nyttår 2014. Ulike gråsoner blir belyst, og også eksempler på hvor disse gråsonene har blitt benyttet til å unngå skatt i forbindelse med mottakelse av arv eller forskudd på arv i form av gave, blir studert.

Regjeringens formål med å oppheve arveavgiftsloven, var å lette likviditetsbelastningen ved generasjonsskifter i familiebedrifter og ved overføringer av familieeiendommer. Siv Jensen sier i en pressemelding 8. November 2013:

Arveavgiften rammer ofte de med lave og vanlige lønnsinntekter, og det oppleves som svært urettferdig å måtte betale en høy avgift for å arve et barndomshjem eller familiens fritidsbolig. Å fjerne arveavgiften, vil lette generasjonsskifter i familiebedrifter og være et viktig forenklingstiltak (Finansdepartementet, 2013).

Arveavgiften ble oppfattet som en urettferdig avgift med tanke på at den rammet personer i sorg, og hadde derfor liten støtte fra folket (Finansdepartementet, 2013). Et argument mot arveavgiften, var at den kunne føre til at familieeiendommer og familiebedrifter som har gått i arv hos familien gjennom generasjoner, måtte selges fordi arvemottaker ikke hadde likviditet til å betale arveavgift på eiendommen eller for selskapet. Regjeringen fikk derfor stor støtte fra det norske folk ved opphevelsen av arveavgiftsloven. I tillegg hadde Skatteetaten høye administrasjonskostnader knyttet til inndrivelse og kontroll av arveavgiften (Borge & Kihle, 2014). Dette var noe som resulterte til at provenyet ved avgiften var relativt lav sammenlignet med andre skatteinntekter. Ofte blir verdsettelse av verdigjenstander og hytter i stor grad basert på skjønn, og kontroll av dette ved klager krevde ressurser. Ved opphevelsen av arveavgiften, slapp skatteetaten dermed å forholde seg til et omfattende og komplisert avgiftsregelverk (Borge & Kihle, 2014).

Ved å sammenligne Norge med andre land i OECD, kommer det tydelig fram at Norge har lav skatt på kapitalbeholdning (OECD, 2015). Oppgaven legger mest vekt på å sammenligne Norge med nabolandene Sverige og Danmark fordi disse landene har samme grunnmur; den nordiske velferdsmodellen. Den nordiske velferdsmodellen kjennetegnes ved at landene har

høy levestandard, høy grad av sosial omfordeling og en sentral offentlig sektor som sørger for gode velferdsordninger (Norden, 2016). Disse velferdsordningene blir finansiert gjennom skatter. En slik skattepolitikk medfører høyt skattetrykk på privatpersoner og bedrifter i de nordiske landene (Norden, 2016). Sverige og Danmark kan derfor være et godt utgangspunkt for å predikere ulike utfordringer som kan forekomme i Norge etter opphevelsen av arveavgiften. Sverige avviklet arveavgiften allerede 17. desember 2004, og har dermed et større datagrunnlag å analysere. Det er derfor interessant å analysere Sveriges begrunnelse for opphevelse av arveavgiftsloven, og hvilke konsekvenser dette har medført for Sverige. I tillegg analyserer oppgaven hvordan boavgiften fungerer i Danmark, og hvordan danskene har fokus på familiebedrifter når det gjelder skattepolitikken i landet. Det er interessant å analysere hvordan Danmark benytter boavgift som en omfordelingsskatt, og dette kan bli sentralt dersom Norge vurderer å gjeninnføre arveavgiften. Arv- og gaveavgiften i Norge var kompleks og omfattende sammenlignet med hvordan boavgift i Danmark er. Argumentet om at det er høye administrasjonskostnader knyttet til beregning av riktig arveavgift, blir ikke like sentral ved boavgift. Grunnen til dette er at det ikke er like høye administrasjonskostnader knyttet til skatt på arv og gave ved bruk av boavgift (NOU 2000:8, 39).

1.1 Problemstilling og formål med oppgaven

Målet med masterutredningen er å gi et objektivt bidrag til kunnskap rundt arveavgiften, og hvilke konsekvenser opphevingen av arveavgiften kan medføre for arv av familieeiendommer og familiebedrifter. Oppgaven ønsker å gi et bilde av svakheter ved arveavgiftsloven, samt kartlegge fordeler og ulemper knyttet til opphevingen av arveavgiftsloven. Arveavgiften har vært en del av den norske omfordelingsøkonomien i 222 år, og nå som avgiften er opphevet, er dette en svært aktuell problemstilling. Media har hatt et stort fokus på hvilken effekt innføringen av kontinuitetsprinsippet får for den norske befolkningen. Eksempelvis finner man overskrifter som *Arveavgiften fjernes helt – men det er et men* (Sparre, 2013) og *Fjerning av arveavgift vil gi mange en skattesmell* (Østerbø, 2013). Avisartikler som dette har vært med på å informere individer, og opplyst privatpersoner tilstrekkelig nok om sine rettigheter til at de kan være i forkant i arveoppgjør. For at generasjonsskifter skal bli enklere, bør privatpersoner ta stilling til planlegging og fordeling av arv før sin død. Arvespørsmål for folk flest blir gjerne utsatt til man ikke har

---

noe valg lenger. Da øker også sannsynligheten for at det kan oppstå uenigheter ved generasjonsskifte.

Medias fokus på uheldige hendelser knyttet til manglende likviditet ved arveavgift, har trolig vært med på å bidra til at arveavgiften fikk lav støtte blant folket. Dersom en skatt eller avgift ikke har støtte blant folket, kan dette føre til at personer tar strategiske beslutninger som resulterer i samfunnsøkonomiske kostnader. En stor utfordring ved en avgift med lav støtte, er at mange individer med høy formue lærer seg lovverket, eller ansetter advokater som kjenner lovverket. Dersom individer med høy formue har god kjennskap til lovverket, vil de ofte være i stand til å finne smutthull som gjør det mulig å unngå å betale skatt. Mennesker med lave og vanlige lønnsinntekter, tar seg ofte hverken tid eller råd til å gjøre seg kjent med lovverket. Oppgaven ser nærmere på saken med Odd Reitan, og hvordan han vant i høyesterett mot staten, ved skattedirektoratet. I dette tilfellet var Skattedirektoratet uenig med Reitan om hvor stor verdi som var arveavgiftspliktig, som følge av et partielt generasjonsskifte av familiebedriften. Odd Reitan endte opp med å vinne i høyesterett og sønnene fikk tilbakeført 256 millioner kroner (Zimmer, 2009).

Problemstilling: En deskriptiv analyse av konsekvensene ved opphevingen av arveavgiftsloven i Norge.

Oppgaven forsøker å besvare problemstillingen ved hjelp av fire forskningsspørsmål:

1. Hvordan har arveavgiften fungert i Norge?

Med dette forskningsspørsmålet er det ønskelig å analysere hvordan arveavgiften har fungert og endret seg i de 222 årene avgiften har eksistert i Norge. Dette danner et godt grunnlag for vår argumentasjon og analyse knyttet til utfordringene ved opphevingen av arveavgiftsloven.

2. Hvordan var arveavgiften i Norge sammenlignet med andre land?

I dette forskningsspørsmålet blir Norge satt opp mot andre OECD land, som det er naturlig å sammenligne seg med. Spesielt blir det lagt vekt på nabolandene, Sverige og Danmark. For å besvare dette forskningsspørsmålet blir det fokusert på skatt på kapitalbeholdning og underordnet hvordan skattereglene er for arv og gave.

3. Hvilke svakheter har arveavgiftslovgivningen?

I det tredje forskningsspørsmålet, forsøker oppgaven å kartlegge smutthull og svakheter ved reglene før 2014. Oppgaven eksemplifiserer disse svakhetene gjennom Reitansaken, og bruker denne til å vise hvordan de med høy formue omgår arveavgiften. Arveavgiften er en omfordelingsskatt, og oppgaven ønsker å kartlegge om det virkelig er slik at arveavgiften hovedsakelig rammet den jevne mannen i gata og derfor ble opplevd urettferdig.

4. Hvilke konsekvenser har opphevingen av arveavgiften for arv av verdigjenstander, familieeiendommer og familiebedrifter?

Med det siste forskningsspørsmålet tar oppgaven utgangspunkt i arveavgiftsloven og skatteloven for å undersøke lovene før og etter opphevingen av arveavgiftsloven. Oppgaven drøfter om den norske befolkningen fattet strategiske beslutninger når regjeringen vedtok at arveavgiften skulle oppheves, og vurderer hvordan lovendringene vil påvirke arv av verdigjenstander, familieeiendommer og familiebedrifter i fremtiden.

1.2 Avgrensning

Ved å benytte offentlig datamateriale fra Skatteetaten, Regjeringen, Statistiske sentralbyrå og OECD, vil oppgaven gjennomføre en deskriptiv analyse for å se hvilken konsekvens opphevelsen av arveavgiften har hatt for generasjonsskifte og arv av formuesverdier. Basert på sekundær litteratur, den norske offentlige utredningen og ved bruk av norske lover, er det sikret at datamateriale i utredningen består av valide og sikre kilder. En svakhet ved å benytte sekundære data, er at datamaterialet ikke er skrevet og samlet inn for å besvare denne problemstillingen. Dette vil kunne indikere svakheter ved de deskriptive analysene som er gjennomført. Tallmaterialet er samlet inn for 2013 og 2014, og ettersom avviklingen av arveavgiften skjedde i 2014 vil ikke denne masterutredningen kunne se de langsiktige virkningene av lovendringen. Masterutredningen har som formål å legge et bredt og godt grunnlag for forståelse av arveavgiften og effekten av opphevelsen av arveavgiftsloven. Resultatene i studien kan i stor grad generaliseres, og kan benyttes som grunnlag i videre studier og forskning.

Oppgaven ble avgrenset ved at vi valgte å ikke utføre egne kvalitative undersøkelser. Årsaken til dette er at slike analyser ofte krever store ressurser. Videre vil det sannsynligvis oppstå utfordringer knyttet til å finne riktig målgruppe. Riktig målgruppe for en slik analyse vil være privatpersoner som har erfart lovendringene knyttet til arv og gave. Å foreta en analyse om disse personene hadde større ønske om å overta familieeiendom og familieselskap etter lovendringene synes å være en interessant problemstilling. En kvalitativ spørreundersøkelse, vil kunne medføre stor grad av feilkilder som kan være utfordrende å teste i etterkant av analysene. Det er ønskelig med en bred forståelse av situasjonen, belyser fremtidige utfordringer og mulige løsninger for så og siden kunne benytte oppgaven til å informere privatpersoner og bedrifter om muligheter og utfordringer de bør være klar over i arveoppgjørs sammenheng. Kvalitative undersøkelser som intervju eller spørreskjema, ville begrense omfanget og oppgaven ville trolig ikke få et like bredt perspektiv.

1.3 Redegjørelse av begreper

I dette kapitlet vil de mest sentrale begrepene avklares for å gjøre resten av oppgaven grei å forstå. Norges offentlige utredninger, Norges lover, OECD og Høyesterett, benytter ofte kompliserte ord og begreper. Oppgaven forklarer nærmere enkelte ord og begreper som er essensielt å ha kunnskap om.

1.3.1 Arveloddsavgift

Arveloddsavgift er den mest vanlige måten å beregne arveavgift på i OECD/EU. Arvingene får et arvelodd hver, med hvert sitt bunnfradrag, og en skattesats som blir bestemt ut fra arveavgiftsloven. Grunnlaget for arveavgiften blir deretter beregnet ut i fra arvet beløp over bunnfradraget. Skattesats og bunnfradrag er avhengig av slektskap til arvelater, og ofte vil satsene være progressive for å sørge for høyere grad av omfordeling ved mottak av arv eller gave med høy verdi. Arveloddsavgift krever mye administrativt siden det må beregnes egen avgift for hvert enkelt individ (NOU 2000:8, 164), og det er ofte høy grad av skjønn ved beregning av verdi på formuesgjenstander og særegne hytter eller gårder.

1.3.2 Boavgift

Boavgift er en annen metode som blir brukt for å regne ut skatt på arvelaters formue. Denne type avgift har et bunnfradrag på hele boet, og en fast skattesats på gjenstående verdier. Avgiften blir ilagt boet i sin helhet, og ikke på hver enkelt arving, som ved arveloddsavgift

(NOU 2000:8, 37). Det vil si at hele dødsboet får utregnet en avgift, uavhengig av hvor mange arvinger det er (OECD, 2015). I praksis kan boavgift også være i kombinasjon med arveloddsavgift, som Danmark er et eksempel på (NOU 2000:8, 164). Da vil det eksempelvis være en flat sats på hele boet, og deretter en sats for hver enkelt arving avhengig av slektskapet til arvelater (NOU 2000:8, 38).

1.3.3 Diskontinuitetsprinsippet

Skattemessig diskontinuitet kan forklares ved at arving og gavemottaker trer inn i ny skattemessig posisjon bestemt ut fra eget forhold, og ikke arvelater eller givers posisjon (Zimmer, 2005). Inngangsverdien på aksjer, eiendom og verdigjenstander blir da verdsatt til omsetningsverdi på det åpne markedet ved ervervelsestidspunktet (Zimmer, 2005). Før arveavgiften ble fjernet, var arvingens skattemessige posisjoner begrenset opp til arveavgiftsgrunnlaget jf. sktl. § 9-7, 1. ledd (1999-2014). Formålet med dette var å forebygge at mottaker fikk satt verdien lavt for å oppnå lav arveavgifts beskatning, men også ikke for høyt i forhold til gevinstbeskatning og avskrivningsgrunnlag. Denne begrensningen finnes ikke lengre ettersom arveavgiften er avviklet, og vi nå er gått over til å bruke kontinuitetsprinsippet.

1.3.4 Kontinuitetsprinsippet

Kontinuitetsprinsippet innebærer at mottaker har plikt og rett til å overta arvelaterens eller giverens skatteposisjoner knyttet til arv, gave eller gavesalg på formuesgoder eller virksomhet. I følge skatteloven § 9-7, 1. ledd, skal skattemessig kontinuitet gjelde for *inngangsverdi, skjermingsgrunnlag, negativ beregnet personinntekt og øvrige skattemessige posisjoner*. Mottaker vil dermed overta arvelaters skattemessig inngangsverdi på verdigjenstanden, aksjen eller eiendommen. Denne skattemessige inngangsverdien vil i mange tilfeller være vesentlig lavere enn dagens markedsverdi, noe som medfører økt gevinstbeskatning ved salg. Gevinst blir regnet som inntekt og skattlagt med 25% (2016). Den økte gevinsten kan dermed resultere i en høyere kostnad enn vedkommende hadde behøvd å kalkulere med før opphevelsen av arveavgiften. Før arveavgiften ble fjernet, var arveavgiften 10% av skattemessig inngangsverdi for barn og foreldre, samt 15% for andre arvinger. Ved realisasjon ville de få gevinstbeskatning i tilfellet formuesobjektet ble solgt for en verdi høyere enn omsetningsverdien ved ervervelsestidspunktet.

Ved arv av eiendom, vil arvemottaker i følge kontinuitetsprinsippet også overta arvelaters rettigheter knyttet til bo- og eiertid. Dersom arvelater kunne selge eiendommen skattefritt i det tidspunktet arven eller gaven ble overført, vil også mottaker kunne selge eiendommen skattefritt ved mottakelse. Økte skattekostnader ved realisasjon vil dermed kunne oppstå i tilfeller hvor arvelater eller giver ikke har oppfylt kravene om bo- og eiertid. I slike tilfeller må mottaker selv oppfylle disse for å unngå skattekostnader ut fra kontinuitetsprinsippet.

1.3.5 Legalarv

Når det gjelder arv, er det flere uttrykk som blir brukt. Blant annet legalarv og pliktdelsarv. Legalarv er den arven en arving har krav på direkte etter Norsk Lov. Tanken bak dette er at familie og slektninger ofte er de som står nærmest arvelater. Et annet alternativ er testamentarv, der arvelater selv bestemmer hvem som arver (Lødrup & Asland, 2012, 35). Dette er et naturlig valg i tilfeller der individer, utenom familie og ektefelle, har stått nær arvelater. Selv om det er opprettet testamentet, er det bare friarven som kan testamenteres bort. Grunnen til dette er lov om pliktdelsarv, som livsarvinger har krav på. I Norge er denne pliktdelsarven på $\frac{2}{3}$ til livsarvinger med en øvre grense på 1 million kroner for barna og minst 200 000 kroner til fjernere livsarvinger. Dette vil si at minst $\frac{1}{3}$ er friarv, og kan testamenteres bort til hvem arvelater måtte ønske (Lødrup & Asland, 2012, 92).

1.3.6 Skjermingsgrunnlag og skjermingsfradrag

Skjermingsfradraget ble regnet ut ved å multiplisere skjermingsgrunnlag og skjermingsrenten. Skjermingsgrunnlaget tilsvarer aksjens anskaffelsesverdi + ubenyttet skjermingsfradrag fra tidligere år (Zimmer, 2014). Skjermingsrenten blir fastsatt av Skattedirektoratet i januar året etter inntektsåret. Skjermingsfradraget viser hvor mye utbytte som kan mottas uten å betale skatt (Skatteetaten, 2016).

2. Norge – før og etter avskaffelsen

2.1 Historie

Arveavgiften ble innført i Danmark-Norge 12. september 1792 (NOU 2000:8, 20). Ved innføringen av arveavgiften, fastsatte regjeringen 4 % avgift på arvegrunnlaget hos alle med unntak av ektefelle, livsarvinger og foreldre (NOU 2000:8, 21). Regjeringen innførte et bunnfradrag på 100 riksdaler (320 kroner), og all arv over dette beløpet fikk en avgift på 4% (NOU 2000:8, 20). I perioden 1810-1836 bestemte regjeringen seg for å øke avgiften med 0,5 prosentpoeng hos alle arvinger, også for livsarvinger og ektefelle (NOU 2000:8, 20). Dette er den eneste perioden hvor ektefelle måtte betale avgift på arv i Norge. Ektefelle får ikke økt skatteevne ved arv slik som andre arvemottakere siden par ofte har felles økonomi, og dette er trolig årsaken til at det ikke har eksistert arveavgift på ektefelle siden 1836 (NOU 2000:8, 11). Regjeringen fjernet arveavgift på foreldre, livsarvinger og ektefelle fra 1. juli 1836. Arveavgiften ble redusert til 4%, og man var tilbake til ordningen fra 1792 (NOU 2000:8, 20). Gaver var ikke en del av grunnlaget for arveavgift på 1800-tallet, og det var først ved regjeringsvedtaket i 1902/03, at arveforskudd ble avgiftspliktig (NOU 2000:8, 20). Regjeringen gjeninnførte også arveavgift til barn og andre slektninger i nedstigende linje i 1902/03. Ved å gjeninnføre arveavgift på livsarvinger samt innføringen av gaveavgift, resulterte dette til at det ble vanskeligere å unngå arveavgiften, selv ved planlagte formuesoverføringer (NOU 2000:8, 20).

Avgiftssatsene for arv ble merkbart forhøyet etter første verdenskrig. Høyeste avgiftssats for foreldre og barn var på 30%, søsken måtte betale inntil 35% arveavgift, og ubeslektede betalte inntil 50% arveavgift (NOU 2000:8, 22). De høye satsene samt klare skiller mellom hver enkelte gruppe, førte til stor forskjell hos ulike grupper i forbindelse med arveoppgjør (NOU 2000:8, 22). I perioden 1925-1965 ble arvingene delt inn i seks grupper:

1. Barn og andre livsarvinger som stebarn og pleiebarn
2. Foreldre
3. Ektefelle
4. Visse legater, stiftelser mv.
5. Testamentarvinger som ikke går under gruppe 1-4
6. Fjerne slekts arvinger som fettere/kusiner

Under andre verdenskrig og frem til 1965, var avgiftene på sitt høyeste (NOU 2000:8, 21). Høyeste avgiftssats var da 35% for barn, 45% for barnebarn, 50% for testamentarvinger og hele 60% ved arv til fjerne slektninger (NOU 2000:8, 22). I 1965 endret regjeringen reglene og arvingene ble da delt inn i tre grupper:

1. Barn, fosterbarn og foreldre
2. Barnebarn, slektninger videre i nedstigende linje, søsken, søskens barn samt andre nære pårørende.
3. Andre

Satsene ble videreført i den nye loven, men senere endringer førte til at arveavgiftene ble lavere, og etter hvert ble også forskjellene mellom de ulike gruppene mindre. Fra 1983 og frem til avviklingen av arveavgiften, ble de avgiftspliktige mottakere delt inn i to grupper (gruppe 2 og 3 ble slått sammen). Nedenfor viser en tabell med oversikt over arveavgiftssatsene og bunnfradragene som fantes fra 1985-2014. Tabellen har blitt utviklet fra Norges Offentlige Utredninger 2000:8 og forskriftene med vedtak om arveavgift fra 1999-2014. Gruppe 1 er bestemt ut ifra § 4 som oppgir satser for arvelaterens/giverens barn, fosterbarn og stebarn. Alle de som ikke går under § 4 skal svare til avgiftssatsene oppgitt i § 5.

År	Fradrag begravelse	Fradrag under 21	§4 Arvelaters barn				§5 Arvinger som ikke inngår i §4							
			0-100000	0 %	100001-400000	8 %	400001<	20 %	0-100000	0 %	100001-400000	10 %	400001<	30 %
1985-1998	25000	25000	0-100000	0 %	100001-400000	8 %	400001<	20 %	0-100000	0 %	100001-400000	10 %	400001<	30 %
1999-2001	25000	25000	0-200000	0 %	200001-500000	8 %	500001<	20 %	0-200000	0 %	200001-500000	10 %	500001<	30 %
2002	35000	50000	0-200000	0 %	200001-500000	8 %	500001<	20 %	0-200000	0 %	200001-500000	10 %	500001<	30 %
2003-2008	35000	50000	0-250000	0 %	250001-500000	8 %	500001<	20 %	0-250000	0 %	250001-500000	10 %	500001<	30 %
2009	35128	70256	0-470000	0 %	470001-800000	6 %	800001<	10 %	0-470000	0 %	470001-800000	8 %	800001<	15 %
2010	36441	72881	0-470000	0 %	470001-800000	6 %	800001<	10 %	0-470000	0 %	470001-800000	8 %	800001<	15 %
2011	37821	75641	0-470000	0 %	470001-800000	6 %	800001<	10 %	0-470000	0 %	470001-800000	8 %	800001<	15 %
2012	39608	79216	0-470000	0 %	470001-800000	6 %	800001<	10 %	0-470000	0 %	470001-800000	8 %	800001<	15 %
2013	41061	82122	0-470000	0 %	470001-800000	6 %	800001<	10 %	0-470000	0 %	470001-800000	8 %	800001<	15 %
2014	42623	85245	0-470000	0 %	470001-800000	6 %	800001<	10 %	0-470000	0 %	470001-800000	8 %	800001<	15 %

Tabell 1: Avgiftssatser i Norge 1985-2014.

Mod. fra lovforskrifter Vedtak om arveavgift (1999-2014), §§ 4 og 5.

Før avgiften ble avviklet i 2014, var forskjellene mellom de to gruppene relativt små og satsene var betydelig redusert. Tabell 1 viser tydelig at det ble gjennomført en reduksjon i avgiftssatser og en økning i bunnfradrag i 2009. Bunnfradraget ved arv og gave økte fra

250.000 kr til 470.000 kr i 2009, og innslagspunktet for høy sats økte samtidig fra 550.000 kr til 800.000 kr. I tabell 1 vises det at satsene ble redusert både for arvelaters barn og arvinger som ikke inngår i § 4. Det ble dermed en lavere og mer rettferdig arveavgift fra 2009-2014. Bunnfradragene har økt jevnt med inflasjonen i Norge, mens arveavgiftssatsene har holdt seg lave og stabile. I tillegg til dette fikk verdsettingsreglene for ikke-børsnoterte selskaper store endringer. Det ble innført en økning ved verdsettelse av aksjer i ikke-børsnoterte selskaper, fra 30% til 60% for de første 10.000.000 kr. Beløp over 10.000.000 kr ble verdsatt til 100% (Skatteetaten, 2015). Dette er fordelingsmessig positivt med tanke på at det er individer med høy nettoformue som eier mesteparten av ikke-børsnoterte aksjene i Norge (Finansdepartementet, 2008). I 2006 eide 10% av de rikeste i Norge, målt i nettoformue hele 90% av alle unoterte aksjene i det norske markedet (Finansdepartementet, 2008). Dette tyder på at skjerpelsen i forhold til ikke-børsnoterte selskaper trolig vil ramme de med høyest formue (Finansdepartementet, 2008), og dermed føre til bedre omfordeling av formue i Norge. Omfordelingsskattene er prosykliske, noe som betyr at personer betaler relativt mye skatt til staten i gode perioder og betaler mindre skatt i dårligere tider (NOU 2000:8, 57).

2.2 Arverekkefølgen i Norge

Arvelova (al.) regulerer hvordan arv fordeles med testamente, og hvilke krav familiemedlemmer har i forhold til pliktdelsarv i arveoppgjør hvor det foreligger et testamente. Etter fylt 18 år, har hver enkelt rett til å bestemme hva som skjer med det man etterlater seg ved død, jf. al. § 48. Testamente skal være et skriftlig dokument med to vitner tilstede, for å kunne opplyse om at arvelater skrev testamentet av fri vilje, og at arvelater var tilregnelig når testamentet ble skrevet, jf. al. § 50. Arvelater kan fritt endre, eller tilbakekalle testamentet som vedkommende selv ønsker, jf. al. § 55.

2.2.1 Legalarv

Ved arveoppgjør hvor det ikke foreligger et testamente, regulerer Arvelova fordeling av arv blant avdødes familie. Dette kalles legalarv. Arvelova regulerer blant annet at barna deler arven likt i tilfeller hvor arvelater ikke etterlater seg ektefelle, jf. al. § 1. Dersom noen av disse barna er døde, vil livsarvingene etter barnet dele arvelotten som arvelaters barn opprinnelig skulle motta, jf. al. § 1. Fordelingen av arv vil ifølge Arvelova avhenge av arvelaters nærstående familie, som ektefelle, barn, foreldre og søsken. I tilfeller hvor arvelateren har ektefelle vil vedkommende arve $\frac{1}{4}$, mens barna arver resten av avdødes

---

formue, jf. al. § 6. Her vil ektefellen ha rett til å sitte i uskiftet bo så lenge andre arvinger ikke krever at arven skal bli oppgjort, jf. al. § 12. Dersom gjenlevende velger uskiftet bo, må vedkommende sende inn melding til tingretten om dette seinest 60 dager etter dødsfallet, jf. Arvelova §14, 1. ledd.

Andre arvinger kan kreve at arven skal bli utdelt med en gang, men da vil ektefellen miste retten til å sitte i uskifte, jf. al. § 12. Å sitte i uskifte etter avdøde ektefelle betyr at boet først vil bli fordelt etter at lengstlevende ektefelle dør, jf. al. § 6. Arvelova regulerer også at ektefellen vil arve ½ i tilfeller hvor ekteparet ikke har egne barn. Resterende vil bli fordelt på foreldre og søsken. I tilfeller hvor arvelater verken har søsken, foreldre eller barn vil hele arven tilfalle ektefellen, jf. al. § 6. I tillegg regulerer også Arvelova § 10 fordeling av arv i tilfeller med særkullsbarn eller livsarvinger til særkullsbarn. Reglene i forhold til fordeling av arv kan arvelater unngå ved å skrive et testament. Oppgaven vil gå nærmere inn på reglene for testament skriving senere.

Det oppstår ofte utfordringer og konflikter knyttet til fordeling av arv. Det er ikke uvanlig at det oppstår uenigheter knyttet til hvem som skal arve forskjellige eiendeler, og videre hvilken markedsverdi en skal gå ut fra for å fastsette skattemessig inngangsverdi. Det kan også oppstå uenigheter i forhold til enkelte eiendeler, fordi affeksjonsverdien er så stor blant familiemedlemmene. Det er derfor viktig å huske at selve prosessen og følelsen av likebehandling ofte er like viktig som resultatet (Udnæs, 2015). Å dele finansielle aktiva i form av penger, er relativt enkelt, og de fleste sitter igjen med følelse av at arven ble likt fordelt mellom alle. Utfordringene kommer ofte når verdiene er knyttet til eierskap i en bedrift, aksjer eller eiendom (Udnæs, 2015). Det er mange meninger og forhold som må tas hensyn til. Heldigvis vil de fleste oppskatte familieforholdet høyt og ikke ønske at det skal bli ødelagt på grunn av arveoppgjør. Ved generasjonsskifte er det derfor viktig å synliggjøre verdiene og mulige konsekvenser knyttet til de ulike alternativene. Dette for å hindre at familiemedlemmer fatter gale beslutninger som kan medføre uenigheter i fremtiden, og eventuelt få langsiktige skadevirkninger for familierelasjoner (Udnæs, 2015).

Dersom arven er knyttet opp mot ulike finansielle midler, som eierskap i en bedrift og eiendom, vil det ofte komme opp spørsmål som eksempelvis *Hvem er best egnet til å overta? Hvordan skal verdiene fordeles og hvilke konsekvenser får dette for de involverte arvingene?* Man kan ofte regne større risiko knyttet til overtakelse av aksjer og eierskap i en bedrift enn

overtakelse av eiendom (Udnæs, 2015). Slik risiko bør tas i betraktning når man skal fordele arv, og verdiene trenger nødvendigvis ikke å fordeles likt for at det skal være et rettferdig arveoppgjør. På bakgrunn av dette bør det være sentralt for hver enkelt familie å ta sine forholdsregler for å motvirke eventuelle utfordringer som kan bli så overveldende at det får en destruktive virkning for familiesamholdet.

2.2.2 Testamentarv

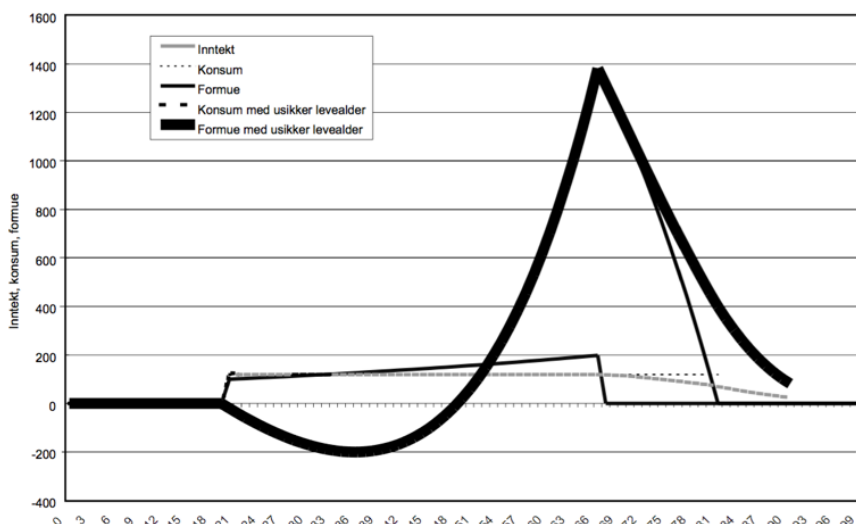
Dersom avdøde valgte å skrive et testament før sin død, kan arvelater gi arven sin til den eller de personene vedkommende selv måtte ønske uten at arvingene har noen mulighet for å protestere, jf. al. § 48. Norsk lov regulerer noen bestemmelser i forhold til pliktdelsarv i Arvelova §§ 29 til 35. Arvelova begrenser arvelaters frihet i forhold til testamentet, og arvelater kan ikke begrense arvingers pliktdelsarv så lenge det ikke er hjemmel for dette, jf. al. § 29. Arvelaters barn har rett på 2/3 av formuen begrenset opp til 1 million kroner per barn, jf. al. § 29. Med andre ord har ikke barna rett på mer enn 1 million kroner dersom arvelater etterlater seg en svært høy formue. Fjernere slektninger, som barnebarn, har pliktdelsarv på minst 200 000 kr til hver enkelt. Minstearv til ektefelle er begrenset til 4 G dersom avdøde har livsarvinger, og 6 G dersom avdøde ikke har livsarvinger. G står for grunnbeløp, og justeres hvert år. I 2016 er grunnbeløpet justert til 92 576 kr, og 4 G vil dermed være fire ganger grunnbeløpet, altså 370 304 kr. Minstearv til ektefelle går foran pliktdelsarv til barna, slik at ved svært lav arv kan barna ende opp med å ikke arve noe. Når arvelater skriver et testamente, skal det være to vitner tilstede for å bekrefte at arvelater er tilregnelig og kan stå til ansvar for sine avgjørelser i testamentet.

Norsk arvelov begrenser kun arvelaters frihet til fordeling av midlene i tilfeller hvor arvelater selv er død. Arvelater kan disponere pengene akkurat slik vedkommende selv ønsker når arvelater fremdeles er i live. Før arvelater dør er det dermed ingenting som hindrer vedkommende i å gi bort hele arven. Dersom arvelater bestemmer seg for å gi bort hele arven, vil verken barna eller ektefellen ha rett på noe. Man kan med andre ord disponere pengene sine selv, som man måtte ønske når man enda lever. Slike gaveoverføringer blir regnet som forskudd på arv, og før 2014 ville disse overføringene bli skattlagt på lik linje som mottak av arv ved død.

2.2.3 Arv og unntak

Det er viktig å merke seg at opphevelsen av arveavgift tar utgangspunkt i dødstidspunktet, og ikke i forhold til når skifte ved dødsboet er. Ved dødsfall før 1. Januar 2014, skulle det betales arveavgift på arv og gaveoverføringer, og ved dødsfall 1. Januar 2014 eller senere gjelder kontinuitetsprinsippet. Tidspunkt for skifte av dødsboet har dermed ingen innvirkning på lovendringen, og det ville derfor ikke være hensiktsmessig å vente med arveoppgjør i form av offentlig skifte på et senere tidspunkt. Et viktig unntak fra regelen om dødstidspunkt, er dersom lengstlevende ektefelle fremdeles sitter i uskiftet bo. Da vil ikke arven til førsteavdøde bli oppgjort før den gjenlevende ektefellen dør. I tilfeller hvor gjenlevende ektefelle døde etter 1. januar 2014, ville hele arven være fritatt for arveavgift, og kontinuitetsprinsippet ville være gjeldende. Dette unntaket var begrunnet med at arven etter ektefellen som døde først var usikker og betinget så lenge lengstlevende satt i uskiftet bo, jf. aal. § 9. Det ville derfor være lurt å ta en vurdering på om ektefelle skulle overta boet i uskifte, eller om man skulle skifte boet før avskaffelsen ble gjennomført. I mange tilfeller ville det være lønnsomt å sitte i uskiftet bo, for å unngå å betale arveavgift. Dette kunne gi insentiver til å etablere uskiftebo i tilfeller hvor arvtakerne normalt ville fordelt boet. En slik skjjevfordeling var uheldig og kunne medføre en samfunnsøkonomisk kostnad.

2.3 Hvorfor etterlate seg arv?

Figur 1: Livsløpshypotesen.
Kilde: NOU 2000:8, 76

Livsløpshypotesen, som vist i figur 1, er en økonomisk teori utviklet av Irving Fisher (1930) som kan benyttes i forbindelse med individenes sparing og forbruk. Denne hypotesen går ut på at individer eller husholdninger ønsker å ha et jevnt forbruk gjennom hele livet (Fisher, 1930). En persons forbruk vil derfor baseres på samlet fremtidig inntekt, og ikke bare inntekten i denne perioden. Individer har mulighet til et jevnt forbruk ved å benytte seg av lånte midler som ung, og oppsparte midler som pensjonist (NOU 2000:8, 76). Teorien tilsier at man vil ha et høyere forbruk enn inntekt som ung. Mange unge tar opp ulike lån for å kunne kjøpe bil, egen leilighet og få en god utdanning til å starte en yrkeskarriere. Etter hvert som personen får fast jobb vil vedkommende starte å betale ned på lån og forhåpentligvis være så fornuftige å begynne å spare en buffer til alderdommen. I denne perioden vil det da bli motsatt, personen har en høyere inntekt enn forbruk, og vil ha mulighet til å spare helt til han eller hun går av med pensjon. I figur 1 kan man se at individer begynner å bygge seg opp en formue fra jobbstart i en alder av ca. 22, og fortsetter til pensjonsalder, ca. 67. I perioden som pensjonist ønsker man fremdeles samme forbruk, og tærer da på oppsparte midler for å dekke dette. Formuen vil dermed reduseres når individet går av med pensjon. Ut ifra livsløpshypotesen, vil arv være et resultat av at vedkommende ikke rekker å bruke opp reservene som er oppspart. Arv kan dermed også være et resultat av usikkerhet rundt levetid (Halvorsen, 2003). Historiske tall viser at mange sparte mer penger enn det som var tiltenkt forbruk (NOU 2000:8, 77).

De siste årene har disponibel realinntekt økt betydelig i Norge. Denne økningen har også ført til større grad av sparing og høyere konsum. Av alle aldergrupper er det eldre og pensjonister som har hatt størst økning, noe som også påvirker forventet arv i fremtiden. Ekstreme boligpriser i Norge har resultert i høy gjeldsandel knyttet til boliglån (Statistisk sentralbyrå, 2016). Ved at eldre også har høyere boliglån, blir det mindre arveoverføring til neste generasjon. Forbedrede pensjonsordninger gjør at tiden som pensjonist ikke er like usikker som før, og insentiv for sparing for å sikre alderdommen er derfor ikke like aktuelt (NOU 2000:8, 88). På grunn av disse faktorene har det vokst fram en ny trend som har ført til at eldre i større grad bruker oppsparte midler på seg selv, og overfører mindre til fremtidige generasjoner.

Arv forklares som planlagt, tilfeldig eller som et resultat av kapitalistoverføringer. Planlagt arv er bevisste valg som arvelater gjør før vedkommende dør. Planlagt arv kan begrunnes ved at giver ønsker å begrense økonomiske utfordringer for fremtidige generasjoner. Eller at

---

arvelaterne selv mottok arv fra sine foreldre, og ønsker å gi dette videre til sine egne arvtakere (NOU 2000:8, 77). Å fjerne arveavgiften vil kunne føre til at færre planlegger formuesoverføringene ved generasjonsskifte (NOU 2000:8, 80). Tilfeldig arv skjer i tilfeller hvor arvelater sparer til alderdommen, men på grunn av usikkerhet knyttet til egen livslengde vil det gjenstå restformue ved dødstidspunktet. Restformuen vil da fordeles som arv på familiemedlemmene, og fordeling reguleres ut fra Arvelova. I enkelte tilfeller kan arvelater bli utsatt for faktorer som gjør at vedkommende dør tidligere enn forventet, og dette forklares som tilfeldig arv (NOU 2000:8, 80). Planlagt arv blir i større grad påvirket av skatteplanlegging enn tilfeldig arv. På bakgrunn av dette kan man anta at tilfeldig arv ikke blir påvirket av opphevelsen av arveavgiften i like stor grad. Kapitalist arv beskriver tilfeller som verken kan forklares som tilfeldig eller planlagt arv. Slik arv vil ofte forekomme fordi arvelater har så store formuesverdier at det går ut over rimelig arvemotiv (NOU 2000:8, 80), og lovendringen vil trolig ikke ha en stor innvirkning på denne typen arv. Enkelte bygger seg opp så store verdier med formue at de ikke har mulighet til å konsumere dette selv. Eksempler på slike forhold kan være makt og dynastibygging (NOU 2000:8, 80).

Det er ulike meninger i forbindelse med det å etterlate arv til senere generasjoner. Andrew Carnegie var en amerikansk millionær. Han var en av de som fant det meningsfylt å bli rik, men som ikke ønsket å overføre formuen sin til barna (NOU 2000:8, 83). I følge Carnegie, ville en enorm formue ødelegge barnas talent og drivkraft til å skape egen rikdom. Rikdom var ifølge Carnegie kun meningsfylt dersom man hadde skapt rikdommen selv (NOU 2000:8, 83). På grunnlag av dette valgte han å gi bort nesten hele formuen før han døde til institusjoner og fond (NOU 2000:8, 83). Bill Gates er et annet eksempel på dette. Gates var verdens rikeste mann til han valgte å gi bort 160 milliarder kroner til fattigdomsbekjempelse i utviklingsland (NOU 2000:8, 82). Det er begrenset hvor mye man kan konsumere selv, og i stedet for å gi formuen videre til fremtidige generasjoner valgte disse to mennene å bruke formuen til å bekjempe fattigdom og hjelpe personer som er i en vanskelig situasjon. Ut over pliktdelsarven kan man etter Arvelova testamentere bort arven sin til hvilken som helst person eller organisasjon man måtte ønske.

2.4 Planlagt formuesoverføring i forbindelse med avvikling

Oppgaven ønsker å drøfte om opphevelse av arveavgiftsloven påvirker arvemottakernes strategiske beslutninger knyttet til mottakelse av arv ved å sammenligne inntektstall fra 2013 med tilsvarende tall fra 2012. Grunnen til dette er at vedtaket ble gjort sent i 2013, slik at personer fremdeles hadde tid til å overføre gaver før kontinuitet ble innført. Skatteetaten sluttet å samle inn tall fra arveavgiften etter opphevelsen, og vi kan se at inntektene fra arveavgiften gikk fra 1,9 milliarder kr i 2013 til 0 kr året etter. Inntektene fra den utlignede arve- og gaveavgiften økte med 7 % fra 2012 til 2013 (Statistisk sentralbyrå, c). Man kan drøfte om dette skyldes opphevelsen av arveavgiften, eller om det var en svakt stigende trend i arveavgiften som må ta ansvaret. Gave- og arvemottakerne betalte i gjennomsnitt 6 % arveavgift på grunnlaget de mottok i 2013 (statistisk sentralbyrå, 2015b). En av årsakene til at det var så lav gjennomsnittsskatt på arveavgiftsgrunnlaget, er på grunn av de relativt høye bunnfradragene og lave arveavgiftssatsene.

I 2012 er det registrert at 22,435 milliarder kroner ble overført som avgiftspliktig arv og 9,877 milliarder kroner som forskudd på arv i form av gave. Disse økte i 2013 til henholdsvis 23,617 milliarder kroner og 10,435 milliarder kroner. Man kan argumentere for at denne økningen skyldes en naturlig vekst i arveavgiftspliktige midler, og at det ikke hadde noen sammenheng med vedtaket om opphevelse av arveavgiftsloven. For å undersøke denne påstanden nærmere, vil oppgaven se endringen av overføringer i desember 2013. Det er spesielt interessant å undersøke antall gaveoverføringer. Gaver regnes som forskudd på arv, og vil ofte være et strategisk valg som privatpersoner bevisst gjennomfører for å unngå unødvendig høye kostnader knyttet til skatt på arv ved generasjonsskifte.

Det gikk 26 dager fra fattet vedtaket og til at opphevelse av arveavgiften trådte i kraft. Dette ga tid til å overføre gaver og ta strategiske valg som kunne redusere skattekostnader ved generasjonsskifte. Analyserer man tallene til Statistisk sentralbyrå nærmere, kan det se ut til at flere valgte å ta akkurat de strategiske beslutningene i slutten av 2013 (Statistisk sentralbyrå, 2015b). Nesten 30% av gaveoverføringene før 2013 ble gjort i løpet av desember. Dette kan tyde på at flere valgte å overføre gaver etter at de hadde hørt om det nye vedtaket for å unngå økt gevinstbeskatning ut fra kontinuitetsprinsippet. Analyser utført av Statistisk sentralbyrå, viste en vesentlig økning på antall gaver gitt over 2 millioner i desember 2013, mens antall gaver under 2 millioner hadde en reduksjon. Antall

---

gavemottakere over 2 millioner hadde en økning på hele 20% fra 2012 til 2013 (Statistisk sentralbyrå, 2015b). Dette viser at mange med relativt store formuesverdier valgte å planlegge generasjonsskifte, og tok strategiske beslutninger for at arvtakerne skulle få redusert gevinstbeskatning ved realisasjon av formuesobjekt. På den andre siden så man at mange valgte å vente med å overføre familieeiendom og pengegaver for at arvtaker skulle unngå å betale arveavgift. Gaver under 2 millioner falt med 7%, og totalt viser analysene fra Statistisk sentralbyrå av det var totalt 4% færre gaveoverføringer i 2013. De som hadde fått skattefritak ut fra sktl. § 9-3 om bo- og eiertid eller ikke hadde planer om å selge, gjorde det lurt i å vente med å overføre verdier til 2014. På bakgrunn av analysene fra Statistisk sentralbyrå (2015b) kan man argumentere for at det trolig ble gjort strategiske beslutninger for å redusere skattekostnader ved partielt generasjonsskifte. På gjenstander som hadde liten formue og hvor det ikke var forventet verdistigning, burde man ha tatt en vurdering på om det ville lønne seg å betale skatt på gevinsten, eller om det var mer gunstig å betale arveavgift (Statistisk sentralbyrå, 2015b).

2.5 Arveavgiften som politisk virkemiddel

Arveavgiften var hovedsakelig fiskalt begrunnet da den ble innført i 1792 (NOU 2000:8, 4). En fiskal skatt er økonomisk begrunnet, og har som formål å skaffe inntekter til staten for å dekke offentlige utgifter (Zimmer, 2014, 30). Ved å motta arv vil vedkommende trolig få økt skatteevne, og dette fører til at de som arver formuesverdier bør bidra ved å gi penger til staten for å dekke offentlige kostnader (NOU 2000:8, 4-8). Etterhvert ble også arveavgiften begrunnet ved fordeling av formue og utjevning av sterk kapitalkonsentrasjon. Før arveavgiften ble fjernet, var arveavgiften en av de sentrale omfordelingsskattene i Norge sammen med formuesskatten og eiendomsskatten. Arveavgiften er en skatt på kapitalbeholdning, og ikke en skatt på inntekt. Arveavgiften tar dermed ikke hensyn til om vedkommende har inntekt eller likviditet til å betale denne avgiften. Dette har som tidligere nevnt vært et problem som har ført til uheldige hendelser og overskrifter i media. Skatt bidrar til offentlige inntekter, og spiller en viktig rolle både i den offentlige og den private økonomien. En viktig sosial politisk profil i kapitalbeskatning, er å omfordele godene fra de som har høy til de som har lavere inntekt og lite formuesverdier, etter godt gammeldags Robin Hood prinsipp (Zimmer, 2014).

Å endre reglene fra skattemessig diskontinuitet ved arv og gave til kontinuitet innebærer økt inntektsskatt samlet sett (Ot. Prp. nr. 1, 2013-2014). Grunnen til dette er at arving og gavemottaker ikke vil ha muligheten til å oppskrive skattemessig inngangsverdi og avskrivningsgrunnlag til markedsverdi, fordi den skattemessige inngangsverdien blir bestemt av arvelater eller givers skattemessige posisjon (Ot. Prp. nr. 1, 2013-2014). Regjeringen beregnet at det å fjerne arveavgiften og innføre nødvendige tilpasninger i forhold til gevinstbeskatning av arv, ville føre til en reduksjon i provenyet på 1 250 millioner kroner i 2014 (Ot. Prp. nr. 1, 2013-2014). Arveavgiften hadde et lavt proveny i forhold til andre statlige inntekter, og i 2013 hadde arveavgiften en utlignet inntekt på 1,9 milliarder kroner (Ot. Prp. nr. 1, 2013-2014). Utlignet skatt er den endelige skatten som blir betalt inn etter at skatteetaten har foretatt de endelige beregningene på selvangivelsen. Arveavgiftens høye administrasjonskostnader og lave proveny gjorde det enklere for regjeringen å avvikle arveavgiften uten at dette førte til store konsekvenser for statsbudsjettet (Ot. Prp. nr. 1, 2013-2014). Et slikt vedtak bidrar med goodwill og økt støtte til den sittende regjeringen.

Historisk har arveavgiften vært et politisk virkemiddel, og dette har resultert i at arveavgiftssatsene og gruppene som ble rammet av arveavgiften har forandret seg opp igjennom tidene (Vedtak om arveavgift, 1999-2014). Utvalget argumenterte i Norges Offentlige Utredninger (2000) for at arveavgiften ikke burde avskaffes. Utvalget mente at regjeringen burde sørge for en arveavgift med lave arveavgiftssatser, høyt grunnbeløp og et bredt arveavgiftsgrunnlag. En slik løsning argumenterte utvalget for at ville føre til en bedre samfunnsøkonomisk løsning (NOU 2000:8, 11). Utvalget påpekte også at grunnlaget til arveavgiften var mer utbredt i Europa sammenlignet med formuesskatten. Det er naturlig for en befolkning å sammenligne seg med andre land, utvalget mente derfor at arveavgiften burde ha en større rolle i det norske skattesystemet (NOU 2000:8, 11). De fleste landene i Europa har arveavgift, i motsetning til formuesavgiften som er relativt sjelden (OECD, 2015). På bakgrunn av dette kan man drøfte om det er større aksept og flere fordeler knyttet til arv- og gaveavgift fremfor formuesbeskatning.

Tilrettelegging av avgifter vil kunne hjelpe regjeringen å minimere samfunnsøkonomiske kostnader. Dersom regjeringen ønsker å legge til rette for en skattepolitikk som skal oppleves rettferdig av innbyggerne og minimere samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til skatteunndragelse, bør regjeringen foreta grundige vurderinger av skattefritak, bunnfradrag og avgiftssatser. For å øke investeringer generelt, innen visse regioner eller i visse bransjer,

---

bør regjeringen legge til rette for gunstige skatteregler (Zimmer, 2014, 30). Dersom et land har høye skattesatser og strenge regler vil dette kunne motvirke investeringer og aktivitet innad i landet (Zimmer, 2014, 31). Høy formuesskatt kan medføre et sterkere incentiv til å plassere kapital i utlandet hvor skattene er lavere. Investorer ønsker å foreta investeringer som resulterer i høyest mulig avkastning. En høy skattekostnad vil redusere avkastningen, og kan dermed medføre at ressursrike personer investerer store andeler av kapitalen sin i land med lavere skattekostnader. Likvide midler er relativt enkle å flytte utenlands, og dette er trolig årsaken til at færre land velger å skattlegge befolkningen med formuesskatt (OECD, 2015). Mange land har valgt å ha høye avgifter på inntekt, eiendom og arv for å redusere samfunnsøkonomiske kostnader ved formuesoverføringer til ulike skatteparadis (OECD, 2015). Det er viktig at regjeringen legger til rette for en skattepolitikk som har støtte blant den norske befolkningen slik at mannen i gata er på lag og betaler sin skatt for fellesskapet, og ikke jobber for å finne smutthull i reglene for å unngå omkostninger knyttet til skatt (NOU 2000:8, 70). De fleste vil ut fra rettferdighetsprinsippet, mene at de som har høyere skatteevne også bør betale mer skatt (NOU 2000:8, 70).

2.6 Kontinuitet og diskontinuitet?

Før arveavgiften ble opphevet, var hovedregelen diskontinuitet gjeldende for overføring av arv og gave knyttet til generasjonsskifte. Diskontinuitet ble bestemt ut fra skatteloven § 9-7 fram til 2014. Paragrafen bestemte frem til avskaffelsen av arveavgiften, at inngangsverdien og skjermingsgrunnlaget ikke kunne settes høyere enn det som ble lagt til grunn i arveavgiftsberegningen (Brudvik, 2012, 230). Arveavgiftsgrunnlaget ble beregnet ut fra den totale verdien i avgiftspliktige midler som en mottaker arver og får rådighet over til samme tid. Midlene ble da verdsatt til den antatte salgsværdien, jf. aal. § 11. Ofte kan takst være et godt hjelpemiddel ved verdsettelse, men dette er ikke obligatorisk. Verdsettelse kan være en fin metode for å øke sannsynligheten for at alle arvtakerne opplever verddivurderingen og fordelingen av arv som rettferdig. Dersom arvelateren døde før 1. Januar 2014 skulle arveavgift betales og gevinstbeskatning bli beregnet ut fra diskontinuitetsprinsippet (Borge & Kihle, 2014).

Unntaket fra hovedregelen var kontinuitet ved arv av visse aksjer og andeler, jf. sktl. § 10-3. Regjeringen valgte å innføre kontinuitetsprinsippet for ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlige selskap og kommandittselskap i 2005. Ved å utføre slike endringer hadde

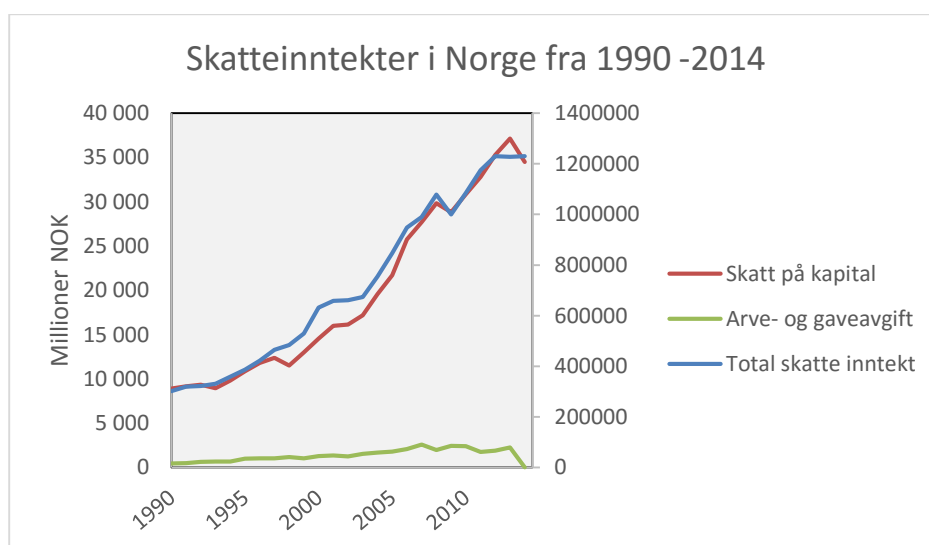
regjeringen som formål å unngå skattemotiverte gaveoverføringer av aksjer som ofte ble gjennomført for å skaffe gavemottakeren et høyere skjermingsfradrag (Zimmer, 2005). Kontinuitetsprinsippet var også gjeldende for grunnfondsbevis, aksjefond, andel i samvirkeforetak og andeler i tilsvarende utenlandske selskaper (Brudvik, 2012, 230). Kontinuitetsprinsippet har blitt foreslått flere ganger tidligere av ulike regjeringer (Zimmer, 2013). Innføring av kontinuitetsprinsippet hadde ikke nødvendigvis noen sammenheng med avviklingen av arveavgiften (Zimmer, 2013), men var et vedtak regjeringen gjorde for å øke skatteinntektene ved gevinstbeskatning i tilfeller hvor mottaker valgte å selge eiendeler, eiendom eller familiebedrift. Det var dermed ikke en stor overraskelse at regjeringen innførte kontinuitetsprinsippet (Zimmer, 2013).

Kontinuitet på arv og gave vil ikke gi samme resultat som arveavgift og diskontinuitet. Nå som kontinuitetsprinsippet er gjeldende, vil mottaker av familieeiendom og familiebedrift bare bli skattlagt dersom vedkommende bestemmer seg for å selge. Ved salg etter overtakelse, vil mottaker måtte betale gevinstbeskatning på lik linje med inntektsskatt på 25%. Vedkommende må da betale gevinstbeskatning på salgsinntekter over inngangsverdien overført fra arvelater. Før 2014, i tilfeller hvor barn mottok formue i form av arv eller forskudd på arv, ville de få arveavgiftsbeskatning opptil 10%, minus bunnfradrag (Vedtak om arveavgift, 1999-2014). I tillegg ville vedkommende få gevinstbeskatning i tilfeller hvor inntekt fra salget oversteg omsetningsverdi ved overtakelsestidspunktet, jf. sktl. § 9-3. Se tabell 1 for oversikt over bunnfradrag og satser for arveavgifts beskatning. Etter 2014 er det ingen arveavgift, men ofte vesentlig høyere gevinstbeskatning ved salg på grunn av ny beregning av inngangsverdi (Finansdepartementet, 2016). I tilfeller hvor arvelaters inngangsverdi er høy og salgsinntektene er nær inngangsverdien, vil vedkommende få relativt liten gevinst ved salg. I slike tilfeller vil kontinuitet ved arv av eiendom være mest lønnsomt. For gjenstander som har sunket i verdi vil kontinuitetsprinsippet være fordelaktig ved salg på grunn av skattefradrag ved tap. På grunn av betraktelig økning i boligpriser de siste årene, vil arvelaterens anskaffelsesverdi ofte være mye lavere enn dagens boligpriser. Dette kan i mange tilfeller føre til at inngangsverdien overført fra arvelater er veldig lav, og føre til høy gevinstbeskatning for mottaker ved salg. Dette gjelder også ved salg av bedrifter og andre formuesobjekter som har hatt høy verdiøkning de siste årene. Forståelse av kontinuitet var derfor viktig for alle de som planla generasjonsskifte i 2013, og for de som nå planlegger generasjonsskifte med salg av familieeiendom, familiebedrift eller verdifulle formuesgjenstander.

2.6.1 Verdivurdering

Før 2014 måtte mottaker av arv betale arveavgift av innbo, maskiner, besetning, gårdsredskaper, rettigheter og andre ytelser, jf. aal. § 1. Dette gjaldt også fordringer, løsøre og rettigheter knyttet til ervervsvirksomhet fra et fast driftssted i landet, jf. aal. § 1. Det var ofte vanskelig å beregne hvilken skattemessig inngangsverdi disse gjenstandene hadde. Hovedregelen var at man beregnet arveavgift ut fra mottakers inngangsverdi, som ifølge diskontinuitetsprinsippet var antatt salgsverdi, jf. aal. § 11. Ofte kunne det oppstå problemer i forhold til å finne riktig salgsverdi, og mottakers inngangsverdi ble ofte bestemt ut fra bruk av skjønn i tilfeller hvor mottaker ikke ønsket å selge formuesobjektet. I følge aal. § 25 er man pliktig til å levere en melding om arv til skattekontoret innen seks måneder etter dødsfallet, eller dødsformodningsdagen. Den som sender inn meldingen har plikt til å påse at fast eiendom, løsøre og andre gjenstander vurderes riktig. Ofte vil det derfor være nødvendig å bruke skjønn for å gjennomføre verdivurdering. Vurderingen blir ført opp med full verdi før det beregnes skatt av verdien, jf. §§ 11 og 14.

2.7 Skatteinntekter i Norge

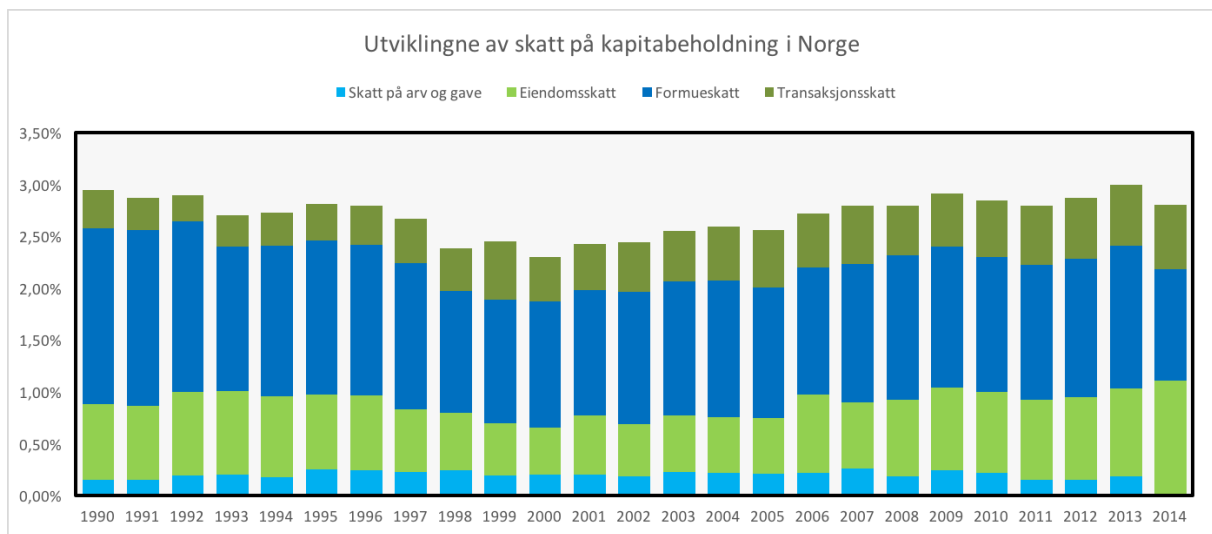
Figur 2: Historisk utviklingen av skatteinntekter i Norge 1990 - 2014.

Kilde: OECD 2015

Ovenfor er det en graf som viser totale skatteinntekter, skatt på kapital og skatt på arv og gave i Norge fra 1990-2014. På den første aksene (til venstre), er skatt på kapital og skatt på arv og gave målt i millioner kroner, mens totale skatteinntekter er på den sekundære aksene

(til høyre) også målt i millioner norske kroner. Denne grafen viser tydelig hvordan totale skatteinntekter har økt fra 1990-2014. Det mest interessante i denne figuren, er at skatt på kapital følger utviklingen til totale skatteinntekter, mens skatt på arv og gave har hatt en lav og stabil historisk utvikling, før den ble helt borte i 2014. Det kommer også tydelig fram hvor liten proveny inntekt arveavgiften hadde for Norge (OECD, 2015).

2.7.1 Skatt på kapitalbeholdning i Norge

Figur 3: Utvikling av skatt på kapitalbeholdning i Norge fra 1990-2014, prosent

Kilde: OECD 2015

I figur 3 er det en oversikt over utviklingen på kapitalbeskatning i Norge fra 1990-2014. Norge har per i dag eiendomsskatt, formueskatt og transaksjonsskatt, siden arveavgiften ble avskaffet. Den totale kapitalbeskatningen har ligget jevnt under 3% i hele denne perioden, i forhold til totale skatteinntekter for staten. Skatt på arv og gave har ligget på 0,2% i snitt i denne perioden, før den ble avskaffet i 2014 (OECD, 2015). Formueskatten har hatt en stabil utvikling, men har sunket litt det siste året. En av grunnene til dette kan være reduksjonen i formueskattesatsen. Fra 2009 og fram til 2013 var denne satsen stabil på 1,1%, kombinert med stat og kommune (Skatteetaten, 2016a). I 2014 ble satsen redusert til 1,0%, som kan forklare reduksjonen på 0,3% i total skatteproveny (OECD, 2015). I 2015 ble formueskattesatsen redusert til 0,85%, som den er i dag, 2016 (Skatteetaten, 2016a). Dette vil mest sannsynlig føre til en nedgang i provenyinntekt for formueskatten. En annen grunn til det reduserte provenyet fra formueskatt, kan være at bunnfradragene også har økt de siste årene. Både skattegrunnlaget og skattesatsen til formueskatten har blitt redusert, og ført til

---

nedgang i provenyinntekt. Det har også vært diskutert å avskaffe dette skattegrunnlaget og ikke ha skatt på formue i det hele tatt (Meld. St. 11, 2010-2011, 21). Det er med andre ord ingen overraskelse at formueskatten har blitt redusert de siste årene.

Når det er snakk om eiendomsskatt i Norge, vises det i figur 3 at denne skatten har hatt en svak øking siden år 2000. I Norge blir skatt på eiendom bestemt og håndhevet i hver enkelt kommune, både verdivurdering og fastsetting av skattesatsen. Den totale inntekten fra eiendomsskatt hadde en økning på 8,4% fra 2013 til 2014. Denne økningen kan forklares med at antall kommuner i Norge med eiendomsskatt har økt de siste årene. Fra 2013 til 2014 økte antall kommuner med eiendomsskatt med 11 stykker, mens det året etter økte med 14 stykker. Dette kan være forklaringen på den store økningen i proveny fra 2013 til 2014. Det er ventet en økning i dette skatteprovenyet, siden antall kommuner med eiendomsskatt stadig øker (Statistisk sentralbyrå, 2015a).

2.7.2 Skattesubjekt og dobbeltbeskatning

Arveavgiften skulle betales i alle tilfeller hvor arvelater var bosatt i Norge eller registrert som norsk statsborger ved død, jf. aal. § 1. Det var dermed arvelaters og ikke mottakerens bosted som bestemte om arvingen skulle betale arveavgift. For å unngå dobbeltbeskatning og forebygge skatteunndragelser, har Norge inngått ulike avtaler med land over hele verden. Disse avtalene begrenser avgiftsplikten i forhold til arveavgiftsloven § 1. Avtalene er fastsatt for en bestemt periode, og det må ordnes ny avtale med hvert enkelt land når avtalen har opphørt (Finansdepartementet, 2014). Det er mottaker sitt ansvar å sette seg inn i hvilke avtaler som gjelder for de ulike landene for å kunne beregne riktig arveavgift ved mottakelse av arv og gave (Finansdepartementet, 2014).

3. Det internasjonale bildet

I dette kapittelet blir Norge sammenlignet med resten av medlemslandene i *The Organization for Economic Co-operation and Development* (OECD, 2016) og European Union (EU). For å få sammenlignbart grunnlag er det brukt relative tall. Det første måltallet som er benyttet er arve- og gaveavgift i forhold til totale skatteinntekter i landet. Det andre måltallet er arve- og gaveavgift som andel av bruttonasjonalprodukt (BNP) i hvert enkelt land. Tallberegningene har grunnlag i tall fra 2013 og 2014. OECD oppdaterer dataene på dette området hver høst, slik at tall fra 2015 ikke er tilgjengelig på dette tidspunktet.

Land	Proveny som andel av samlet skatt	Proveny i forhold til BNP	Type skatt/avgift
Belgia	1,568%	0,7%	Arvelodds- og gaveavgift, samlet nasjonalt og fordelt til regioner.
Korea	1,266%	0,311%	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Japan	1,075%*	0,356%	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Frankrike	1,058%	0,478%	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Spania	0,761%	0,253%	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Nederland	0,725%*	0,266%*	Arvelodd- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Storbritannia	0,665%	0,217%	Boavgift på nasjonalt nivå.
Irland	0,642%	0,192%	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
USA	0,577%	0,15%	Boavgift, nasjonalt og forskjellige regler for ulike stater.
Sveits	0,574%	0,153%	Arveavgift på kanton nivå, ikke nasjonalt.
Finland	0,555%	0,243%	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Tyskland	0,518%	0,187%	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Luxembourg	0,394%	0,149%	Arvelodd- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Danmark	0,393%	0,2%	Boavgift, men inntekt utenfor nær familie.
OECD-gjennomsnitt	0,358%*	0,127%*	
Island	0,341%	0,132%	Arvelodds avgift på nasjonalt nivå. Gaver skattlegges som inntekt.

Hellas	0,158%*	0,054%*	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Chile	0,107%	0,021%	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Italia	0,087%	0,038%	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå. Avskaffet i 2001 og innført igjen i 2006.
Tyrkia	0,085%	0,024%	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Slovenia	0,05%	0,018%	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Ungarn	0,05%	0,019%	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå.
Polen	0,047%*	0,015%*	Arvelodds- og gaveavgift på nasjonalt nivå
Østerrike	0,003%	0,001%	Gaveavgift på nasjonalt nivå. Avviklet arveavgiften og innførte gaveavgift i 2008.
Australia			Avskaffet arve- og gaveavgift i 1979.
Canada			Avviklet arve- og gaveavgift i 1972. Alle eiendeler blir «realisert» ved død og skattes deretter.
Tsjekkia			Avviklet arve- og gaveavgift 1 januar 2014.
Estland			Har ikke arve- og gaveavgift.
Israel			Har ikke arve- og gaveavgift.
Mexico			Har ikke arve- og gaveavgift.
Norge			Avviklet 1 januar 2014. Innførte skattemessig kontinuitet.
New Zealand			Avviklet gaveavgift i 2011.
Portugal			Avviklet arve- og gaveavgiften 1. januar 2004 og innførte dokumentavgift.
Slovakia			Avskaffet arve- og gaveavgiften 1. januar 2004.
Sverige			Avviklet arve- og gaveavgiften 17. desember 2004 og innførte skattemessig kontinuitet.

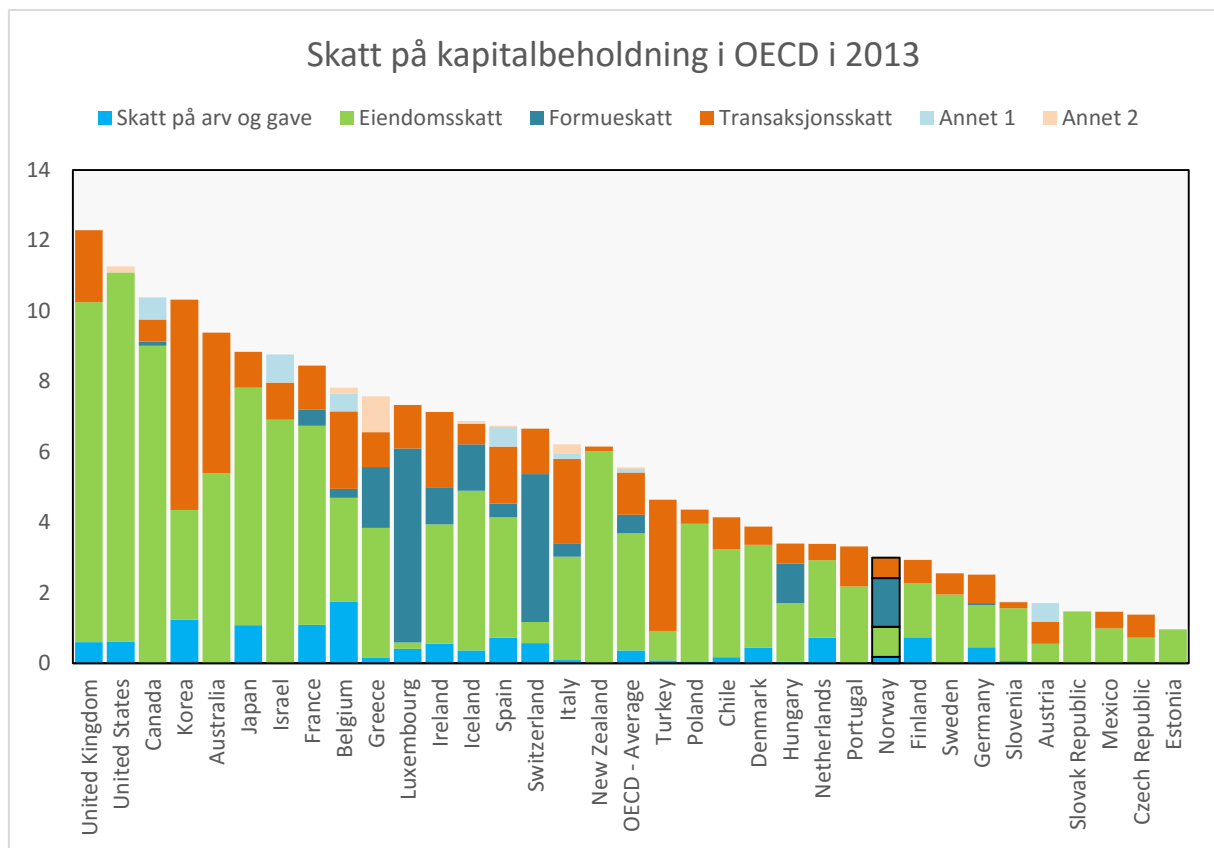
Tabell 2: Oversikt over arve- og gaveavgift i prosent for alle landene i OECD.

Kilde: OECD, 2015.

* Tall var ikke å oppdrive fra 2014 og er derfor fra 2013. Ved BNP utregning er det brukt produksjonsmetoden.

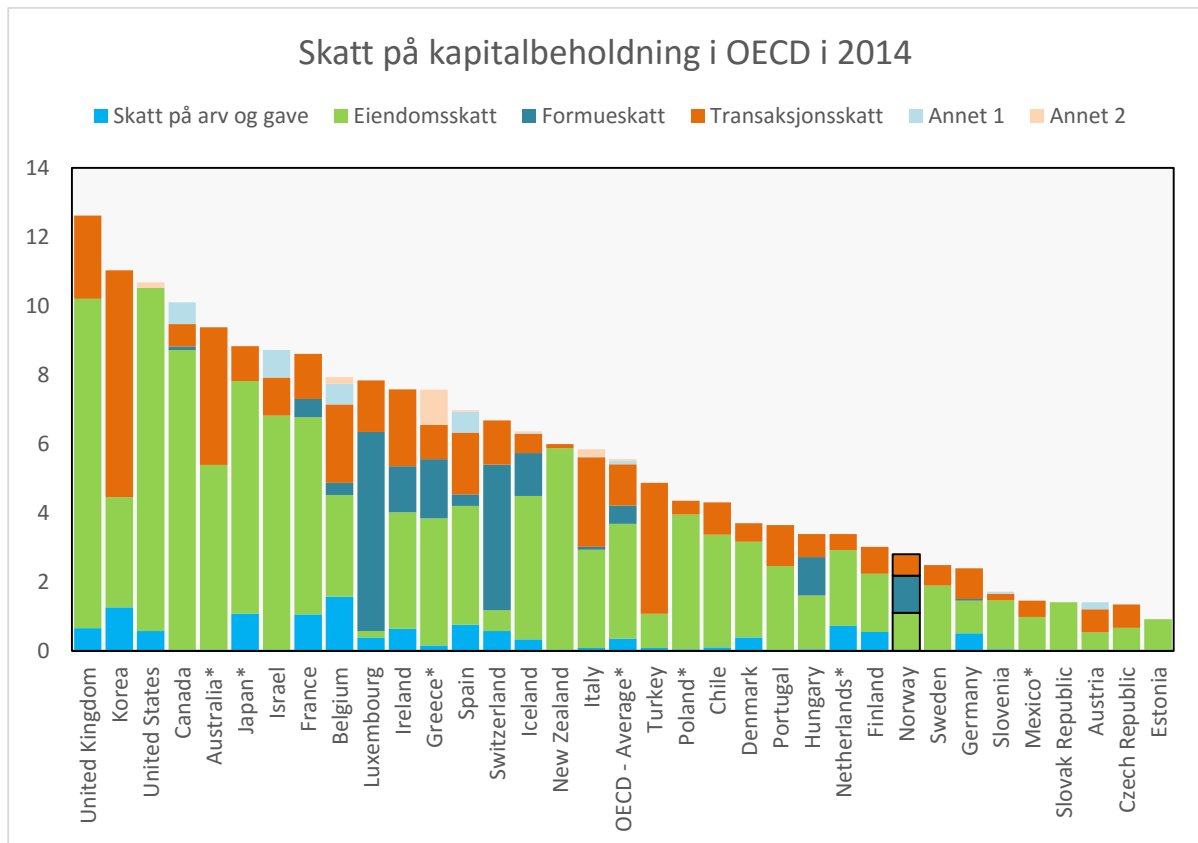
I dag er det 34 land som er medlem av OECD. Siden 1961 har OECD offisielt vært en organisasjon som har dedikert sitt arbeid til å utvikle økonomien i verden. Medlemslandene er i dag fordelt utover alle verdensdelene utenom Afrika. Både velutviklede- og utviklingsland er medlemmer (OECD, 2016). Tabell 2 er sortert med hensyn på proveny av

samlet skatt, fra høyest til lavest. I tillegg til disse forholdstallene, er det også lagt til grunn en oversikt over hvilken type arve- og gaveavgiftssystem hvert land har, hvis de har noen og eventuelt om avgiften har blitt avskaffet. Ut ifra tabell 2 kan man se at 23 av de 34 medlemslandene i OECD har arve- og/eller gaveavgift. Norge er inkludert blant de 11 landene av 34 land i OECD som ikke har arve- og gaveavgift. Den mest vanlige arveavgiftstypen i OECD-landene, er arvelodd- og gaveavgift på nasjonalt nivå (OECD, 2015). Det siste tiåret har både Portugal, Sverige, New Zealand, Tsjekkia og Norge avskaffet arve- og gaveavgiften. Som en følge av avskaffelsen, har det i Sverige og Norge blitt innført skattemessig kontinuitet, slik at staten får inn større proventy på inntektsskatt av gevinst.

Figur 4: Skatt på kapitalbeholdning i 2013, som andel av totale skatteinntekter i OECD landene, prosent.

Kilde: OECD, 2015.

Figur 5: Skatt på kapitalbeholdning i 2014, som andel av totale skatteinntekter i OECD landene, prosent

Kilde: OECD, 2015.

* unntak: tall fra 2013.

I figur 4 og 5 er det en oversikt over alle OECD landene med fordelingen av skatt på kapitalbeholdning i 2013 og 2014. Det er en relativ sammenligning som forteller om forholdet mellom de ulike kapitalanskattene av total skatteinntekt i de ulike landene. Både figur 4 og 5 er sortert fra høy til lav skatt på kapitalbeholdning, relativ til total skatteinntekt, fra venstre til høyre. Den viser at Norge har lav skatt på kapital i forhold til resten av OECD. Figur 4 og 5 er inkludert for å vise endringen før og etter avskaffelsen av arve- og gaveavgiften i Norge. I 2013 er det i alt 9 OECD land som har lavere skatt på kapital enn Norge i forhold til total skatteinntekt. I 2014 etter arve- og gaveavgiften ble fjernet, er antallet gått ned til 8 OECD land (OECD, 2015). Når det gjelder arv- og gaveavgiften i forhold til total skatteinntekt, var Norge i 2013 omtrent på medianen. 15 OECD land hadde høyere forholdstall og 18 land hadde lavere forholdstall. Medianen ligger på ca. 0,16 % arv- og gaveavgift av total skatteinntekt, og Norge var registrert med 0,18 % arv- og gaveavgift av total skatteinntekt i 2013.

Grunnen til at Norge er registrert med relativt lav skatt på kapitalbeholdning, skyldes hovedsakelig lav eiendomsskatt sammenlignet med andre OECD land. Eiendomsskatt er også den mest utbredte kapitalbeskatningen i EU. I gjennomsnitt ligger eiendomsskatten på 3% av totale skatteinntekter i EU, etterfulgt av arve- og gaveavgiften på 0,6% og formueskatten på 0,5% (Næss-Schmidt, H. S. et al., 2011). I motsetning til Norge, er ikke formueskatt et vanlig skattegrunnlag i resten av OECD. Av totalt 34 OECD land, er det bare Norge, Frankrike, Island, Sveits og Spania som har skatt på nettoformuen (Skatteverket, 2014).

For å minimere unngåelser av arveavgift, har de fleste land i EU i senere tid innført avgift på forskudd av arv i form av gave. Før landene hadde avgift på gaver som kunne betraktes som forskudd på arv, var det mange som omgikk arveavgift ved å overføre formue ved generasjonsskifte som gave før død. Skatt på gave er derfor innført i tillegg til arveavgift for å unngå optimering på denne måten. Gaver under et visst grunnbeløp er skattefritt i mange land. For at bunnfradraget på store gaver ikke skal bli utnyttet, er det også vanlig å aggregere gavene over en periode slik at det ikke skal være mulig å gi litt og litt uten å betale avgift. Dette gjelder gaver med samme giver til samme mottaker over en bestemt periode (Wöhlbier, F. & Nicodème, G., 2015).

3.1.1 Fokus på familiebedrifter

I 2010 hadde 18 av 27 medlemsland i EU skatt på arv og eiendom. Danmark er det eneste landet i EU som har både arveavgift og eiendomsskatt. Ni av medlemslandene har verken arveavgift eller eiendomsskatt (Wöhlbier, F. & Nicodème, G., 2015). Av de 18 landene har 13 medlemsland unntak eller spesielle lettelser for overføring av familie eide bedrifter ved død. I noen av medlemslandene er unntakene begrenset til å gjelde direkte overføring fra avdøde som hoved entreprenør. I andre medlemsland kreves det at majoriteten av selskapet tilhører familien. I land som Finland, Frankrike og Tyskland, er det interne lover og regler som har lagt til grunn en lavere beløpsgrense for overføring av familiebedrifter. Det er ikke meningen at skatten skal være skadelig for kontinuiteten av virksomheten på tvers av generasjoner, og derfor har disse landene innført interne lover og regler. Det er politisk erklært innenfor EU at medlemslandene burde ha interne lover for å eliminere skattehindringer når det gjelder overføring av familieeide bedrifter ved død (Wöhlbier, F. & Nicodème, G., 2015).

I 2010 gjennomførte EU en studie om arveavgift for alle medlemslandene sine. Det ble trukket flere konklusjoner av kommisjonen. Blant annet at nivået av skatt på arv varierer vesentlig mellom saker og medlemsland. Likevel er skatten ilagt arv og eiendom i medlemslandene generelt progressiv. En annen konklusjon som blir trukket, er at nasjonale lover og regler av skatt på arv og eiendom har potensial til å påvirke bevegeligheten over grenser i EU av både folk og eiendeler (Wöhlbier, F. & Nicodème, G., 2015). Grunnen til dette er at designet av skatten på arv og gave varierer mellom medlemslandene på flere måter, slik at arvesaker med grenseoverskridende aspekter blir påvirket. Blant annet verdivurdering av eiendeler, fradrag og unntak angående skatt er vesentlige forskjeller (Wöhlbier, F. & Nicodème, G., 2015).

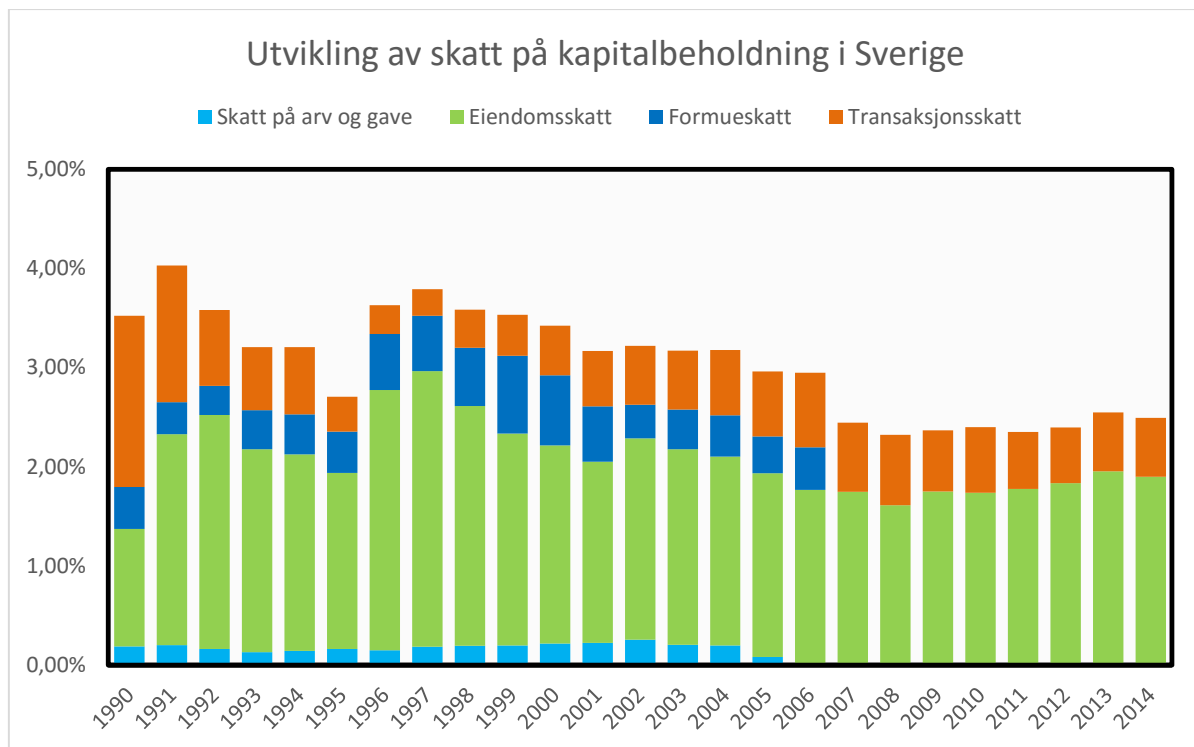
3.2 Sverige

3.2.1 Historisk utvikling av arve- og gaveavgift i Sverige

I Sverige ble arveavgiften innført i året 1885 som en arveloddsavgift. Det prinsipielle grunnlaget for innføringen av avgiften var fordelingspolitiske overveielser. Arveavgiften ble innført for å utjevne kapitalkonsentrasjoner i samfunnet. Formålet med å innføre avgiften var at arv er en uventet inntekt, og individer som mottar arv eller gave har en større evne til å betale en avgift enn andre. Arvinger bør dermed bidra mer til å dekke offentlige utgifter, enn individer som ikke arver noe. For å bli omfattet av arve- og gaveavgiften i Sverige, måtte individet være bosatt i Sverige eller være registrert svensk statsborger. Fast eiendom ble uansett inkludert uavhengig av statsborgerskap. I sin ytterste konsekvens resulterte det i tilfeller der arvinger kunne bli skattlagt av svenske myndigheter for mottatte gaver gjennom de 10 siste år før avdøde falt bort. Gavene ble ansett som et forskudd på arv, i form av gave, og derfor ilagt skatt på denne verdien (NOU 2000:8, 44).

Tidlig på 1930-tallet var både den effektive skatteraten og andelen av total skatteinntekt veldig lav. Finansminister på denne tiden, Wigforss, kom med forslag om å reformere arveavgiften fordi han mente arveavgiften var mer populær blant befolkningen sammenlignet med en høyere progressiv inntektsskatt eller formueskatt (Henrekson & Waldenström, 2014). Siden arvet kapitalbeholdning ikke er ervervet gjennom egne handlinger, er det også mindre legitimt. Wigforss ville i tillegg til denne arveavgiften innføre en eiendomsskatt for å gjøre

det generelle skattegrunnlaget bredere (Henrekson & Waldenström, 2014). Dette ble ikke hørt på, og i stedet ble arve- og gaveavgiften femdoblet i 1934. I 1948 var skattesatsen på eiendomsskatt og arveavgift på 60% til sammen. Årsaken til denne dramatiske økningen fra 1930 og fram til 1960, kan ha vært motivert for å skape omfordeling i samfunnet, i tillegg til langsiktig vertikal likhet (Henrekson & Waldenström, 2014).

Figur 6: Utvikling av skatt på kapitalbeholdning i Sverige fra 1990-2014, prosent

Kilde: OECD 2015

Figur 6 viser utviklingen av skatt på kapitalbeholdning i Sverige. Man kan se at eiendomsskatt, formueskatt, arve- og gaveavgift og transaksjonsskatt, var representert i Sverige frem til de vedtok å avskaffe arve- og gaveavgiften i 2004. Formuesskatten ble avskaffet med virkning fra 2007. Et land bør begrense skatt på kapital, som arv og gave og formue på grunn av at dette er likvide midler som innbyggerne relativt enkelt kan flytte til utlandet, eller benytte til å foreta investeringer i utlandet fremfor Sverige (Skatteverket, 2014, 78). På grunnlag av dette kan man argumentere for at høy skatt på kapital ikke er hensiktsmessig dersom avgiften ikke har støtte blant befolkningen. I dag er transaksjons- og eiendomsskatt de eneste skattene på kapital i Sverige (OECD, 2015). Ut ifra figuren ser man at utviklingen av transaksjonsskatten og eiendomsskatten har vært stabil de siste årene. Eiendomsskatt på private boliger i Sverige blir derfor krevd inn på kommunalt nivå, akkurat

---

som i Norge. Skattesatsen er satt til 0,75% av eiendommens markedsverdi. Den kommunale avgiften har et øvre tak på SEK 7262 (2015) (EY, 2015, 317). Dette betyr at private boliger med veldig høy markedsverdi betaler relativt mye mindre enn boliger med lav markedsverdi. Sverige har spesielle regler for leietomter, pensjonister og boligkomplekser. Hvis en svensk statsborger eier en bolig utenfor Sveriges landegrenser, vil ikke denne boligen bli pålagt svensk kommunal eiendomsskatt. Forretnings- og næringsbygg må fremdeles betale eiendomsskatt til staten, med grunnlag i gjenstandens verdi (EY, 2015, 317).

3.2.2 Arverekkefølge i Sverige

I Sverige går all arv til gjenlevende ektefelle, jf. Ärvdabalk (ÄB) 3 kap. 1 §. I tilfeller hvor arvelater ikke var gift, vil arvingene bli delt inn i tre kategorier med fortrinnsrett. Den første kategorien består av barn, jf. ÄB. 2 kap. 1 §. Arven deles likt, og barnebarn er stedfortreder ved barns død. Hvis arvelater ikke hadde barn, går arven til foreldre, jf. ÄB. 2 kap. 2 §. Arvelaters søsken og deres barn trer inn i foreldrenes posisjon ved død. Den tredje og siste kategorien er besteforeldre og deres barn, jf. ÄB. 2 kap. 3 §. Denne gruppen arver kun når det ikke er noen arvinger med nærmere slektskap i overstående kategorier. Søskenbarn har ikke rett på arv. Uten arvinger vil hele boet tilfalle det Svenske arvefondet. Dersom lengstlevende ektefelle har stebarn, har disse rett på sin arv med en gang, men ektefellen har krav på eiendommen. Felles barn vil få sin del når den siste ektefellen dør. I de tilfeller der det er utstedt testamente, vil pliktdelsarv begrense arvelaters mulighet til å testamentere bort hele formuen. Arvelaters barn har rett på halvparten av arven uavhengig av hvem arven er testamentert til (EY, 2015, 321). Samboere er ikke inkludert i loven, og må derfor bli inkludert i testamentet for å få arv.

Sverige hadde arveloddsavgift som tok hensyn til både slektskap og størrelse på arvelotten. Før avgiften ble avvirket i 2004, hadde Sverige et bunnfradrag på 280 000 SEK for ektefelle, og 70 000 SEK for barn og barnebarn. Etter bunnfradraget var det 10% på arv opp til 300 000 SEK, 20% på arv mellom 300 000 SEK og 600 000 SEK, og 30% på overstigende (Skatteverket, 2014, 175). Sammenlignet med Norge sine satser og bunnfradrag i 2004, hadde Sverige høyere skattesatser og lavere bunnfradrag. For det første var ektefeller unntatt fra arve- og gaveavgift i Norge, mens ektefeller i Sverige kunne risikere å måtte betale opptil 30% om arven var høyere enn 600 000 SEK. Barn i Norge hadde en marginal skattesats på 20% i 2004, mens den i Sverige var lik som for ektefeller, på 30%. Bunnfradraget for denne

skatteklassen var også mye høyere i Norge enn i Sverige. Med dette som bakgrunn ser det ut som arveavgiften var mer urettferdig i Sverige enn den var i Norge før avskaffelsen.

3.2.3 Skatteunndragelse

Arv er et levedyktig skattegrunnlag som er stort nok til å gi betydelig inntekt, og stabilt nok til at skattegrunnlaget ikke blir borte selv om skattesatsen øker (Henrekson & Waldenström, 2014). Dataene viser at proveny fra arve- og gaveavgiften likevel er lav sammenlignet med andre skatteinntekter fra eksempelvis eiendomsskatt. I Sverige var andelen av skatt på arv og gave i forhold til total skatteinntekt redusert fra 2% i mellomkrigstiden til 0,2% på 1990-tallet (Henrekson & Waldenström, 2014). Årsaken til at inntektene har blitt lavere, kan være fordi skattegrunnlaget ble redusert. En annen grunn kan være at flere svenske statsborgere lærte seg hvordan de kunne unngå å betale arveavgift (Henrekson & Waldenström, 2014).

Det er ikke mange studier som har gått i dybden på atferdsresponsen på arve- og gaveavgiften i Sverige. Det viser seg i enkelte tilfeller at små endringer som å korrigere dødstidspunktet for å oppnå redusert arveavgift, er noe arvinger kan være villige til å gjøre (Eliason & Ohlsson, 2013). I 1948 fant Ohlsson (2011) en tilsiktet unngåelse av skatteinnbetaling da de studerte en mengde gavetransaksjoner som ble utført like før eiendomsskatten ble innført. Det kan diskuteres hvor langt individer er villige til å gå for å redusere arveavgiften, eller eiendomsavgiften. Ut ifra disse to studiene ser det ut som individer tar strategiske beslutninger, så langt det ikke er snakk om store lovbrudd. Dess høyere avgiften er, dess høyere insentiv til å finne måter å unngå beskatningen på. Et ekstremt utfall som et fåtall tydde til, var å overføre hele formuen eller fysisk flytte selv til utlandet (Henrekson & Waldenström, 2014).

3.2.4 Tap av legitimitet

Når en skal innføre og beholde en avgift eller skatt i et land, er det generelt viktig at den har politisk støtte og aksept blant folket om at den virkelig er nødvendig. Skatten eller avgiften bør føles rett for alle klasser i samfunnet, og bunnes i en felles forståelse for hensikten og bruken av den. Det er viktig at den oppfattes som rettferdig av alle den rammer (Henrekson & Waldenström, 2014). Dette kan føre til høyere betalingsvillighet, og en mer positiv innstilling til selve skattegrunnlaget.

Oppheving av utvekslingsavtale i 1989 og medlemskap i EU i 1995 åpnet mange muligheter for svenske statsborgere. Dette førte i realiteten til at hvem som helst kunne overføre formue til skatteparadis, enten ulovlig eller ved å flytte til et annet land. Flere borgere fant smutthull, og utnyttet systemet (Henrekson & Waldenström, 2014). Personer med veldig høy formue ville unngå arveavgift i tillegg til formueskatt, og valgte heller å flytte på formuen, eller personlig for å unngå dette. Det var en merkbar økning i kapitalforflytting etter inngåelse av utvekslingsavtalene. Arveavgiften og formueskatten ble derfor sett på som frivillig for borgere med høy formue (Henrekson & Waldenström, 2014). Situasjonen for middelklassen var derimot annerledes. Omregulering av eiendom hadde økt prisene på eiendom, og skapt veldig høye aksjepriser, mens bunnfradrag på arveavgiften ikke ble regulert deretter. Andelen av middelklassen i Sverige som måtte betale arveavgift på eiendom i tillegg til formue økte, de oppnådde marginal arveavgift veldig raskt. Den høye arve- og gaveavgiften ble ansett som urettferdig blant den svenske befolkningen på grunn av høye satser og uheldige hendelser i sammenheng med generasjonsskifter.

I 2004 var $\frac{2}{3}$ av befolkningen enige i at avgiften burde reduseres eller fjernes. I etterkant er det lett å tenke at politikerne og regjeringen burde forklart velgerne at det hadde vært mer gunstig å redusere satsen vesentlig og heller anvende den på et bredere plan med flere unntak, istedenfor å avskaffe den helt (Henrekson & Waldenström, 2014). Med bakgrunn i liten støtte blant befolkningen i Sverige, vedtok derfor regjeringen å avskaffe arveavgiften med virkning fra 1. januar 2005. Denne datoen ble fremskyndet til 17. desember 2004 (Skatteverket, 2014, 175) på grunn av 543 omkomne og savnede svensker etter tsunami i Asia den 26. desember 2004 (NRK, 2014b). Arveavgiften er en politisk avgift, og regjeringen vedtok å fremskynde opphevelsen av arveavgiften for å skåne og hjelpe de etterlatte etter den tragiske hendelsen.

3.2.5 Arv i dag

Siden Sverige avvirket skatt på arv og gave 17. desember 2004, har de ikke lenger avgift på overtakelse av gjenstander i sammenheng med dødsfall. I sammenheng med avviklingen, ble det innført kontinuitet ved arv av eiendom. Det er viktig at arvingen kan dokumentere arvelaters anskaffelsesverdi. All gevinst ved salg blir sett på som en inntekt på investering og blir skattet med en flat sats på 30%. Verdipapirer, kunst og andre personlige gjenstander, er

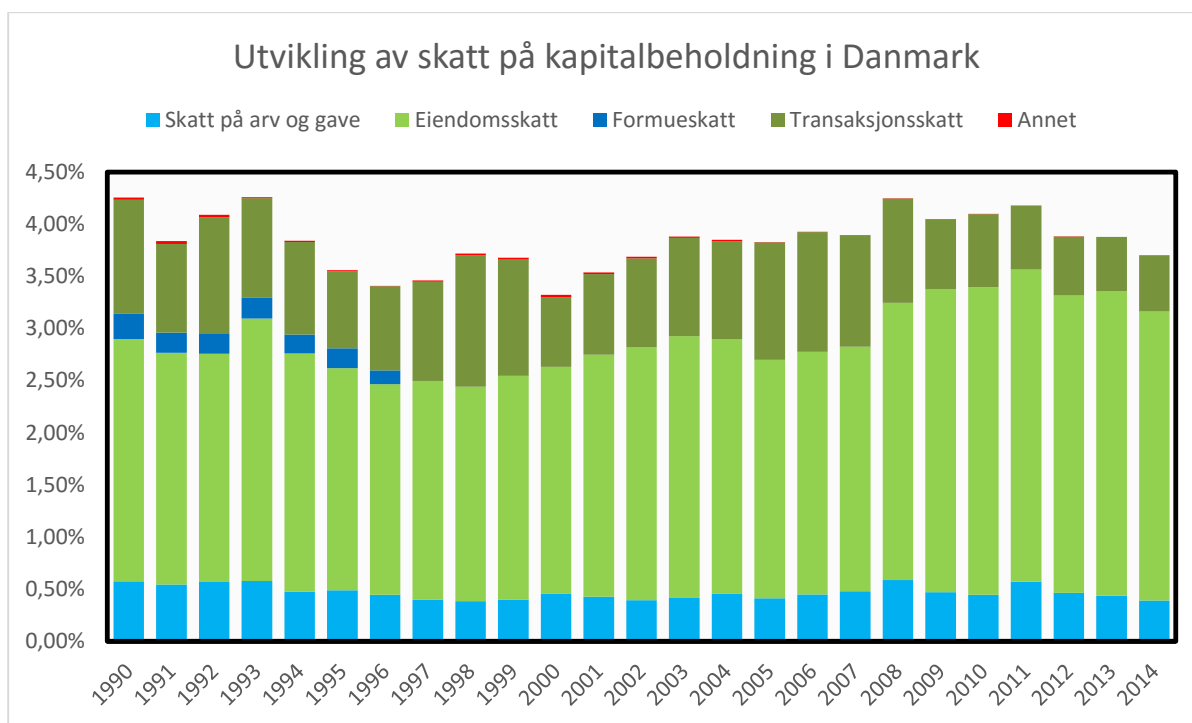
også eiendeler som følger kontinuitetsprinsippet, og må derfor også skattes av gevinst ved salg. Effektiv skattesats på privat eiendom er 22%, mens næringsseiendom er 27% av salgsgevinsten. Når det gjelder eiendom må vanligvis alle som kjøper dette betale en dokumentavgift på 1,5% av verdivurderingen. Ved ervervelse gjennom arv- eller gaveoverføring må arvingen bare betale en registreringsavgift. Utbytte og aksjegevinst blir skattlagt som inntekt på betalingstidspunktet. Børsnoterte aksjer blir skattet fullt ut, mens ikke-børsnoterte aksjer har en effektiv skattesats på 25%. Tap på salg kan føres til fradrag mot kapitalgevinst eller annen inntekt. Hvis utbytte overstiger terskelbeløpet blir det sett på som arbeidsinntekt og blir skattet mellom 30% og 60% (EY, 2015, 318-319).

3.3 Danmark

3.3.1 Historisk utvikling av arve- og gaveavgift i Danmark

Arveloddsavgift ble innført i Danmark i 1908. Senere i 1922 ble det også innført gaveavgift. Arveavgiftssatsene i Danmark var progressive etter størrelsen på lodden, og varierte med slektskap. Høyeste marginale arveavgift for livsarvinger var 32%, mens fjerne slektninger måtte opp i 80% og ubeslektede individer kunne ende opp med å betale hele 90% i avgift for arven. Ektefellen var ikke unntatt fra arve og gaveavgift. Arvinger ble delt inn i tre avgiftsklasser hvor hver av klassene hadde stigende progressive avgiftssatser. Det var sjelden arvtakerne betalte så høye arveavgiftssatser på grunn av progressiviteten. Satsene for arveavgiften ble ikke endret de siste 20 årene, før det ble gjort drastiske endringer og boavgiften ble innført (NOU 2000:8, 37).

I 1995 ble arveloddsavgiften erstattet med en boavgift (NOU 2000:8, 37-38)). Overgangen fra arvelodds avgift til boavgift reduserte de marginale avgiftssatsene betraktelig. Arv- og gavelodd kunne gi marginal skattesats på inntil 90%, mens boavgift gir marginal skattesats på 36,25% (NOU 2000:8, 37-38). Likevel var ikke proveny nedgangen så stor som regjeringen hadde regnet med at den skulle bli. Etter endringen regnet den danske staten med tapt proveny på omtrent 500 millioner DKK. De har ingen konkret begrunnelse for at dette ikke skjedde. Mulige grunner kan være at rapporteringen har blitt mer effektiv, verdistigning i eiendomsmarkedet, eller at det er vanskeligere å drive med skatteplanlegging (NOU 2000:8, 39). I følge danske myndigheter betaler en vanlig husholdning omtrent det samme i arveavgift under boavgift som de gjorde med arveloddsavgift (NOU 2000:8, 39).

Figur 7: Utvikling av skatt på kapitalbeholdning i Danmark fra 1990-2014, prosent

Kilde: OECD 2015

Figur 7 viser hvordan skatt på kapital i forhold til total skatteinntekt til staten har utviklet seg fra 1990 til 2014. Selv om arve- og gaveavgiften hadde en stor omlegging i 1995, fra arveloddsavgift til boavgift, har ikke provenyet fra denne skatten endret seg vesentlig. Avgiften har ligget jevnt rundt 0,5% av det totale skatteproveny for staten (OECD, 2015). Når det gjelder skatt på kapitalbeholdning, har Danmark både eiendomsskatt og transaksjonsskatt, i tillegg til boavgiften. Eiendomsskatten deles opp i to, og betales inn til både stat og kommune. Eiendomsverdiskatten som blir betalt til staten, blir beregnet ut ifra eiendomsverdien. Den utgjør i dag 1% av eiendomsverdien opp til 3 040 000 DKK (2016), og 3% av overstående verdi. Eiendomsskatt er skatt på selve tomten, og blir regnet som en andel av eiendommens grunnverdi. Skatten går til kommunen der eiendommen ligger. Denne satsen ligger på mellom 16 og 34 promille (Skatteministeriet, 2016). Den totale marginale eiendomsskattesatsen i Danmark, til stat og kommune, ligger derfor på 4,4% (NOU 1996:20, 24). I figur 7 kommer det klart fram at eiendomsskatten står for den største delen av inntekt for staten, når det gjelder skatt på kapitalbeholdning (OECD, 2015).

Danmark hadde formuesskatt frem til den ble avskaffet i 1997. Skattesubjektene for formuesskatten var fysiske personer og dødsbo. Det vil si at selskap ikke betalte formuesskatt i Danmark. Privat gjeld var fradragsberettiget, og det var dermed netto formue som ble grunnlag for beregning av skattepliktig formue. Bunnfradraget var på 1 635 000 DKK (1996), der overstigende beløp ble skattet med 1%. Ektefeller kunne føre samme ligning, og føre fradrag hos hverandre (NOU 1996:20, 25). Ut ifra figur 7 er det tydelig at formuesskatten stod for en liten andel av inntekten til staten. De siste seks årene stod formuesskatten for 0,2% av totale skatteinntekter for Danmark (OECD, 2015).

3.3.2 Arverekkefølgen i Danmark

Arvesatsene i Danmark deles også inn i tre kategorier, som Sverige. Den første består av ektefellen, og det er ingen arveavgift i tilfeller hvor ektefelle arver (Skatteministeriet, 2015a). Den andre gruppen er nære slektninger, som barn, barnebarn, oldebarn, foreldre, stebarn, adoptivbarn og deres barn (NOU 2000:8, 37). Samboere er ikke unntatt fra arveavgift, men regnes som nærstående familie, når de har delt bopel de siste to årene (Skatteministeriet, 2015a). Nær familie blir skattlagt med 15%. For personer som ikke er inkludert i den nære familien, blir det lagt på en tilleggs skatt på 25% på resterende beløp. Det vil si at den totale skattesatsen blir 36,25% $((100\% - 15\%) * 25\%) + 15\%$ (EY, 2015, 79). Begge disse gruppene har et bunnfradrag på 276 600 DKK (2016) (Skatteministeriet, 2015a).

Danmark gjennomførte en stor revisjon av Arveloven (AL) i 2008. Arveloven hadde stått uendret fra 1963. Formålet med endringen i 2008 var å gjøre det enklere for nye familieforhold med felles barn og samboere. Andelen pliktdelsarv til ektefelle og livsarvinger ble i 2008 redusert fra $\frac{1}{2}$ til $\frac{1}{4}$ (Nordiska ministerrådet, 2013). Den danske Arveloven (AL) §§ 1 og 9 har fastsatt at dersom det ikke er opprettet testamentet, arver ektefellen halvparten av boet, mens barna arver den andre halvdel. Om ekteparet ikke har barn, går hele arven til den gjenlevende ektefellen. Og i motsatt tilfelle der det ikke er noen gjenlevende ektefelle, vil barna, eller deres etterkommere arve alt. Arveloven § 2 regulerer hvordan foreldre og deres barn arver i tilfeller hvor arvelater ikke har barn eller ektefelle. Siste mulighet er besteforeldre og deres barn, jf. AL. § 3. Om det ikke finnes noen arvinger går avdødes formue til staten, jf. AL. § 95.

Ved opprettet testamentet har arvelater mulighet til å testamentere bort minst $\frac{1}{2}$ av arven. Ektefelle og barn har rett på en fjerdedel av arven hver. jf. AL. §§ 5 og 10. Barnas rett på $\frac{1}{4}$ av arv begrenses til 1 210 000 DKK hver (2016) jf. AL. § 97. Ved veldig høy formue kan arvelater dermed ha mulighet til å testamentere bort mer enn $\frac{1}{2}$ av arven. Ved å testamentere til ektefeller eller barn, kan disse ende opp med mer enn legalarven, som er halvparten av boet. Det er vanlig å testamentere til samboere, siden disse blir likestilt med nær familie og ikke har de samme rettighetene som ektefeller. Arveoppgjør kan bli utsatt dersom ektefelle velger å sitte i uskiftet bo. Hvis ektefellen velger å gifte seg på nytt senere, er det ikke lov å sitte i uskiftet bo (EY, 2015, 82).

Å overføre gaver til ektefelle er skattefritt i Danmark. Overføring av gaver til nær familie blir arveavgiftspliktig på lik linje med arv. Nær familie må dermed betale 15% arveavgift, med unntak på bunnfradraget begrenset til 61 500 DKK (2016) per år (Deloitte, 2016). Gaver til svigerbarn har et bunnfradrag på 21 500 DKK (2016) per år, og en gaveavgift på 15% av overstående beløp. Steforeldre og besteforeldre blir regnet som nær familie, og har likt bunnfradrag som nær familie på 61 500 DKK (2016) per år. Skattesatsen på gaver over dette bunnfradraget er 36,25% (Skatteministeriet, 2015a). Utover dette blir gaver til individer utenfor nær familie sett på som inntekt, og skattet progressivt med en marginal inntektskattesats på 51,95% (Deloitte, 2016).

Det blir ilagt skatt på arv når den avdøde var hjemmehørende i Danmark på dødstidspunktet. Avdødes netto markedsverdi skattlegges. Eiendom i Danmark er arveavgiftspliktig uansett hvilket land eieren tilhører og er registrert statsborger. Gaver er skattepliktig når enten giver eller mottaker er hjemmehørende i Danmark (NOU 2000:8, 40). Når det gjelder dobbeltbeskatning, kan bo- eller arveavgift betalt i en fremmed stat trekkes fra boavgiften i Danmark. De har også avgifts avtaler med Italia, Sveits, Tyskland og de nordiske landene slik at borgere ikke skal bli skattet dobbelt opp (NOU 2000:8, 40). Det er fradrag for skatt betalt i utlandet så lenge den ikke overstiger hva tilsvarende skatt er i Danmark (EY, 2015, 83).

3.3.3 Verdivurdering

Alle eiendeler i boet skal verdsettes til omsetningsverdi ved mottakelse av arven. Danmark har årlige offentlige vurderinger av fast eiendom som legger grunnlaget for verdivurderingen. Om arvingene velger å selge eiendommen, blir den vurdert ut ifra salgssummen. Børsnoterte aksjer verdsettes til kursverdien, mens ikke-børsnoterte aksjer verdsettes til omsetningsverdi. Verdsettelsen av eiendelene blir gjort på tidspunktet boet gjøres opp. Oppgjøret er senest et år etter dødsdagen for privat skifte, mens det er to års grense for offentlig skifte av dødsbo med bobestyrer (NOU 2000:8, 40-41). Når det gjelder eiendomsskatt har det blitt gjort årlige takseringer fra 1996, som i bunn og grunn skal gjenspeile markedsverdien, og skal legges til grunn for både kommunale og statelige skatter (NOU 1996:20, 25).

I Danmark har de noe som heter dødsboskatt, som må sees i sammenheng med boavgiften. Dødsboskatteloven (DSL) regulerer bestemmelsene rundt beskatningen ved dødsfall. Dette vil si at det er dødsboet som trer inn i den skattemessige posisjonen til arvelateren, altså kontinuitet. Dødsboet finner verdistigningen på alle eiendelene til avdøde, og betaler 50% gevinstskatt av denne differansen mellom inngangsverdien og omsetningsverdi. Det må være en nettoformue over 2 680 800 DKK (2016) for at denne skatten skal inntreffe, jf. DSL § 6. Boavgiften blir betalt separat fra dødsboskatten. Når arvingene til arvelateren overtar eiendelene, trer de inn i nye skattemessige posisjoner basert på den nye omsetningsverdien. Det er derfor mest vanlig med diskontinuitet når man arver i Danmark. Ved enkelte tilfeller kan private personer ha kontinuitet, men dette er ikke aktuelt for selskaper (NOU 2000:8, 41). Aksjer som blir ervervet via arv eller gave blir eksempelvis sett på som kjøp av aksjer. Unntak av denne regelen følger Dødsboskatteloven nr. 1362 av 26. november 2010.

3.3.4 Skatteunndragelse

Før 1995 kunne danske borgere redusere arveavgiften ved å fordele arven på flere avgiftspliktige individer (NOU 2000:8, 42). På denne måten kunne danskene utnytte arveloddsystemet, og redusere den totale arveavgiften betalt inn til staten. Dette kunne gjøres via arvelater gjennom testamente, eller ved at arvinger ga avkall på arven sin, slik at arven gikk videre til neste ledd (NOU 2000:8, 42). Etter omleggingen til boavgift var det ikke lenger mulig å utnytte systemet for å redusere arveavgiften, siden boavgift er uavhengig av antall arvinger. Det er fremdeles mulig å gi avkall på arven, slik at en generasjon blir hoppet

---

over, og dette medfører spart avgift i fremtiden når neste arveoppgjør står for tur (NOU 2000:8, 42).

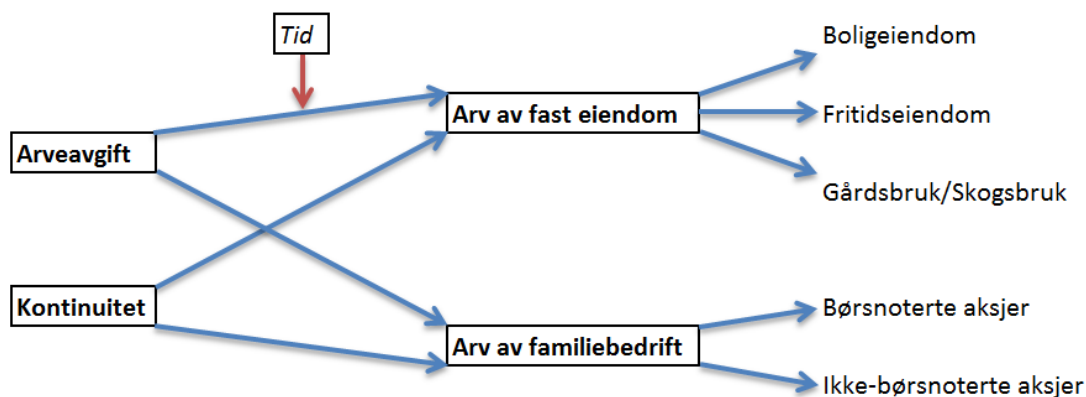
3.3.5 Familiebedrifter

En viktig årsak til innføringen av nytt system i 1995 var at generasjonsskiftet i familiebedrifter skulle ha et bedriftsøkonomisk syn, og ikke bli styrt av skatteplanlegging (NOU 2000:8, 39). I 2008 ble også Arveloven reformert til å fremme generasjonsskifte av bedrifter (Nordiska ministerrådet, 2013). Senest i 2015 kom Danmark med en rekke konkrete initiativer på skatteområdet i forbindelse med den nye finansloven. Formålet var å forbedre generasjonsskifte i familiebedrifter. Et av tiltakene er at borgere og bedrifter i Danmark skal betale 4 milliarder DKK mindre i skatt i 2016. Dette kommer til å koste staten 2,5 milliarder DKK på grunn av positive ringvirkninger. Tiltakene skal styrke den danske konkurranseevnen og skape flere arbeidsplasser (Skatteministeriet, 2015b).

Skatteministeren i Danmark, Karsten Lauritzen, forteller i et innlegg i Børsen om hvordan danske virksomheter blir tilgodesett høyere ved reduksjon av bo- og gaveavgiften enn ved avskaffelse av formueskatten (Skatteministeriet, 2015d). I Danmark er flere enn 20 000 familieeide virksomheter klare for et generasjonsskifte i løpet av de neste ti årene. Lauritzen hevder at disse familieeide bedriftene er ryggraden i vår virksomhet (Skatteministeriet, 2015d). Enten det er et landbruk som har gått i arv i generasjoner, eller om det er små produksjonsbedrifter, eller de store nasjonale flaggskipene. Felles for alle disse bedriftene er at de skaper vekst og utvikling av danske arbeidsplasser. (Skatteministeriet, 2015d).

På bakgrunn av dette bestemte regjeringen i Danmark å gradvis senke bo- og gaveavgiften fra 15%, som den er i dag, til ca. 5% i 2020 (Skatteministeriet, 2015d). Neste år vil dette bety et skattelette på 200 millioner DKK økende opp til 1 milliard DKK årlig innen 2020. Regjeringen har planer om å sette av 3,1 milliard DKK fram mot 2020 slik at flere deler på godene, og ikke bare de med høy formue. Regjeringen i Danmark har som hensikt å gjøre det lettere å drive en virksomhet (Skatteministeriet, 2015d). Dette fører til at vilkårene for bedrifter som står ovenfor generasjonsskifte blir betydelig bedre. Regjeringen mener dette skal føre til at familieeide bedrifter har større muligheter til å opprettholde danske arbeidsplasser etter generasjonsskifte (Skatteministeriet, 2015c).

4. Norge: Effekten av de nye reglene

Figur 8: Illustrasjon for hvordan arveavgift og kontinuitet påvirker arv av fast eiendom og familiebedrift

Figur 8 illustrerer masterutredningens deskriptive analyse av konsekvensene ved opphevingen av arveavgiftsloven og innføringen av kontinuitetsprinsippet i Norge. Figuren baseres på to uavhengige variabler; arveavgift og kontinuitet. Regjeringen valgte å innføre kontinuitetsprinsippet som et resultat av opphevelsen av arveavgiftsloven, men dette var ikke et nødvendig tiltak, eller nødvendigvis et resultat av avviklingen. Kontinuitet og arveavgift er dermed to uavhengige variabler, og i oppgavens modell blir de ikke påvirket av andre faktorer. Oppgaven utfører en deskriptiv analyse for å undersøke om arveavgift og kontinuitet påvirker individers valg knyttet til overtakelse av fast eiendom og familiebedrifter. De to avhengige variablene blir dermed arv av fast eiendom og arv av familiebedrifter. Fast eiendom deles inn i boligeiendom, fritidseiendom og gårdsbruk på grunn av unntaksreglene knyttet til bo- og eiertid. Tid påvirker beslutningene i forhold til unngåelse av gevinstbeskatning ved salg av eiendom, og tid blir dermed oppgavens modererende variabel. Arv av familiebedrifter deles inn i ikke-børsnoterte aksjer og børsnoterte aksjer på grunn av ulike verdsettelsesregler. Disse verdsettelsesreglene vil oppgaven se nærmere på senere i kapittelet. Illustrasjonen prøver å gi et bilde av hvordan regelverket påvirker arv av ulike typer aktiva.

Familiebedrift defineres i denne oppgaven som en bedrift hvor over halvparten av aksjene er eid av personer som er gift, i slekt med hverandre eller svigerfamilie (Berzins & Bøhren, 2013). Familiebedrifter er den dominerende bedriftstypen i Norge, og i 2011 var 65% av alle

---

aktive bedrifter familieeid (Berzins & Bøhren, 2013). Av totalt 110 519 (2011) bedrifter hvor familier eier en andel i selskapet var 110 357 (2011) av disse ikke-børsnoterte selskaper, og kun 162 (2011) børsnoterte (Berzins & Bøhren, 2013). Ikke-børsnoterte selskaper blir derfor mest vektlagt.

Det er svært interessant å vurdere om de nye verdsettelsesreglene og avviklingen av arveavgiften får effekt på privatpersoners valg om å overta kontra å selge familiebedrifter. Å motta arv vil ikke lenger utløse skatt i seg selv. Det er kun realisasjon av formuesobjekter som utløser gevinstbeskatning, jf. sktl. § 9-1. Realisasjon forklares i skatteloven som overføring av eiendomsrett mot godtgjørelse og opphør av eiendomsrett som salg, gavesalg, tap, makeskifte og bytte, innfrielse og bortfall av fordring, utrangering, ødeleggelse og tilintetgjørelse av formuesobjekt, jf. sktl. § 9-2, 1. ledd. Mottakelse av arv blir kun skattepliktig dersom mottaker selger eller realiserer formuesobjektet ut fra skatteloven. Realisasjon omfatter ikke arveovergang, overdragelse mellom ektefeller, gaveoverføring eller skifte av felleseie mellom ektefeller, jf. sktl. § 9-1, 3.ledd.

4.1 Arv av fast eiendom

Det er ingen arveavgift på mottak av arvet eiendom hvor arvelater døde etter 1. januar 2014. Det er heller ingen arveavgift på forskudd av arv i form av gave hvor mottaker ansees å ha fått rådighet over eiendommen etter 1. januar 2014, jf. aal. § 9, 1. ledd d. Gavemottaker har først fått rådigheten over eiendommen når bruksretten til giver bortfaller (Borge & Kihle, 2014). Opphevelsen av arveavgiftsloven hadde blant annet formål om å lette likviditetsbelastningen ved overføring av familieeiendommer i forbindelse med generasjonsskifte. Mange som sliter med likviditet vil dermed trolig oppfylle krav om bo- og eiertid før de velger å selge boligen. Ved å gjøre dette vil det ikke være skattekostnader knyttet til overtakelse og salg av eiendom. Etter 2014 vil det kun være gevinstbeskatning på eiendom dersom mottaker velger å selge eiendommen, jf. sktl. § 9-1. Gevinst over den skattemessige inngangsverdien er skattepliktig, og tap er fradragsberettiget. Dersom mottaker velger å selge arvet eiendom, vil en endring fra diskontinuitet til kontinuitet ha en stor innvirkning på fastsettelse av skattemessig inngangsverdi av eiendommen.

Før 2014 ble inngangsverdien beregnet ut fra diskontinuitetsprinsippet, og skattemessig inngangsverdi ble satt til antatt salgsverdi på ervervelsestidspunktet, jf. sktl. § 9-7, 5. ledd.

Beregnet gevinst ble salgsinntekter minus skattemessig inngangsverdi, og valget mellom offentlig eller privat arveoppgjør har ingen påvirkning på den skattemessige inngangsverdien. Unntak fra dette er i tilfeller hvor gjenlevende ektefelle velger å sitte i uskiftet bo. Da vil inngangsverdien bli bestemt på det tidspunktet gjenlevende arvelater velger å gi fra seg rådigheten eller vesentlig del av rådigheten på eiendommen, eller bestemmes når arven blir gjort opp etter at gjenlevende ektefelle dør.

De som mottar ubebygde tomter og utleieboliger vil oppleve en vesentlig skatteskjerpelse etter de nye lovreguleringene fra 2014. Det er ikke skattefritak for ubebygde tomter, og salg av slike tomter vil dermed alltid være skattepliktig, jf. § 9-3, 8. ledd a. Skatteloven § 9-3, 8. ledd regulerer også at det vil oppstå gevinstbeskatning ved salg av *«vannfall og vannfallsrettighet, strandrettighet, torvtak, steinbrudd, skiferbrudd, mineralforekomst, grustak sandtak og lignende»*. De nye reglene om kontinuitet kan dermed få store økte skattekostnader for personer og bedrifter som besitter store eiendomsverdier. Man kan kun oppnå fritak for gevinstbeskatning for en primærbolig og en fritidseiendom. Salg av utleiebolig vil være skattepliktig dersom eier ikke oppfyller kravene ifølge skatteloven § 9-3, 3. ledd. Denne loven gjelder med unntak av gevinstbeskatning av utleiebolig hvor eieren har brukt minst halvparten av bygningens verdi som egen bolig minst et av de to siste årene før realisasjon. Eier man flere boliger kan det medføre økt gevinstbeskatning ved realisasjon. Og på grunn av den store økningen i boligpriser har skattesatsen for sekundærbolig økt de siste 10 årene. Mottaker av boligeiendom, fritidseiendom, gårdsbruk og skogsbruk burde dermed være klar over hvilke konsekvenser kontinuitet kan få for gevinstbeskatning, og hvilke krav som må oppfylles for å unngå gevinstbeskatning av eiendom ut fra skatteloven.

4.1.1 Unntak fra gevinstbeskatning ved mottak av fast eiendom

Skatteloven § 9-7, 5. ledd inneholder viktige og praktiske unntak fra kontinuitetsprinsippet ved arv. Unntaket innebærer at mottaker kan selge arvet boligeiendom, fritidsbolig, alminnelig gårdsbruk og skogsbruk uten gevinstbeskatning, i tilfeller hvor arvelater eller giver på dødstidspunktet eller gavetidspunktet kunne solgt eiendommen skattefritt, jf. sktl. § 9-7, 5. ledd. Grunnen til dette er at mottaker ifølge de nye kontinuitetsreglene, overtar arvelater skatteposisjoner. Mottaker kan også unngå å betale gevinstbeskatning ved realisasjon i tilfeller hvor vedkommende oppfyller kravene for skattefritak selv. Unntak for gevinstbeskatning ved realisasjon av eiendom er fastsatt i skatteloven §§ 9-3 og 9-13. I tilfeller hvor arvelater eller giver har oppfylt kravene om bo- og eiertid for skattefritak, vil mottaker kunne selge arvet bolig uten å betale inntektsskatt på gevinst. Dersom mottaker

---

velger å realisere eiendommen på et senere tidspunkt vil vedkommende kun bli beskattet for verdistigningen i egen eiertid. Denne verdistigningen vil være skattepliktig ved realisasjon helt til mottaker selv oppfyller kravene i skatteloven §§ 9-3 og 9-13.

For at en boligeiendom skal kunne selges skattefritt, må arvelater eller eier ha brukt over halvparten av verdien på eiendommen som egen bolig i minst ett av de to siste årene før realisasjon, jf. sktl. § 9-3, 2. ledd b. Dette unntaket gjelder boligeiendom som våningshus på gårdsbruk, selveierleilighet, andelsleilighet, aksjeleilighet og obligasjon med tilhørende borett, jf. sktl. § 9-3, 2. ledd. Dersom arvelater ikke oppfylte krav om bo- og eiertid før mottaker arvet eiendommen, vil arvelaters og mottakers bo- og eiertid sees i sammenheng. Eksempelvis dersom arvelater har eid og brukt eiendommen et halvt år før arveoverføringen, vil mottaker kunne oppfylle unntak for gevinstbeskatning i tilfeller der mottaker bruker boligen i et halvt år før han eller hun velger å selge. Sammen vil de da oppfylle kravet om at selger må ha eid og brukt eiendommen i et år før salg (Ot. Prp. nr 1, 2013-2014). Realisasjon av fritidsbolig er fritatt fra gevinstbeskatning i tilfeller hvor eieren har benyttet eiendommen som egen fritidsbolig i minst fem av de åtte siste årene, jf. sktl. § 9-3, 4. ledd. Disse unntaksreglene er forutsatt at salget finner sted mer enn fem år etter at fritidseiendommen ble ervervet og tatt i bruk, jf. sktl. § 9-3, 4. ledd.

Hovedregelen for å unngå gevinstbeskatning for gårdsbruk og skogbruk er 10 års eiertid, jf. sktl. § 9-13. Fritaket gjelder også i tilfeller hvor landbrukseiendom er eid av et deltakerlignet selskap i minst 10 år, hvor alle deltakerne er slektninger, jf. sktl. § 9-13, 4. ledd. I tillegg regulerer loven for særskilte regler (Borge & Kihle, 2014). For alminnelig gårdsbruk og skogsbruk reguleres inngangsverdien ut fra skatteloven § 9-7, 5. ledd, og skal settes til $\frac{3}{4}$ av antatt salgsverdi på arvelaters dødstidspunkt. Mottaker av gårdsbruket eller skogsbruket kan selv dokumentere eller sannsynliggjøre omsetningsverdien på arvelaters dødstidspunkt. Denne verdien vil legge grunnlag for beskatning dersom vedkommende velger å realisere gårdsbruket eller skogsbruket. Hvis den oppgitte verdien påvises å være uriktig vil en ny verdi fastsettes ved skjønn (skatteetaten, 2016b)

4.2 Arv av familiebedrift

Enhver familie bør tenke gjennom og planlegge hva som skal skje med familiebedriften når eierne dør. Familier som allerede har tatt stilling til dette vil trolig enklere kunne gjennomføre arveoppgjøret, og redusere sannsynlighetene for familiekonflikter knyttet til hvem som skal ha ansvar for hva. Det vil være sentralt at overføringen skjer så effektivt og forsiktig som mulig slik at bedriften tar minst mulig skade. Å finne en ny egnet leder til å overta styringen av bedriften kan ofte være en utfordring for både økonomi og arbeidsmiljø i bedriften, og det å være i forkant er viktig for å unngå eventuelle konflikter både for de ansatte og interessentene (Buer, 2015). Med arv av familiebedrifter følger ofte store eierforpliktelser, og nye eiere vil ofte påvirke lønnsomheten til bedriften. Den som ender opp med å ta over eierformen i selskapet bør være klar over hvilke utfordringer dette kan føre til både på kort sikt og fram til neste generasjon overtar (Udnæs, 2015). Det vil ofte være risiko knyttet til å drive og å eie en virksomhet, og man vil ofte måtte påta seg finansielle forpliktelser. Denne risikoen bør tas med når man skal fordele midlene. Et generasjonsskifte kan derfor være rettferdig selv om midlene ikke blir helt likt fordelt mellom de ulike arvtakerne (Udnæs, 2015).

4.2.1 Arv av ikke-børsnoterte aksjer

Lovene for verdsettelse av ikke-børsnoterte aksjer og gevinstbeskatning ved salg har hatt store historiske endringer. Aksjonærer unngikk å betale skatt på lovlig utbytte fra aksjeselskap og likestilte selskaper i perioden 1992-2006, jf. aal. § 11A. Ikke-børsnoterte selskaper åpnet dermed for smutthull og muligheter for å arve aksjer uten å betale arveavgift på dette. Skatt på utbytte ofte ble eliminert ved at vedkommende sparte opp godtgjørelse fra tidligere år. Og betydningen av reglene for hvordan formuesverdi ble fastsatt og grunnlaget for beregningen av arveavgiften blir illustrert i Reitansaken.

Fra og med 1. januar 2006 ble det innført nye verdsettelsesregler av ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlige selskaper og kommandittselskaper, jf. aal 11A. I forbindelse med den nye skattereformen ble det også vedtatt å innføre et unntak fra diskontinuitetsprinsippet. Regjeringen innførte kontinuitet ved arv og gave av aksjer og andeler (Boye, 2005). Etter 2006 kunne ikke personlige aksjonærer og andelshavere spare godtgjørelse, men ubenyttet godtgjørelse fra tidligere år kunne videreføres inntil 10 år (Skatteetaten, 2015). Fra 2006-2009 ble ikke-børsnoterte aksjer og andeler i ansvarlige selskaper og kommandittselskaper

---

verdsatt til 30% av de skattemessige verdiene i selskapet, jf. aal. § 11A. Børsnoterte aksjer og enkeltpersons foretak falt utenfor denne regelen, og ble verdsatt til omsetningsverdi. Slike verdsettelsesregler fikk ofte store konsekvenser i forhold til hvor mye arveavgift som måtte betales. Og aksjer i ikke-børsnoterte selskaper, andeler i ansvarlige selskaper og kommandittselskaper ble verdsatt lavere enn børsnoterte aksjer, jf. aal. § 11A. Dette førte til en høyere arveavgift ved overføringer av børsnoterte aksjer i forhold til ikke-børsnoterte aksjer.

Fra 2009 fikk arveavgiftsloven store endringer i forbindelse med verdivurdering av aksjer. De nye endringene medførte at arveavgiftsgrunnlaget økte i perioden 2009-2014. Arv av aksjer under 10 millioner ble verdsatt til 60% av aksjens verdi, basert på andel av selskapets skattemessige formuesverdi. Verdsettelse av ikke-børsnoterte aksjer økte dermed fra 30% til 60%. Samtidig ble rabatten for aksjer over 10 millioner fjernet, og disse ble verdsatt til 100% av selskapets skattemessige formuesverdi, jf. aal. 11A. Det var nær sammenheng mellom skattelegging av utbytte, skatt ved realisasjon av aksjer og ikke-børsnoterte aksjer. En slik skatteskjerpelse ble dermed utviklet for å ramme de med høyest formue og bidra til omfordeling i samfunnet. Før 2014 kunne ikke aksjens inngangsverdi settes høyere enn det grunnlaget som var fastsatt ved arveavgift (Folkvord & Olsen, 2009). En rabatt i beregningsgrunnlaget for arveavgift førte til høyere skatt på utbytte og realisasjonsgevinster, jf. sktl. 9-7. Disse reglene var gjeldende helt til arveavgiftsloven ble opphevet i 2014.

Regjeringens lovendringer i 2014 vil føre til at det ikke blir arveavgift ved arv av aksjer, andeler i ansvarlige selskaper eller kommandittselskaper. Ettersom kontinuitetsprinsippet har vært gjeldende for aksjer siden 2006 vil ikke denne lovendringen utgjøre stor forskjell for arv av aksjer. Etter kontinuitetsprinsippet som gjelder ved arv av ikke-børsnoterte aksjer mv. vil mottaker tre inn i giverens skattemessige posisjoner. Dette er posisjoner som inngangsverdi fratrukket skjermingsgrunnlag, ubenyttet skjermingsfradrag samt andre skattemessige posisjoner som er tilknyttet aksjen, jf sktl. 10-33. I tilfeller hvor gjenlevende ektefelle velger å sitte i uskiftet bo vil kontinuitetsprinsippet gjelde fra det tidspunktet aksjen eller andelen anses som arvet, jf. sktl 10-33, 2. ledd, 2. punktum. I tilfeller hvor ektefeller hadde felleseie vil kun halvparten av verdien på hver aksje anses som arvet, uavhengig av hvilken ektefelle som hadde rådighetsdelen av aksjene (Zimmer, 2005).

4.2.2 Arv av børsnoterte selskaper

Aksjeutbytte regnes som kapitalinntekt på finansgjenstand, og faller under skatteloven § 5-1, 1. ledd og § 5-20, 1. ledd b. Aksjeutbytte er skattepliktig uavhengig av om aksjonæren eller selskapet er hjemmehørende i utlandet. Gevinst på aksje er skattepliktig i likhet med alminnelig inntekt, og tap på aksjer er fradragsberettiget. Fra 1999-2005 ble børsnoterte aksjer verdsatt til kursverdien 1. januar i ligningsåret. Fra 17. juni 2005 - 1 januar 2007 ble børsnoterte aksjer verdsatt til 65% av kursverdien. Denne satsen økte til 85% fra og med 2007, jf. sktl. § 4-12. Lovendringen i 2009 gikk deretter tilbake til at børsnoterte aksjer nå blir verdsatt til kursverdien. Denne kursverdien var grunnlaget for beregning av arveavgift. Nå som arveavgiften er fjernet vil dette resultere i at det blir mer lønnsomt å arve børsnoterte aksjer dersom aksjen ikke realiseres.

4.3 Arv av eiendeler

Regjeringen gjorde en vurdering på om det skulle gjøres et unntak fra kontinuitetsprinsippet ved arv av innbo og løsøre ved generasjonsskifte (Ot. Prp. nr 1, 2013-2014). De konkluderte med at det ikke fantes grunnlag ettersom innbo og løsøre er unntatt fra gevinstbeskatning så lenge de har vært brukt i arvelaters og givers bopel eller husholdning, jf. sktl. § 9-3, 1. ledd a. Unntaket i skatteloven § 9-3 gjelder også verdifullt innbo som har økt i verdi i givers eiertid. Med verdifullt innbo regnes også privatbiler, fritidsbåter og campingvogner. Er det snakk om løsøre hvor giver foretar en investering med formålet om å realisere en gevinst senere, vil denne gevinsten være skattepliktig på givers hånd. Slike verdier ble trolig overført før 1. januar 2014, eksempelvis investeringer i maleri og andre kunstverk hvor det forventes verdistigning.

---

5. Arveavgift i Høyesterett

5.1 Hvorfor dette er aktuelt i denne oppgaven

I 2008 ble det tatt opp en sak angående arveavgift i Høyesterett (Rt-2008-1510, 2008). Siden det er sjelden at saker angående arveavgift havner i Høyesterett, var dette med på å legge et prinsipielt grunnlag for andre saker som omhandler samme tema (Zimmer, 2009). Denne utredningen omhandler arveavgift, og særlig hvordan denne rammer familiebedrifter og behandling av ikke-børsnoterte aksjer. Denne høyesterettssaken fra 2008 ligger derfor i kjerneområdet til denne oppgaven, fordi den tar opp temaene; gave av ikke-børsnoterte aksjer og partielt generasjonsskifte i en familiebedrift.

Reitansaken er aktuell å ta med i denne oppgaven fordi den viser hvordan individer med mye penger fikk gjennomslag for sin skatteplanlegging, i dette tilfelle med profesjonell hjelp fra egen advokat. Poenget med omfordelingsskatter, som arveavgift, er at det ilegges skatter slik at omfordelingen av formuen i landet skal bli likere fordelt på befolkningen (Zimmer, 2014, 30). Det at privatpersoner med høy formue ikke bidrar med å betale deler av omfordelingsskatten, vil resultere i at avgiften oppleves urettferdig, og derfor få lite støtte blant befolkningen. Saken i Høyesterett handler om uenigheter mellom staten ved Skattedirektoratet og Reitangruppen AS og Reitan Handel AS angående arveavgiftssummen. Reitangruppen AS og Reitan Handel AS var ikke enig med skattedirektoratets beslutning og opprettet søksmål mot staten.

5.2 Bakgrunn for Reitansaken

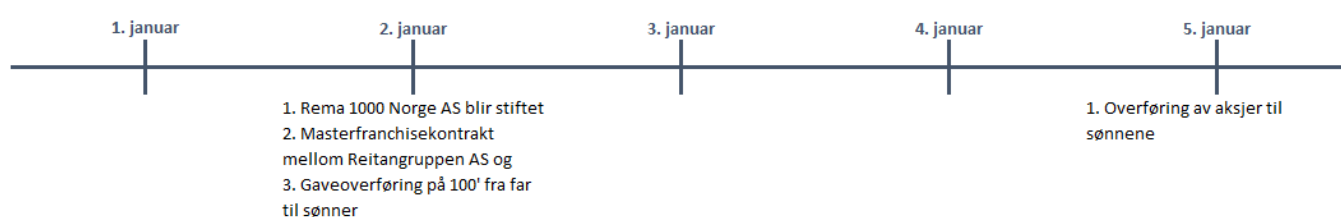
Det hele begynte 2. januar 1992. Det var flere hendelser denne dagen, og de neste, som førte til at Skattedirektoratet reagerte, og hevdet at det hadde blitt utløst arveavgiftsplikt. På morgenen 2. januar 1992 eide Odd Reitan 95,2% av aksjene i Reitangruppen AS, mens hans kone, på den tiden, eide de resterende 4,8% av selskapet. Alle rettighetene til dagligvarekonseptet, REMA 1000, ble eid av Reitangruppen AS. Senere på dagen stiftet Odd Reitan selskapet Rema 1000 Norge AS. Aksjekapitalen ble satt til 100 000 kroner, og ble fordelt på 1000 aksjer à 100 kroner. De ble deretter fordelt i to aksjeklasser med 20 A-aksjer og 980 B-aksjer.

Aksjeloven og allmennaksjeloven gir i utgangspunktet alle aksjer lik rett i selskapet. Det er lov å gjøre unntak, slik at ulike aksjeklasser har ulike rettigheter. Forskjeller i rettigheter kan blant annet handle om fortrinnsrett til utbytte, rett til å velge styre og hvem som kan kjøpe aksjene (Bråthen, 2000). Forskjellene i aksjeklassene er ikke definerte, men må framgå av selskapets vedtekter. En vanlig løsning når det gjelder generasjonsskifte er å gi en liten andel «A-aksjer» til senior, og en større andel «B-aksjer» til junior. Dette vil si at senior fremdeles bestemmer, men utbytte blir fordelt på eierandelen (Bråthen, 2000).

Rema 1000 er den første og eneste aktøren i Norge som bruker franchising som organisasjonsform. En franchiseavtale består av en franchisegiver og en franchisetaker. I dette tilfellet er Rema 1000 giveren, som har utviklet et konsept med standarder for hvordan virksomhetene skal drives. Franchisetakeren, i dette tilfellet hver enkelt REMA 1000 butikk, benytter konseptet og står for driften av virksomheten, men med egne innspill og lokal kunnskap (Rema 1000, 2015). De to selskapene til Odd Reitan inngikk en masterfranchiseavtale, 2. januar 1992, som omhandlet Rema 1000 rettighetene. Den innebar en overføring av alle rettighetene til Rema 1000 konseptet fra Reitangruppen AS, og over til Rema 1000 Norge AS. Siden alle Rema 1000 butikker må betale en franchiseavgift, var det snakk om betydelige inntekter til eieren av disse rettighetene. Avtalen var at Rema 1000 Norge AS skulle få 7% av omsetningen til hver Rema 1000 butikk, mens Reitangruppen AS skulle få 0,5% av den totale omsetningen, betalt av Rema 1000 Norge AS. Det ble ikke gjennomført noen form for betaling mellom de to selskapene. I 1992 var ligningsverdien til det nyoppstartede selskapet, Rema 1000 Norge AS, på 100 000 kroner. Denne summen er den samme som innskutt aksjekapital, siden selskapet ikke eksisterte 1. januar året før. 2. januar 1992, etter opprettelsen av Rema 1000 Norge AS og inngåelsen av masterfranchisekontrakten, overførte Odd Reitan et gavebrev til sine to sønner; Ole Robert og Kjell Magnus. Gaven var på 100 000 kroner hver. En betingelse ved gavebrevet var at 49 000 kroner skulle brukes til å kjøpe aksjer i Rema 1000 Norge AS. De resterende 51 000 kronene var en kontantgave uten betingelser. Ole Robert og Kjell Magnus sendte inn dokumentasjon om gaven til skattefogden i Sør-Trøndelag 28. februar 1992. Det ble notert at begge sønnene hadde mottatt en gave på 100 000 kroner av sin far. Franchiserettighetene til Rema 1000 og aksjekjøp ble ikke nevnt i denne meldingen, selv om det var en del av betingelsene ved gaven.

5. januar 1992, tre dager senere, overdro Odd Reitan, som avtalt, 98% av aksjene Rema 1000 Norge AS til sine to sønner. Begge betalte 49 000 kroner for 49% av B-aksjene i selskapet. Reitan senior beholdt 2%, som var A-aksjene i selskapet. Advokat Ulf Werner Andersen hjalp Reitan med å utarbeide alle nødvendige transaksjonsdokumenter. I 1993, et år etter stiftelsen, hadde Rema 1000 Norge AS årsoverskudd på over 1 milliard kroner. Den mest vesentlige inntekten til selskapet var gjennom franchiseavgiftene fra Rema 1000-butikkene. For å tydeliggjøre hvordan Odd Reitan la opp rekkefølgen på transaksjonene i 1992, er det laget en illustrasjon for å vise dette under i figur 9.

Figur 9: Viser transaksjonsrekkefølgen Reitansaken hadde i 1992.

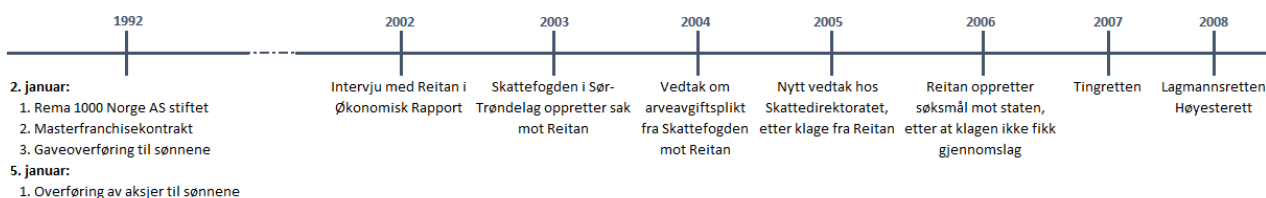
I et intervju Odd Reitan gjorde med magasinet *Økonomisk Rapport* i 2002, fortalte Reitan om generasjonsskiftet og hvordan han hadde inkludert sønnene i familiebedriften. Dette intervjuet var grunnen til at skattefogdkontoret i Sør-Trøndelag sendte en anmodning om opplysninger angående forholdet mellom Reitangruppen AS og Rema 1000 Norge AS, til Odd og Marit Reitan 15. januar 2003, 11 år etter at transaksjonene fant sted.

Skattefogdkontoret ville få alle fakta på bordet, for å bestemme om sønnene, ved Rema 1000 Norge AS, var pliktige til å betale arveavgift eller ikke.

6. august 2004 vedtok skattefogdkontoret i Sør-Trøndelag at Rema 1000 Norge AS skulle betale arveavgift. Begrunnelsen var at transaksjonene ble sett i sammenheng, og skattefogdkontoret mente at formuesoverføringen mellom selskapene, fra far til sønner, utløste denne arveavgiftsplikten. De mente rekkefølgen på transaksjonene ikke kunne ha noe annet formål enn å spare arveavgift, og la derfor den ulovfestede gjennomskjæringsregelen til grunn. Med dette som grunnlag regnet skattefogden ut arveavgift for Ole Robert og Kjell Magnus. Avgiften ble satt til 55 908 000 kroner til hver av sønnene. I tillegg til avgiften ble det beregnet morarenter for 129 måneder. Den totale summen skyldig skattefogden ble derfor 128 029 320 kroner på hver. Morarente er det samme som forsinkelsesrente, og følger

forsinkelsesrenteloven. § 2 sier: «*Fordringshaver kan kreve rente etter denne lov når kravet ikke innfris ved forfall*». Dagens morarente er fastsatt til 8,75%.

Gjennom fusjoner og fisjoner endret Rema 1000 Norge AS bedriftsnavn til Reitan Handel AS. Det var under dette navnet at de sammen med Reitan gruppen AS, Ole Robert Reitan og Kjell Magnus Reitan påklaget vedtaket til Skattedirektoratet. 17. oktober 2005 ble det vedtatt at Skattedirektoratet hadde samme oppfatning som Skattefogden, bortsett fra utregningen av forsinkelsesrentene. De var enige om at den ulovfestede gjennomskjæringsregelen kunne legges til grunn, fordi den valgte rekkefølgen av transaksjonene strider mot arveavgiftens formål. 3. mai 2006 reiste Reitan gruppen AS og Reitan Handel AS søksmål mot staten ved Skattedirektoratet. Saken ble stevnet til Oslo tingrett. Alle hendelsene i Reitansaken er lagt inn i illustrasjonen under, for å tydeliggjøre hendelsesforløpet i saken. Tidsperspektivet kommer tydeligere fram ved framstilling i figur 10.

Figur 10: Tidslinje over hendelsene i saken mot Reitan

5.3 Tingretten

23.februar 2007 kom dommen fra Oslo tingrett. Skattedirektoratet frifinnes, og Reitan gruppen AS og Reitan Handel AS måtte i tillegg betale saksomkostninger på 121 000 kroner. Oppfatningen til Oslo tingrett var at transaksjonsrekkefølgen Odd Reitan benyttet seg av, bare var motivert av avgiftsbeparelse. Tingretten legger arveavgiftsloven § 2, 1. ledd e jf. a til grunn. Denne paragrafen sier at gave til et selskap som eies av arvingene til giveren, er det samme som å gi en gave direkte til arvingene. Konklusjonen ble derfor at Ole Robert og Kjell Magnus skulle betale arveavgift som om de eide 98% av aksjene i Rema 1000 AS allerede ved stiftelsen. Reitan var ikke enig med Oslo tingrett, og anket dommen.

5.4 Lagmannsretten

4. mars 2008 kom Borgarting lagmannsrett til akkurat det samme resultatet som Oslo tingrett. Lagmannsretten brukte bare en annen begrunnelse for kjennelsen. De mente at sønnene allerede ved inngåelsen av masterfranchiseavtalen var vesentlig interessert i selskapet, og at dette utløste arveavgiftsplikt etter aal. § 2, 1. ledd e. Etter denne paragrafen var sønnene avgiftspliktige fordi de i rettens øyne allerede eide aksjene. De visste om overføringen av aksjene, og hadde samme interesse som en aksjonær i selskapet. Den ankende parten, Reitangruppen AS og Reitan Handel AS, ble dømt til å betale saksomkostninger i denne instansen også. Ikke uventet var Reitangruppen AS og Reitan Handel AS også uenige med Borgarting lagmannsrett, og anket dommen til Høyesterett.

5.5 Høyesterett

I høyesterett var det flere ulike tolkninger blant dommerne. Den ankende parten og staten la ned forskjellige påstander, som dommerne diskuterte og argumenterte for og imot.

5.5.1 Arveavgiftsplikt

Den første paragrafen som blir diskutert er aal. § 2, som regulerer hvem som er pliktig til å betale arveavgift. Det er denne paragrafen både tingretten og lagmannsretten har brukt for å begrunne avgiftsplikt for Ole Robert og Kjell Magnus Reitan. Argumentasjonen må begrunnes ut ifra hvordan loven utartet seg i 1992, siden det var da hendelsesforløpet fant sted. Arveavgiftsloven § 2, 1. ledd e fra 1992:

Arveavgift blir å svare av all arv. Det samme gjelder gave eller del av gave til:

- a) Noen som på den tid gaven ytes er giverens eller hans ektefelles nærmeste arving etter loven eller fosterbarn.*
- b) Noen som på den tid gaven ytes er betenkt i giverens testament.*
- c) Slekting i rett nedstigende linje til noen som er nevnt under a) eller b).*
- d) Ektefelle til noen som er nevnt under a), b) eller c), eller som ville ha stått i slikt forhold til giveren dersom han hadde vært i live.*
- e) Selskap, legat, stiftelse eller annen formuesmasse der noen som er nevnt under a), b), c) eller d) gjennom aksjebesittelse eller på annen måte er interessert på vesentlig samme måte som en deltaker eller eier. Det samme gjelder når utdelinger av formuesmasse må antas hovedsakelig å komme medlemmer av en eller flere bestemte familier til gode.*

For å hindre omgåelser av avgiftsplikt er det bestemt at gaver til selskaper mv. er arveavgiftspliktig. Dette gjelder tilfeller hvor gaver blir gitt fra eller til et selskap, hvor formuesoverføringen skjer fra den fremtidige arvelater til den eller de fremtidige arvingene. Arveavgiftsplikten er begrenset til arvingens andel av gaven i tilfeller der mottaker er et selskap. Høyesterett avviste den tidligere tolkningen om at sønnene var interessenter på lik linje som aksjonærer. Hvis arvingene hadde vært aksjonærer på tidspunktet da selskapet mottok gaven ville det vært avgiftspliktig. Selv om det bare er snakk om tre dager, er dette ikke tilfellet og saken faller utenfor denne bestemmelsen ifølge førstvoterende, dommer Skoghøy. Derfor er det bare overføringen av aksjene og andre overføringer gjort etter 5. januar 1992 som kan bli sett på som avgiftspliktig (Zimmer, 2009).

Zimmer (2009) mener dommer Skoghøy sitt utsagn om arveavgiftsloven § 2, 1.ledd er vanskelig å forene med lovteksten, som klart og tydelig inkluderer gave til selskap som avgiftspliktig. Lovteksten sier ingenting om at midlene må være ført videre fra selskapet og over til aksjonærene eller arvingene (Zimmer, 2009). Dommer Skoghøy sier at Odd Reitan og Marit Reitan indirekte var innehavere av formuesverdien av Rema 1000-konseptet. Odd Reitan var eneaksjonær i Rema 1000 Norge AS når rettighetene ble overført. Det vil si at han alene eide formuesverdien til Rema 1000-konseptet. Dette gjaldt bare en kort periode, siden sønnene etter tre dager overtok 98% av aksjene, med tilsvarende andel formuesverdi. Formuesovergangen skjedde vederlagsfritt, fordi aksjene ble kjøpt av gaven de fikk av sin far.

Etter førstvoterendes syn kan heller ikke aal. § 2, 3. ledd si at arveavgiftsplikt knyttes til inngåelsen av franchiseavtalen. Denne bestemmelsen fastsetter at arveavgiftspliktig gave *«anses ytet når giveren med endelig virkning har gitt fra seg rådigheten, eller den etter forholdene vesentlige rådigheten, over den»*. Etter arveavgiftsloven er det Marit og Odd som blir sett på som givere, og ikke Reitangruppen AS. På mottakersiden er det derfor Ole Robert og Kjell Magnus som er gavemottakere, og ikke Rema 1000 Norge AS. Reitan hadde full rådighet over franchiserettighetene fram til sønnene overtok 98% av aksjene. Han gav dermed fra seg rådigheten *«med endelig virkning»*.

Annenvoterende, dommer Indreberg, var enig med førstevoterende sitt syn, men gav sin egen begrunnelse. Indreberg mente sønnene var interessert i selskapet på lik linje som en aksjonær, men at kravet for at gaven var ytet ikke var oppfylt jf. aal. § 2, 3. ledd.

Begrunnelsen var at Odd Reitan fremdeles hadde rådigheten over rettighetene til selskapet, selv om han var forelder og giver etter aal. § 2, 6. ledd, 2. punktum. Inngåelsen av masterfranchisekontrakten, mot en relativt beskjeden fremtidig avgift, gjorde at sønnene fikk tilgang til betydelige inntekter fra franchisekonseptet, Rema 1000. Handlingen var en gaveoverføring fra det ene til det andre selskapet. Hadde sønnene vært aksjonærer ved overdragelsen av franchiserettighetene hadde interessevilkåret vært oppfylt. Men hun ser ikke bort fra at sønnene allerede 2. januar var interessert *«på vesentlig samme måte som en deltaker eller eier»* likevel, siden sønnene mottok kontantgaven 2. januar 1992 med vilkåret om å kjøpe aksjer i Rema 1000 Norge AS til pålydende verdi. De hadde derfor allerede denne datoen en klar interesse for at selskapet ble tilført verdier. Hun tar ikke standpunkt i om det er tilstrekkelig at vilkåret er oppfylt siden hun mener det tredje og siste vilkåret om rådigheten ikke er det. Begrunnelsen for dette baseres på aal. § 2, 3. ledd. Så lenge Odd Reitan var eneaksjonær i Rema 1000 Norge AS, hadde han ikke gitt fra seg rådigheten over retten til franchiseinntektene ved inngåelsen av masterfranchisekontrakten 2. januar 1992.

5.5.2 Masterfranchiseavtalen

Staten mener det var masterfranchiseavtalen som utløste arveavgiftsplikten. Dette synspunktet mener førstvoterende bygger på en uriktig forståelse av arveavgiftsreglene. Dommer Skogøy mente det ikke var noe arverettslig forhold mellom Reitangruppen AS og Rema 1000 Norge AS. En formuesoverføring mellom disse selskapene utløste derfor ikke noen arveavgift. Transaksjonen som utløste arveavgiftsplikt er den Marit og Odd Reitan gav til sønnene. Etter førstvoterendes Skogøys oppfatning kan ikke formuesoverføringen bli regnet ved inngåelsen av masterfranchiseavtalen, selv om aksjeoverdragelsen var planlagt. Dommer Skoghøy sin konklusjon var at masterfranchiseavtalen ikke utløste arveavgiftsplikt. Annenvoterende legger til grunn at det er mottakerselskapets erverv som er avgjørende. Hun forutsetter at selv om de ble sett på som interessenter allerede når rettigheten ble ervervet, er de ikke avgiftspliktige. Grunnen til dette er at faren fremdeles eier A-aksjene i mottakerselskapet. Førstvoterende tar ikke opp problemstillingen angående A-aksjene og B-aksjene. Det er ikke oppgitt hvilke fordeler og rettigheter som følger med de forskjellige type aksjene. Hvis A-aksjene gav flertall under en generalforsamling hadde Odd Reitan fremdeles rådigheten over franchiserettighetene, og gav aldri styringen fra seg. Sønnene ville da ikke

utløst noen avgiftsplikt ved å motta B-aksjene. Zimmer (2009) argumenterer derimot at dette hadde vært et merkelig resultat siden sønnene ervervet B-aksjene.

5.5.3 Verdsettelsen

Når det kommer til aal. §§ 11 og 11A, handler det om verdsettelsen av formuesoverføringen. Det fantes ingen lov om verdsettelse av ikke-børsnoterte aksjer før april 1992. Formelt gjaldt aal. § 11, men i praksis ble ikke-børsnoterte aksjer verdsatt til to ganger ligningsverdien. Ligningsverdien utgjorde 50% av aksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi. Det innebar en verdsettelse til den forholdsmessige andel av selskapets samlede skattemessige formuesverdi. (Innst. O. nr. 47, 1991-92). I april 1992 ble aal. § 11A vedtatt med tilbakevirkende kraft. Den nye paragrafen gjaldt transaksjoner fra og med 1. januar 1992. Det vil si at selv om ikke Reitan visste om dette, ble den gunstige verdsettelses praksisen gjort om til lov og gjort gjeldene for hans transaksjoner.

Gaver i form av ikke-børsnoterte aksjer skulle etter aal. § 11A verdsettes til 30% av aksjenes forholdsmessige andel av selskapets skattemessige formuesverdi. Formålet var å lette gjennomføringen av generasjonsskifter i små og mellomstore familiebedrifter. Førstvoterende henviser til at ikke-børsnoterte aksjer ble verdsatt gunstig før denne paragrafen ble vedtatt. Reitangruppen AS og Reitan Handel AS mente at avgjørelsene i tingretten og lagmannsretten var i strid med aal. § 11A, fordi midlene i selskapet ble verdsatt til antatt salgsverdi. De mente at dette ikke var riktig siden det gjaldt generasjonsskifte ved overdragelse av ikke-børsnoterte aksjer. Verdien av aksjene lå i fremtidig overskudd, og det var derfor ingen grunn til at det skulle være arveavgiftspliktig i dag, spesielt siden formålet med § 11A var å lette generasjonsskifter ifølge den ankede parten.

Førstvoterende Skoghøy så ikke at transaksjonsrekkefølgen var i strid med arveavgiftsreglene, siden formålet var å nyte godt av de gunstige verdsettelsesreglene for ikke-børsnoterte aksjer. Det samme var formålet med den tidligere verdsettelsespraksisen for disse aksjene. Ved bruk av denne transaksjonsrekkefølgen kunne det partielle generasjonsskiftet gjennomføres ved overdragelse av aksjer. En alternativ måte med samme utfall kunne vært å gjennomført en fisjon. Fremgangsmåten som ble valgt var like nærliggende og naturlig, ifølge førstvoterende. Dommer Skoghøy mente derfor at arvingene skulle betale avgift på de mottatte ikke-børsnoterte aksjene. Ligningsverdien ble antatt å bestå av den innskutte aksjekapitalen som var på 100 000 kroner. Det er sannsynlig at reglene for ikke-børsnoterte

---

aksjer hadde blitt lagt til grunn hvis Odd Reitan hadde overført aksjer fra Reitangruppen AS til sønnene sine, istedenfor å gi en kontantgave (Zimmer, 2009). Dette alternativet var antagelig ikke aktuelt siden det bare var franchiserettighetene og ikke resten av verdiene i Reitangruppen AS Odd Reitan hadde lyst til å overføre til sønnene sine (Zimmer, 2009).

5.5.4 Omgåelsesregelen, den ulovfestede gjennomskjæringsregelen

Siste spørsmål var om gjennomskjæringsregelen ga grunnlag for å se bort fra Odd Reitans kortvarige eierskap av samtlige aksjer i Rema 1000 Norge AS. Totalvurderingen legger vekt på om alle transaksjonene var del av en samlet plan «*nøye uttenkt i samråd med en profesjonell skatterådgiver*», og at eierskapet til Odd Reitan i Rema 1000 Norge AS ikke hadde noen egenverdi og bare var et unødvendig mellomledd.

Reitan argumenterer for at transaksjonsrekkefølgen hadde en betydelig egenverdi, og at det ikke hadde noe arveavgiftsmessig hovedmotiv. De mener at grunnvilkåret for gjennomskjæring etter rettspraksis ikke er oppfylt, og at det ikke strider mot arveavgiftens formål å overføre franchiserettigheter til et allerede stiftet selskap, istedenfor et selskap som ble stiftet av sønnene. Odd Reitan mente at det var mest naturlig at han stiftet Rema 1000 Norge AS selv, siden Kjell Magnus ikke var myndig. Den ankede partens oppfatning er at den ulovfestede gjennomskjæringsregelen ikke gir grunnlag for arveavgift.

Arveavgiftsmyndighetene kom fram til at det var arveavgiftplikt, ved hjelp av aal. § 2, 1. ledd e, og på grunnlag av den ulovfestede gjennomskjæringsregelen. Siden både stiftelsen av Rema 1000 Norge AS, masterfranchiseavtalen og gaven til sønnene ble ytet på samme dag, må det bety at Ole Robert og Kjell Magnus hadde akseptert vilkåret om at pengene skulle brukes på aksjer i Rema 1000 Norge AS. Skattedirektoratet mener det hadde vært mer naturlig at sønnene tegnet aksjene selv, istedenfor å kjøpe de senere. Det blir sett på som et unødvendig mellomledd at faren skulle sitte på dem i tre dager. Det kortvarige eierskapet hadde ingen egenverdi, og kan ikke ha noe annet formål enn å spare arveavgift. Ved gjennomskjæring ville man «nullet» ut dette leddet, og beregne arveavgift som om sønnene hadde tegnet 98% av aksjene selv. Om rettighetene til franchiseavtalen ikke utløste arveavgift, mente staten at den ulovfestede gjennomskjæringsregelen kom til å tre inn.

Førstvoterende sier at gjennomskjæringsregelen består av et grunnvilkår og en totalvurdering. Grunnvilkåret går ut på at det hovedsakelige formålet med disposisjonen har vært å spare skatt eller avgift. Det er et nødvendig, men ikke tilstrekkelig vilkår. Det kreves i tillegg en totalvurdering av disposisjonens virkninger, skatteyters eller den avgiftspliktiges formål med disposisjonen, og om omstendighetene for øvrig fremstår som stridende mot skatte- eller avgiftsreglernes formål: å legge disposisjonene til grunn for beskatning eller avgiftsfastsettelse. Det er tillatt å tilpasse seg skatte- og avgiftsreglene, men ikke omgå eller utnytte disse i strid med formålet til reglene. Etter dommer Skoghøy sin oppfatning har det i stor grad vært arveavgiftsmessig motivert. Den viktigste grunnen til at Odd Reitan tegnet alle aksjene i Rema 1000 Norge AS alene, må ha vært for å nyte godt av den gunstige verdsettelsespraksisen av ikke-børsnoterte aksjer. Førstvoterende mente at selskapsstiftelsen i dette tilfellet var reell, og hadde forretningsmessig hensikt. Fremgangsmåten som ble valgt var ikke unaturlig, og arveavgift kan derfor ikke pålegges etter den ulovfestede gjennomskjæringsregelen. Zimmer (2009) sier at omgåelsesnormen gjelder for kunstige og konstruerte arrangement. Forretningsmessig har det egentlig ingenting å si om aksjene ble tegnet av sønnene eller overført ved et senere tidspunkt. Framgangsmåten som ble brukt kan være hensiktsmessig av andre grunner enn bare for å spare skatt og avgift (Zimmer, 2009).

Ifølge Zimmer (2009) sier ikke førstvoterende direkte at transaksjonsrekkefølgen mellom far og sønner var en unødvendig omvei. Det spilte heller ingen rolle om transaksjonene var unødvendige så lenge de skattepliktige fordelene ikke blir større enn ved en alternativ måte. Omveissynspunktet ble derfor avvist i førstvoterendes synspunkt, fordi dommer Skoghøy ikke fant noe i strid med arveavgiftslovens formål. Han påpekte at borgere ikke har plikt til å velge det alternativet som utgjør høyest skatte- eller avgiftsmessige konsekvenser (Zimmer, 2009). Dommer Skoghøy stemmer derfor for at skattedirektoratets vedtak kjennes ugyldig.

Annenvoterende, dommer Indreberg, mente at arveavgiftsmyndighetenes vedtak var gyldig på grunnlag av den ulovfestede regelen om gjennomskjæring. Hun var enig med førstvoterende i grunnvilkåret for gjennomskjæringen. Det var i stor grad arveavgiftsmessig motivert. Ønsket om å overlate sønnene et ferdig tilskåret selskap fremstår ikke som en overbevisende begrunnelse for å benytte omveien om Odd Reitans eierskap. Hun fant det heller ikke utslagsgivende at yngste sønnen ikke var myndig, og begrunnet dette med at vergemålsloven ikke gjør det vanskeligere for umyndige å tegne aksjer enn å kjøpe aksjer. Hun mener derfor at grunnvilkåret for gjennomskjæring er oppfylt.

Når det gjelder totalvurderingen kan ikke dommer Indreberg si seg enig med førstvoterende. Det er ikke formålet med verdsettelsesregelen § 11A som er det avgjørende, men formålet med § 2, 1. ledd e. Det er andelen av masterfranchisekontrakten sønnene fikk som gave som var gjenstand for vurdering, ikke aksjene de kjøpte for pengene de fikk. Som nevnt tidligere, ville andelen av gaven som lå i masterfranchisekontrakten klart vært avgiftspliktig om sønnene hadde vært aksjonærer da gaven ble gitt. Annenvoterende Indreberg mener det er en omgåelse at overføringen er via et selskap, og ikke direkte til arvingene. I tillegg fikk Reitan hjelp fra en profesjonell skatterådgiver til denne framgangsmåten. Hun mener derfor at transaksjonsrekkefølgen var i strid med formålet til arveavgiftsloven, og stemte derfor for at vedtaket til avgiftsmyndighetene skulle opprettholdes på bakgrunn av gjennomskjæringsregelen.

Dommer Stabel, Matningsdal og Tjomsland er derimot enige med dommer Skoghøy, og stemmer for Reitangruppen AS og Reitan Handel AS. 12. november 2008 kjennes skattedirektoratets vedtak av 17. oktober 2005 ugyldig. Innbetalt arveavgift måtte betales tilbake med renter, og staten ved Skattedirektoratet måtte stå for saksomkostningene i alle instansene.

Konklusjon på hvorfor høyesterett mente at aksjene ikke var en arveoverføring:

Ole Robert og Kjell Magnus Reitan fikk en gave på 100 000 kroner hver av sin far, Odd Reitan. Denne gaven ble ansett som forskudd på arv, siden det var en overføring fra far til sønner. I 1992 var bunnfradraget for arveavgiften 100 000 kroner, og gaven utløste derfor ingen avgift. Den fremtidige inntektsverdien som lå latent i franchiserettighetene i Rema 1000 Norge AS var dermed ikke avgiftspliktig arv. Det ble besluttet at kjøpet av aksjene i Rema 1000 Norge AS ikke var forskudd på arv, men et vanlig kjøp av aksjer. Flertallet av dommerne mente at det var pengeoverføringen som var avgiftspliktig, og ikke hva gaven ble brukt på.

5.5.5 Reitansaken med dagens regelverk

Zimmer (2009) diskuterer om saken heller burde fått inntektsmessige konsekvenser. Reitangruppen AS overførte franchiserettighetene til Rema 1000 Norge AS til en ekstrem underpris. Kanskje det hadde vært mer riktig å gevinstbeskatte etter skatteloven § 13-1 slik at differansen mellom verdivurderingen og prisen på gaven ville blitt skattegrunnlaget. Regler om selskaper som tilhører samme konsern vil ikke komme til anvendelse selv om

aksjer i begge selskap har lik eier. En korreksjon måtte blitt ført i både givende og mottakende selskap i forhold til avskrivninger. Ligningsloven § 9-6, 1. ledd sier at det ikke er lov å endre ligning mer enn ti år etter inntektsåret. Grunnen til at spørsmålet om inntektsbeskatning ikke ble tatt opp i saken er trolig fordi den ikke ble kjent før i 2002, og det første brevet fra avgiftsmyndighetene ikke er datert før i januar 2003 (Zimmer, 2009).

Nå som arveavgiften er fjernet og kontinuitetsprinsippet er innført, hadde denne saken fått en helt annen vri. Det ville kommet helt an på om franchiserettighetene hadde blitt sett på som en gave fra et selskap til et annet, eller om de hadde blitt sett på som arv fra foreldre til neste generasjon. I det første tilfellet ville det måtte betales inntektsskatt på differansen mellom verdien på rettigheten og prisen på gaven. Hvis det hadde blitt sett på som arv fra foreldre til sønner, ville det ikke bli noen avgift ved overtakelsen. Ved et eventuelt videresalg av rettighetene ville sønnene overtatt den skattemessige inngangsverdien foreldrene hadde og skattet av gevinsten, som er differansen opp til salgsprisen. Hadde saken fått samme utvikling i dag som den gjorde i 2008, hadde det ikke blitt skatter og avgifter ved overtakelse, men en kjempestor gevinstbeskatning når Ole Robert og Kjell Magnus eventuelt bestemte seg for å selge aksjer i selskapet. Selv om arveavgiften er avvirket i dag vil kontinuitetsprinsippet kunne bidra til økt omfordeling i det norske samfunnet i tilfeller hvor personer med høy formue ønsker å realisere formuesobjektene.

---

6. Avslutning

6.1 Gjeninnføre arveavgift

I denne delen vil det bli gått nærmere inn på om arveavgiften bør gjeninnføres i Norge. Oppgaven vil argumentere og drøfte ulike problemstillinger som oppstår ved en eventuell gjeninnføring. Blant annet anbefaler OECD å gjeninnføre arveavgiften i Norge, og begrunner dette ved at denne avgiften bidrar til utjevning av ulikheter i samfunnet (NRK, 2014a). Regjeringen derimot påpekte at arveavgiften, som den var før avviklingen, rammet de med lave og vanlige lønnsinntekter. På bakgrunn av dette kan det diskuteres om arveavgiften bidro til vesentlig omfordeling av formue blant den norske befolkningen. Hvis en ny arveavgiftslov skulle vært innført i Norge, måtte det være mer fokus på omfordeling av formuen i samfunnet. Dette ville svekke argumentet til regjeringen om at arveavgiften rammet de med lave og normale inntekter hardest.

Skal det være noe poeng å gjeninnføre en arveavgiftslov bør det arbeides for å utvikle en arveavgiftsmodell som kan ramme de med høyest formuesoverføringer ved generasjonsskifte, ellers kan det å fokusere på andre omfordelingsskatter være en mulighet. Hvis gruppen som blir rammet av arveavgiften ikke er de individene som er målet for avgiften, burde hovedfokus i større grad være rettet mot formueskatt og eiendomsskatt. En omfordeling av formue, for et likere og mer rettferdig samfunn, må være målet med skatt på kapitalbeholdning. Det å gjeninnføre noe som er fjernet er selvsagt mye tyngre enn motsatt. Men et overordnet prinsipp er at en regjerings ansvar burde være å sørge for rettferdig fordeling av godene selv om dette er upopulært. Regjeringen viste handlekraft i forhold til partiprogram og lovnader om å fjerne byråkrati og unødvendige avgifter, samtidig som de i sammenheng med fjerningen av arveavgiftsloven innførte kontinuitetsprinsippet som faktisk viser seg å ha økt inntektsskatt for staten.

Et viktig argument i regjeringens begrunnelse for fjerningen av arveavgiften, var de høye administrasjonskostnadene knyttet til inndrivelse og oppfølging av arveavgiften (Ot. Prp. nr. 1, 2013-2014). Forarbeidene til arveavgiftsloven argumenterer derimot for at kostnadsbesparelsen er minimal i forhold til antatt provenyendring som følge av bortfall av arveavgiften (Ot. Prp. nr. 1, 2013-2014). På bakgrunn av dette kan en gjeninnføring av arveavgiften være et tiltak både med tanke på omfordeling av formue og inntekter til staten.

På den andre siden argumenterer regjeringen for at en overgang fra arveavgift med diskontinuitet til arveavgiftsstopp med kontinuitet, innebærer økt samlet inntektsskatt for staten (Ot. Prp. nr. 1, 2013-2014). En konsekvens av kontinuitetsprinsippet er at arvemottaker ikke lenger kan oppskrive skattemessig inngangsverdi og avskrivningsgrunnlag til markedsverdi. Største andelen av arveavgiftsgrunnlaget kom fra boliger og bankinnskudd (NOU 2000:8, 106), og mottak av boliger vil fortsatt kunne medføre høy skatt ved realisasjon.

Motivasjonen til regjeringen var også å hindre uheldige hendelser ved generasjonsskifte og overføringer av familiebedrifter, fritidsboliger og fast eiendom. Med uheldige hendelser menes salg av bedrift eller eiendom fordi avgiften ble for høy. Affeksjonsverdien i forhold til en eiendommer er ofte stor når den har vært i samme familie i generasjoner, og det vil sannsynligvis kjennes tungt og urettferdig å måtte kvitte seg med på grunn av en avgift til staten. Kontinuitetsprinsippet har ført til at bare arvinger som velger å selge bedrift eller eiendom blir rammet og må betale skatt. Fordelen er at arvingen selv sitter med utspillet om valg av salg, og ikke blir tvunget til å betale en avgift på arv som assosieres med tap av et kjærkomment familiemedlem. Dette temaet bør også være et fokus for en eventuell ny innføring av en arveavgift. Å betale en avgift kan være en kortsiktig vinning, mens en langsiktig effekt kan være lønnsom for alle parter. Generelt kan man si at det er fornuftig å legge seg på en linje der man stimulerer til kontinuitet i bedriften, samt beholder fagkunnskap og stolthet i familietradisjoner for både ledelsen og ansatte når det er ønske om det.

Ved en eventuell utforming av ny arveavgiftslov i Norge bør regjeringen ha fokus på rettferdig fordeling og samfunnsøkonomisk effektivitet. Dette taler for en avgift som omfatter alle formuesgjenstander og skattlegger alle likt etter en mest mulig standardisert avgiftsmodell (NOU 2000:8, 162). Arveavgiften bør også utarbeides slik at den er enkel å praktisere og ikke medfører høye administrasjonskostnader for det offentlige, fordi dette vil påvirke skattens proveny. Kommunikasjon med avgiftspliktige er også et viktig tema å vektlegge. Avgiftsreglene bør være så enkle å sette seg inn i og forstå for befolkningen at de lett kan orientere seg om en mulig avgiftspliktig situasjon, og videre ha mulighet for å skaffe seg oversikt over kostnadene. I tillegg bør arveavgiftssatsene være moderate for å møte minst mulig motstand, og ikke provosere til unndragelser og omgåelse av loven. En slik lov bør ha som formål å ikke hindrer ønsket generasjonsskifte, siden dette trolig vil øke

---

sannsynligheten for at privatpersoner finner metoder til å omgå regelverket. Om regjeringen klarer å utforme og balansere en arveavgiftslov på grunnlag av disse argumentene, vil arveavgiften kunne bidra til inntekter til staten og samtidig oppfattes som en rettferdig omfordeling av formue i samfunnet.

1. Type avgiftsmodell - boavgift eller arve-og gaveloddsavgift?

Ved en gjeninnføring av arveavgift i Norge, vil et sentralt spørsmål være om en bør ha en boavgifts- eller en arveloddsmodell. For å få støtte blant den norske befolkningen, vil det være et viktig poeng at arveavgiften harmonerer med arvingens skatteevne, og derfor baserer seg på mottakers erverv (NOU 2000:8, 11).

Fordeler med å innføre en boavgiftsmodell er at denne er enklere å administrere, og derfor fører til lavere administrasjonskostnader. Det er ikke nødvendig å ta hensyn til antall arvinger ved denne formen for arveavgift, og man slipper å beregne hvor mye hver enkelt arving er pliktig til å betale i arveavgift. I tillegg er det forholdsvis enkelt å se om dødsboets formue overstiger bunnfradraget, og man ser derfor raskt hvorvidt arven blir arveavgiftspliktig eller ikke. I tilfeller hvor boet blir arveavgiftspliktig, vil boavgift være enklere å beregne sammenlignet med arvelodd. Grunnen til dette er at boavgiften blir beregnet ut fra størrelsen på dødsboet, og avgiftsmyndighetene trenger ikke å ta hensyn til mottakerne – verken antall eller slektskap. En boavgift tar imidlertid ikke hensyn til enkeltpersoners skatteevne, og det kan oppleves som urettferdig. Utvalget påpeker at en boavgiftsmodell på arveavgift i Norge bør ha et bunnfradrag som reguleres etter antall arvinger i dødsboet (NOU 2000:8, 164). Dette kan justere boavgiften i mer rettferdig retning og øker sjansene for aksept blant befolkningen.

Arveloddsavgift tar hensyn til hver enkelt arving i tillegg til slektskap. Her blir det beregnet skatt på den formuen hver enkelt person mottar, og arvelodd tar derfor større hensyn til arvingens skatteevne (NOU 2000:8, 164). På grunnlag av dette kan man argumentere for at arvelodd kan bli oppfattet som mer rettferdig, og få høyere grad av støtte blant befolkningen. Før avskaffelsen var det også avgift på gaver. Hvis man har tenkt å fortsette med avgift på gaver i tillegg til arv, som man bør for å unngå skatteplanlegging, er det lettest å kombinere avgift på disse to. Ved bruk av en arveloddsmodell kan gaver til hver enkelt mottaker bli lagt sammen med arven etter samme giver og bli skattet under ett. Ved en eventuell boavgiftsmodell vil dette bli problematisk, siden avgift på gave vil gå på enkeltpersoner. Det

hører med i inntektsoverslaget, at arveloddsavgiften har høyere administrative kostnader enn boavgiften, og at en taper provenyinntekter på både vanskeligere innkreving og et mer komplisert system.

Konklusjon: Ved en eventuell gjeninnføring av arveavgiften i Norge, råder vi regjeringen til at den bør baseres på et arveloddssystem, fremfor et boavgiftssystem. Begrunnelsen for dette er at arvelodd blir sett på som mer rettferdig enn boavgift, og i høyere grad tar hensyn til hver enkelt mottakers skatteevne. De administrative kostnadene ved en boavgift er lavere, men vi mener at denne besparelsen ikke kan veie opp mot viktigheten av å få støtte blant folket eller velgerne.

2. Skal arveavgiften være proporsjonal over bunnfradrag eller øke progressivt med arvens størrelse?

Arveavgiften har historisk sett vært progressiv, noe som ble begrunnet ut fra skatteevne og omfordeling (NOU 2000:8, 167). Høye arveavgiftssatser eller svært progressive skatter, vil gi incentiv til skatteplanlegging for å unngå de høye avgiftene ved å utnytte skattefritak og smutthull. Den historiske utviklingen av arveavgiften viser at høye satser ikke var en god løsning, og Norge bør dermed heller innføre en arveavgift med lave arveavgiftssatser og tilpasset progressivitet. Det beste virkemiddelet for å øke arveavgiftens rolle i samfunnet, er å utvide beregningsgrunnlaget (NOU 2000:8, 162). Dette grunnlaget bør først og fremst beregnes i form av verdsettelse nærmest mulig omsetningsverdi. I forhold til samfunnsøkonomisk effektivitet og uønsket skjevfordeling, bør Norge ha en arveavgift med lave satser og et bredt arveavgiftsgrunnlag (NOU 2000:8, 172). Utvalget argumenterer for at arvtakere med liten formue og små arvelodd ikke skal komme dårligere ut ved en gjeninnføring av arveavgift (NOU 2000:8, 172). Et relativt høyt bunnfradrag vil sikre at de som mottar små eller middels store arvelodd vil unngå arveavgift. Det viktigste ved gjeninnføring av arveavgiften er at avgiften blir ansett som en nødvendighet, og en viktig avgift for å sikre omfordeling og høyere velstand for flest mulig i Norge.

Konklusjon: Skal arveavgiften gjeninnføres i Norge bør arveavgiften ha lave satser, høye bunnfradrag og et bredt skattegrunnlag. Dette vil trolig føre til at arveavgiften oppfattes mer rettferdig blant individer med lave inntekter, samt bidra til omfordeling av kapital i samfunnet. En slik avgift vil trolig ha liten påvirkning på samfunnsøkonomisk effektivitet,

---

fordi personer som mottar arv vil oppleve avgiften som rettferdig, og derfor ikke foreta strategiske beslutninger og investeringer for å unngå avgiften.

3. Hvordan skal arveavgiftssatsene reguleres i forhold til slektskap?

I Norge var det bare to skatteklasser før arveavgiften ble fjernet. Barn og foreldre i den første skatteklassen og resten i den andre skatteklassen. Barn bør få lavere skattebyrde på grunn av det nære slektskapet til avdøde, og kanskje spesielt i forbindelse med overføring av familiebedrifter ved generasjonsskifte (NOU 2000:8, 169). Ulempen med en slik skattefordel er at dette vil tilgodese behandling av én type styringskifte i bedrifter. Det er uheldig med tanke på at det kan gi insentiv til å overføre familiebedrifter til barna selv om det er andre personer som er bedre egnet (NOU 2000:8, 169). Store forskjeller i arveavgiftssatser i forhold til fjerne slektninger, kan medføre utfordringer knyttet til at skatteevne ofte er lik både hos nære og fjerne slektninger, samt at det kan medføre et avvik i avgiftssystemet i forhold til at testamentarvinger da vil ende opp med å betale de høyeste satsene (NOU 2000:8, 169). Et argument som taler for at regjeringen bør ha høyere arveavgiftssatser på fjerne slektninger, er at arvelater kan redusere arveavgiftskostnader i tilfeller hvor vedkommende hopper over en generasjon, og overfører direkte til barnebarn eller andre fjerne slektninger (NOU 2000:8, 169). Utvalget argumenterer for at denne problemstillingen heller bør kompenseres med høyere bunnfradrag for nære slektninger som barn (NOU 2000:8, 169). På grunnlag av disse argumentene bør regjeringen innføre en arveavgift uten forskjeller i arveavgiftssatsene i forhold til slektskap. Regjeringen bør heller gi særbehandling til barn ved å innføre et større bunnfradrag ved beregning av arveavgift (NOU 2000:8, 169).

Konklusjon: For å redusere insentiv til skattemotiverte tilpasninger bør regjeringen innføre like arveavgiftssatser til alle, uavhengig av slektskap. For å rettferdiggjøre dette for nære slektninger bør de få et høyere bunnfradrag ved beregning av avgift. Regjeringen ønsker at arveavgiften ikke skal påvirke generasjonsskifte siden dette ofte vil medføre en samfunnsøkonomisk kostnad på lengre sikt. En lik avgiftssats på alle vil redusere sannsynligheten for slike tilpasninger, og føre til at de som er best egnet til å ta over familiebedrifter og familieeiendommer trolig vil gjøre det.

6.2 Konklusjon

I denne masterutredningen har vi gjennomført en kvalitativ analyse av hvilken effekt opphevingen av arveavgiftsloven har hatt på arv av familiebedrifter og familieeiendom. Vi har sett nærmere på forskjeller ved arv av ikke-børsnoterte og børsnoterte aksjer, samt arv av familieeiendom som primærbolig, fritidsbolig, gårdsbruk og skogsbruk.

Arveavgiften har vært et politisk virkemiddel, og både arveavgiftssatsene og omfanget av avgiften har hatt store endringer fra første verdenskrig og frem til 2014. Opphevingen av arveavgiften og innføringen av kontinuitet ble gjennomført fordi regjeringen mente at dette ville resultere i et mer rettferdig og robust skattesystem i Norge. Arveavgiften hadde høye administrasjonskostnader og lavt proveny, og var dermed av de enklere lover å oppheve for regjeringen.

Sammenlignet med andre land i OECD og EU, er Norge et av landene med lavest skatt på kapital, og et av landene i mindretall som ikke har arve- og gaveavgift. Den mest utbredte kapitalskatten i OECD og EU er eiendomsskatten. I EU har 13 medlemsland unntak eller lettelser for overføring av familiebedrifter i et arveoppgjør. Landene har ofte vedtatt interne lover som skal fremme generasjonsskifte av familiebedrifter, eksempelvis med lavere beløpsgrenser ved overføring. EU mener at skatt ikke skal være skadelig for videreføring av virksomhet på tvers av generasjoner. Dette kan Norge gjøre videre forskning på og bruke for å kunne vurdere andre løsninger som vil kunne forbedre den norske skattepolitikken, når det gjelder å fremme generasjonsskifte i familiebedrifter.

Før avviklingen er det eksempler på flere svakheter i den norske lovgivningen om arveavgift. Oppgaven gikk dypere inn på Reitansaken, som ble anket helt til Høyesterett for sin sak om arveavgift. Reitan hadde god kunnskap til avgiftssystemet og med hjelp av dyktig advokat unngikk han å betale avgift i hundre millioners klassen. Dette ved en sannsynligvis nøye gjennomtenkt skatteplanlegging, og ved benyttelse av en transaksjonsrekkefølge med fordelaktige lover i forhold til ikke-børsnoterte aksjer var dette mulig. Et annet smutthull kan være vanskelighetene med å verdsette ikke-børsnoterte aksjer og fritidseiendommer riktig fordi det ikke er noen markedsverdi i utgangspunktet.

Et argument mot å fjerne arveavgiften, var at det ville redusere omfordeling av kapital i samfunnet. De nye reglene knyttet til kontinuitet derimot åpner også for omfordeling av kapital. Denne endringen i skattesystemet vil i mange situasjoner føre til omfordeling av kapital fra personer med høy formue i tilfeller hvor vedkommende selger formuesobjekter. De som blir hardest rammet av kontinuitet, vil være privatpersoner og bedrifter med store verdier i eiendom, utleieboliger og ikke-børsnoterte aksjer, når det er aktuelt å realisere objektet. Det er stort sett disse som velger å gjennomføre store investeringer i slike formuesobjekter, og på bakgrunn av dette kan man argumentere for at de med høyest formue blir hardest rammet av de nye reglene. Kontinuitet vil derfor bidra til omfordeling av godene i samfunnet.

Vi synes den nye lovgivningen med kontinuitet rammer målet med omfordeling av samfunnsgodene på en utmerket måte. En gjeninnføring av arveavgiften vil føre til høye administrative kostnader, både for det offentlige og det private om den skal beregnes mest mulig rettfærdig. Den eventuelle avgiften som anbefales innført, bør ikke være lik den som ble avskaffet. Det vil bare kunne virke politisk ustabil. Kontinuitetsprinsippet ser ut til å kunne være en god løsning på problemet, og vil i de fleste tilfeller ramme enkeltpersoner som har høy formue, enten ved salg av eiendom eller bedrift. Denne løsningen er også fordelaktig i forhold til at personer ikke trenger å fatte vanskelige beslutninger i en følelsesladd periode. Kontinuitet tar dermed større hensyn til familien ved generasjonsskifte. Arveavgift førte i enkelte tilfeller til salg på grunn av likviditetsmangel. Kontinuitet kan gi et insentiv til å beholde eiendommen frem til et eventuelt skattefritak for gevinstbeskatning oppfylles, jf. sktl. § 9-7. Kontinuitet taler heller for å beholde eiendommen i familien i enda flere generasjoner om det er interesse for det. Ved salg har man råd til å betale avgifter!

6.3 Forslag til videre arbeid

I denne masterutredningen har vi hatt hovedfokus på arveavgift og kontinuitet i forhold til privatpersoner og bedrifters skattekostnader knyttet til mottak av arv og forskudd på arv. Siden denne masteroppgaven har en veldig åpen og generell problemstilling, kan den benyttes som et godt grunnlag til videre forskning. Det er mye bakgrunnsinformasjon i denne oppgaven som kan studeres på et mer detaljert nivå. Et aktuelt tema å forske i dybden på, kan være mer spesifikt hvordan arveavgiften kan innføres igjen i Norge. Det kan være aktuelt å studere andre land mer inngående, for å se hvilke valg de har gjort med hensyn til arveavgiftsmodeller. I denne oppgaven er det konkludert med at arveloddsavgiftsmodellen er den mest aktuelle om avgiften skulle gjeninnføres, men en kombinasjon av boavgift og arveloddsavgift, litt som i Danmark, kan også vært aktuelt å gå nærmere inn på.

For å få en bredere forståelse av akkurat hvordan generasjonsskifte i familiebedrifter har foregått, kan det være aktuelt å benytte seg av spørreundersøkelser eller dybdeintervju som vil kunne få fram andre faktorer enn teorien tilsier. Slikt materiale kan igjen være veldig interessant å sammenligne med teorien. Et annet spørsmål som kan bli bedre og mer presist besvart ved videre forskning, kan være hvor stor rolle skatt på arv og gave virkelig spiller når det gjelder omfordeling i samfunnet. Her kan det være interessant å studere om avviklingen av arveavgiften endrer individers syn på skatteetatens formål knyttet til omfordeling og strategi i forbindelse med skatteinndrivelse. I et langsiktig perspektiv, med større datamateriale over flere år, kan det være interessant å forske på hvordan skattesubjekter har tilpasset seg det nye regelverket. Privatpersoner med høy formue ser ofte ut til å bruke ressurser på å finne nye smutthull, og det vil være interessant å studere hvilke strategiske beslutninger det er mulig å ta på grunnlag av denne lovendringen.

---

7. Referanseliste

Borge, H. & Kihle, S. (2014). Fra arveavgift til skattemessig kontinuitet. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, Vol. 3, Iss: 2, 82-91.

Boye, K. (2005). Tilpasning til nye arveavgiftsregler for aksjer. *Praktisk økonomi og finans*. Vol. 22, Iss; 3, 117-123.

Brudvik, A. J. (2012). Skatterett for økonomer. Cappelen Dam Akademisk.

Bråthen, T. (2000). Aksjeklasser. *Magma – Tidsskrift for økonomi og ledelse*. Vol 3.

Buer, C. (2015) Arve- og skifterettslige problemstillinger: hvem har rett på hva? *Praktisk økonomi og finans*. Vol 31, Iss; 1, 18-32

Deloitte. (2016) Working and living in Denmark. A brief introduction to tax, social security and immigration.

Hentet fra <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/dk/Documents/tax/Deloitte-Working-living-in-Denmark.pdf>

Eliason, M. & Ohlsson, H. (2013). Timing of Death and the Repeal of the Swedish Inheritance Tax. *Journal of Socio-Economics* 45, 113–123.

EY. (2015). Worldwide Estate and Inheritance Tax Guide 2015.

Finansdepartementet. (2008). Lavere og mer rettferdig arveavgift. Pressemelding Nr 53/2008.

Fisher, I. (1930). *The Theory of Interest as dermined by Impatience to Spend Income and Opportunity to Invest it*. New York: Macmillan.

Folkvord, B. & Olsen, H. S. (2009). Rabatt i arveavgift ved arv av ikke-børsnoterte aksjer mv. *Lovdata: Universitetsforlaget*.

Henrekson, M. & Waldenström, D. (2014). Inheritance Taxation in Sweden, 1885-2004: The Role of Ideology, Family Firms and Tax Avoidance. *IDEAS Working Paper Series from RePEc*.

HR-2008-1977-A - Rt-2008-1510 - UTV-2008-1749 (2008). Norges Høyesterett

Lovvedtak 4. (2013-2014). Lovvedtak 4 (2013-2014) Lov om oppheving av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven). Oslo: Finansdepartementet.

Lødrup, P., & Asland, J. (2012). Arverett 6. utg. ed. Oslo: Gyldendal juridisk.

Meld. St. 11. (2010-2011). Evaluering av skattereforamen 2006.

Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/4402291a902b4d129854f4fe447b56ce/no/pdfs/stm201020110011000dddpdfs.pdf>

Næss-Schmidt, H. S., Pedersen, T. T., Harhoff, F., Winiarczyk, M. & Jervelund, C. (2011, 25. januar), Study on Inheritance Taxes in EU Member States and Possible Mechanisms to Resolve Problems of Double Inheritance Taxation in the EU. Directorate General Taxation and Customs Union, European Commission.

Hentet fra

http://econpapers.repec.org/scripts/redirector.php?u=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Ftaxation_customs%2Fresources%2Fdocuments%2Fcommon%2Fconsultations%2Ftax%2F2010%2F08%2Finheritance_taxes_report_2010_08_26_en.pdf;h=repec:tax:taxstu:0034

Norden. (2016). Fakta om Norden - Politikk.

Hentet fra <http://www.norden.org/no/fakta-om-norden/politikk>

Nordiska ministerrådet, Nordisk Ministerråds sekretariat. (2013). *Utviklingen i nordisk arverett - tegn i tiden: Nordisk arverettskonferanse 24. oktober 2012* (TemaNord).

København: Nordisk ministerråd.

NOU 1996:20. (1996). *Ny lov om eiendomsskatt*. Oslo: Finansdepartementet

NOU 2000:8. (2000). *Arveavgift*. Oslo: Finansdepartementet.

NRK (2014a, 14 mai). OECD anbefaler Norge å gjeninnføre arveavgiften.

Hentet fra <http://www.nrk.no/norge/oecd-anbefaler-arveavgift-1.11716644>)

NRK (2014b, 20 desember). Tsunamien 10 år etter: dette skjedde.

Hentet fra https://www.nrk.no/urix/tsunamien-ti-ar-etter_-dette-trenger-du-a-vite-1.12111187

OECD. (2014). Revenue Statistics 2014, OECD Publishing, Paris.

OECD. (2015). Revenue Statistics 2015, OECD Publishing, Paris.

OECD. (2016, 31. mai) About the OECD.

Hentet fra <http://www.oecd.org/about/>

Ohlsson, Henry (2011). "The Legacy of the Swedish Gift and Inheritance Tax, 1884-2004.

European Review of Economic History, Vol: 15, Iss: 3, 539-569

Finansdepartementet (2014). Skatteavtaler mellom Norge og andre stater.

Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/skatter-og-avgifter/skatteavtaler-mellom-norge-og-andre-stat/id417330/>

Finansdepartementet (2013). Arveavgiften fjernes fra 2014. Det Kongelige

Finansdepartement. Pressemelding nr. 53.

Rema 1000. (2015, 8.januar). Hva er franchise?

Hentet fra <https://www.rema.no/informasjon/hva-er-franchise/>

Skatteetaten. (2014). Aksjonærmodellen.

Hentet fra <http://www.skatteetaten.no//no/Person/Aksjer-og-verdipapirer/Skatteregler-for-gevinst-tap-ved-realisasjoner-og-aksjeutbytte/Aksjonarmodellen/>

Skatteetaten. (2015). Slik fastsetter du inngangsverdien.

Hentet fra <http://www.skatteetaten.no/no/Person/Aksjer-og-verdipapirer/Har-du-aksjer-slik-fastsetter-du-inngangsverdien/>

Skatteetaten. (2016 a). Formuesskatt.

Hentet fra <http://www.skatteetaten.no/no/Tabeller-og-satser/Formuesskatt/>

Skatteetaten (2016 b, 15. februar). Lignings- ABC. Arv og gave- inngangsverdi og kontinuitet.

Hentet fra <http://www.skatteetaten.no/no/Radgiver/Rettskilder/Handboker/Lignings-ABC/Kapitler/A/?mainchapter=126256>)

Skatteministeriet. (2015a, 10. november). Boavgift og gaveavgift – faktaside.

Hentet fra <http://www.skm.dk/skattetal/beregning/afgiftsberegning/boavgift-og-gaveavgift-faktaside>

Skatteministeriet. (2015b, 19. november). Finanslov letter skatter og afgifter til borgere og virksomheder med 4 mia.

Hentet fra <http://www.skm.dk/aktuelt/nyheder/2015/november/finanslov-letter-skatter-og-afgifter-til-borgere-og-virksomheder-med-4-mia>

Skatteministeriet. (2015c, 19. november). Regeringen lemper beskatningen af familieejede virksomheder.

Hentet fra <http://www.skm.dk/aktuelt/presse/pressemeddelelser/2015/november/regeringen-lemper-beskatningen-af-familieejede-virksomheder>

Skatteministeriet. (2015d, 24. november). Virksomhederne har intet at klage over.

Hentet fra <http://www.skm.dk/ministeriet/ministeren/ministerens-debatindlaeg/2015/november/virksomhederne-har-intet-at-klage-over>

Skatteministeriet. (2016). Ejendomsværdiskat og ejendomsskat (grunskyld).

Hentet fra <http://www.skm.dk/aktuelt/temaer/boligskat-og-de-offentlige-ejendomsvurderinger/ejendomsvaerdiskat-og-ejendomsskat-grundskyld>

Skatteverket. (2014). Skatter i Sverige - Skattestatistisk årsbok. Hentet fra skatteverket.se.

Sparre, M. R. (2013, 08. november). Arveavgiften fjernes helt - men det er et men. *Dagens Næringsliv*.

Hentet fra <http://www.dn.no/privat/privatokonomi/2013/11/08/arveavgiften-fjernes-helt-men-det-er-et-men>

Statistisk sentralbyrå (2014). Arveavgift (opphørt), 2012.

Hentet fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/statistikker/arv/aar/2014-06-18>

Statistisk sentralbyrå. (2015a). Eiendomsskatt, 2015 Lastet ned 26. november, 2015.

Hentet fra <http://www.ssb.no/offentlig-sektor/statistikker/eiendomsskatt/aar/2015-06-19#content>

Statistisk sentralbyrå. (2015b). *Arveavgift (opphørt), 2013*.

Hentet fra <http://www.ssb.no/arv/>

Statistisk sentralbyrå (2016). Økonomiske analyser 1/2016 - 6. Husholdningene.

Hentet fra https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/_attachment/259713?_ts=15364e57e38

Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2016. (2015). Storingsvedtak om skatt av inntekt og formue mv. for inntektsåret 2016 (Stortingets skattevedtak)

Thoresen, T. O., Pedersen, S. I., & Fredriksen, D. (2001). Skatt på overføringer mellom generasjoner. En diskusjon av arveavgiften. Statistisk sentralbyrå, Rapporter 2001/32.

Udnæs, G. (2015) Generasjonsskifte- verdivurdering og finansiering. *Praktisk økonomi & Finans. Vol 31; Iss. 1*, 50-63.

Vedtak om arveavgift, 1999. Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterterminen 1999

Vedtak om arveavgift, 2000. Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterterminen 2000

Vedtak om arveavgift, 2001. Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterterminen 2001

Vedtak om arveavgift, 2002. Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterterminen 2002

Vedtak om arveavgift, 2003. Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterterminen 2003

Vedtak om arveavgift, 2004. Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterterminen 2004

Vedtak om arveavgift, 2005. Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterterminen 2005

Vedtak om arveavgift, 2006. Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterterminen 2006

Vedtak om arveavgift, 2007. Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterterminen 2007

Vedtak om arveavgift, 2008. Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterminen 2008

Vedtak om arveavgift, 2009. Vedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterminen 2009

Vedtak om arveavgift, 2010. Stortingsvedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterminen 2010

Vedtak om arveavgift, 2011 Stortingsvedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjetterminen 2011

Vedtak om arveavgift, 2012. Stortingsvedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjettåret 2012

Vedtak om arveavgift, 2014. Stortingsvedtak om avgift til statskassen på arv og gaver fra budsjettåret 2014

Wöhlbier, F. & Nicodème, G. (2015). Tax reforms in EU Member States 2015 - Tax Policy Challenges for Economic Growth and Fiscal Sustainability. Economic and Financial Affairs & Taxation and Customs Union.

Hentet fra http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/eeip/pdf/ip008_en.pdf

Zimmer, F. (2005). Kontinuitetsprinsippet for aksjer. *Skatterett, Vol. 24; Iss. 2*, 113-127

Zimmer, F. (2009). Høyesterettsdommer i skattesaker 2008. *Skatterett, Vol. 28. Iss; 4*, 348-360

Zimmer, F. (2013). Arveavgift ut, kontinuitetsprinsipp inn. *Skatterett, Vol. 32, Iss: 4*, 305-326

Zimmer, F. (2014). *Lærebok I Skatterett (7. utg. utg.)*. Oslo: Universitetsforlaget.

Østerbø, K. (2013, 20. november). Fjerning av arveavgift vil gi mange skattes mell. *Bergens Tidende*.

Hentet fra <http://www.bt.no/nyheter/okonomi/Fjerning-av-arveavgiften-vil-gi-mange-skattes-mell-3009142.html>